هدف: *د اعشاری کسرونو په ضرب باندې بیا کتنه*

حل کړی.

١- ضرب یې کړی.

مثال: ٨ × ٠,٦١٢

①	④	
٠,٦١٢		← دری اعشاری رقمونه
× ٨		← صفر اعشاری رقمونه
٤,٨٩٦		← دری اعشاری رقمونه

الف: ٥ × ٢,٧١

ب: ٣ × ٤,٦٢

ج: ٢,٥ × ٣,٥١

د: ٨ × ٠,١١٢

هـ: ٢,٣٦٩ × ٢,٠٦

٢- سید ١١٢ قدمونه واخیستل که دیوه قدم اوږدوالی ٠,٧ مترو وي، نو مورې څومتره تللی دی؟

٣- د فوټبال یوه ټیم د لوبې په پای کې ٤,٢٥ لیتره د اوبو شربت واخیست. که دیوه لیتر شربت بیه ٣٠٠,٢٧ افغانی وي، نو د ټول شربت بیه به څو افغانی وي؟

٤- که دیوه ګرځندي موټر تیزوالی په یوه ساعت کې ١٢٧,٤٥ کیلومتره وي، نو په ٤,٥ ساعتونو کې به څومتره سفر وکړي؟

هدف: د اعشاری کسرونو ضرب ارزیابی

۱- ضرب یې کړئ.

الف: ۱۷,۵ × ۰,۱۵ د: ۹۳۲,٤۲ × ۰,۱۷

ب: ۱۹,۳۲ × ۳ هـ: ۰,۲۷۵ × ۸

ج: ۷۵٤,۳۲ × ۰,۰٦ و: ۰,۳۵ × ۲,٤

۲- یو معمار یو کور جوړ وي او لاندې جدول د هغه د ضرورت وړ مواد او د هر جنس بیه راښیي. مجموعی قیمت پیدا او بیایی سلم اعشاری رقم ته تدویر کړی.

شماره	جنس	مقدار په کیلوګرام	نرخ په کلدار	مجموعی قیمت
۱	پلاستیک	۳,۲۲۵	۷۰,۲۱۷	
۲	سمنت	۲۱۹,٤۰۵	۱۳,۲۱۹	
۳	چونه	۸۷,۵	۱۲,۲۵	
٤	رنګ	۱,۲۲۵	۱۷۵,۰۵	
مجموعه				

هدف: په تام عدد باندې د اعشاري رقم ویشل یا تقسیم

زده کړه

که چیرې وغواړو چې اعشاري عدد په تام عدد تقسیم کړو، نو خارج قسمت به د مقسوم په شمیر سره اعشاری رقمونه لري. مثال ته وګورې:

١٨,٦ ÷ ٣

```
      ٦,٢
   ٣ | ١٨,٦
     - ١٨
     ------
       ٦
     - ٦
     ------
       .
```

* تام عدد تقسیم کړې.
* د اعشار نښه ګیږدی.
* بیا د اعشاري لسم رقم تقسیم کوی.

١٨,٦٦ ÷ ٣

```
      ٦,٢٢
   ٣ | ١٨,٦٦
     - ١٨
     ------
       ٦
     - ٦
     ------
       ٦
     - ٦
     ------
       .
```

* پوره عدد تقسیم کړی.
* د اعشار نښه کیږدي.
* لسم اعشاري رقم تقسیم کړی.
* سلم اعشاري رقم تقسیم کړی.

کله چې تقسیم کوي نو په یاد ولري چې د اعشار نښه په خپل نوبت سره ولیکی.

مشق:

١- تقسیم یې کړی.

مثال: ٦,٤١٥ ÷ ٥

```
      ١,٢٨٣
   ٥ | ٦,٤١٥
     - ٥
     ------
       ١٤
     - ١٠
     ------
       ٤١
     - ٤٠
     ------
       ١٥
     - ١٥
     ------
       ..
```

الف: ٢٠,١٦ ÷ ٤ ب: ١٨,٢٥ ÷ ٥ ج: ٢٨٨,٢٤ ÷ ٨

د: ٥٠,٢٥ ÷ ٣ هـ: ١٦٥,٥٥ ÷ ٤٣

٢- حل يې کړی.

مثال: په (٤,٥) کې څو دانې ٣ شامل دي؟

$$\begin{array}{r} 1,5 \\ 3\overline{)4,5} \\ -3 \\ \hline 15 \\ -15 \\ \hline 0 \end{array}$$

په ٤,٥ کې (١,٥) دری ځله شامل دي.

الف: په ١٦٦,٥ کې څو ځله ٩ شامل دی؟

ب: په ٢٣٨,٧٢ کې څو ځله ٢ شامل دي؟

ج: په ١٣,١٠٤ کې څو ځله ٢٦ شامل دي؟

٢- لطیف غواړي چې ٢٨,١٤ کیلوګرامه اوړه په ٧ کسانو وویشي. هر سړی ته به څو کیلوګرامه اوړه ورسیږي؟

٣- حلیمې ٣ قلمونه په ٤٢١,٠٧٥ افغانۍ او پنځه قلمونه په ٨١٨,٢٢٥ افغانیو واخیستل. دیوه قلم او یوی کتابچې قیمت معلوم کړی.

٤- یوه بخاری له ٢٣,٧٥ متره لرګې څخه ٥ مساوي توتې جوړې کړې، دیوې توتې اوږدوالی معلوم کړی.

هدف: *د اعشاری تقسیم په لسم اعشاری کسر باندی*

زده کړه

۰,۱۲ ÷ ۰,۶

د یوه اعشاری عدد د تقسیم کولو لپاره په لسم اعشاری کسر باندې د مقسوم او مقسوم علیه د اعشار نښه تر هغه بی ځایه کوو ترڅو مقسوم علیه تام عدد وګرځی.

$$0{,}6\overline{)0{,}12} = 6\overline{)1{,}2}$$

$$\begin{array}{r} 0{,}2 \\ 6\overline{)1{,}2} \\ -0 \\ \hline 12 \\ -12 \\ \hline 0 \end{array}$$

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

مثال: ۰,۵۷۶ ÷ ۰,۸

$$0{,}8\overline{)0{,}576} = 8\overline{)5{,}76}$$

$$\begin{array}{r} 0{,}72 \\ 8\overline{)5{,}76} \\ -0 \\ \hline 57 \\ -56 \\ \hline 16 \\ -16 \\ \hline 0 \end{array}$$

الف: ۱۲,۹۲ ÷ ۰,۴　　ج: ۰,۰۶۶ ÷ ۰,۶

ب: ۰,۲۲۴ ÷ ۲,۲　　د: ۰,۵۳۱ ÷ ۱,۴

۲- یو خیاط غواړي چې له ۲۵,۵ متره توکر څخه دستمالونه جوړ کړی. که دیوه دستمال د جوړولو لپاره ۰,۵ متره توکر په کار وی، نو دی به له نو موړی توکر څخه څو دستمالونه جوړ کړي؟

۳- یوه پیاله ۰,۵ لیتره ظرفیت لري. ووایاست چې ۴,۷۵ لیتره د نارنج شربت به څو پیالې شي؟

هدف: *د اعشاری عدد تقسیم په سلم اعشاری کسر باندې*

زده کړه

شکلونو ته وګورئ.

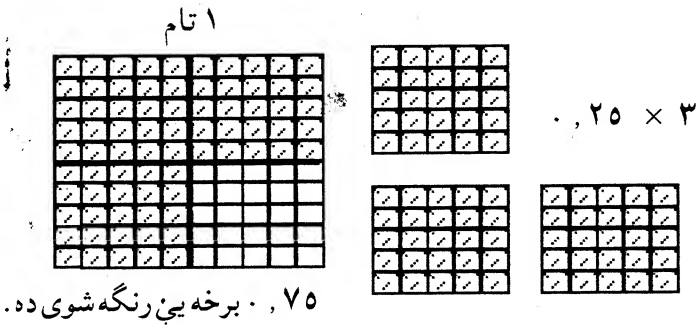

۰,۷۵ برخه یې رنګه شوی ده.

۰,۷۵ ÷ ۰,۲۵ = ۳

۰,۶۶ ÷ ۰,۰۶ که وغواړو چې اعشاري عدد په سلم اعشاری کسر باندی وویشو، نو مونږ د اعشار نښه تر هغه بی ځایه کوو چې مقسوم علیه په پوره عدد تبدیل شي. بیا نو د مقسوم د اعشار نښې ته هم په همدغه شمیر سره ښې لورته حرکت ورکوو.

$$0{,}44 \div 0{,}04 = 44 \div 4$$

$$\begin{array}{r} 11 \\ 4\overline{)44} \\ -4 \\ \hline 4 \\ -4 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 11 \\ 6\overline{)66} \\ -6 \\ \hline 6 \\ -6 \\ \hline 0 \end{array}$$

مشق:

۱- تقسیم یې کړئ.

مثال: ۰,۴۸ ÷ ۰,۱۲

$$0{,}48 \div 0{,}12 = 48 \div 12$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ 12\overline{)48} \\ -48 \\ \hline 0 \end{array}$$

الف: ۰,۳۶ ÷ ۰,۱۸　　ب: ۰,۷۵ ÷ ۰,۱۵　　ج: ۱,۲۵ ÷ ۰,۲۵

د: ۲,۰۸ ÷ ۱,۰۴　　و: ۱۰,۱۵ ÷ ۱,۴۵

۲- تقسیم یی کړی.

مثال: په ۶,۳۶ کې ۲,۱۲ څو ځله شامل دي؟

$$2,12\overline{)6,36} = 212\overline{)636}$$

۳
۲۱۲) ۶۳۶
- ۶۳۶

الف: په ۴,۲۵ کې ۱,۱۳ څو ځله شامل دي؟

ب: په ۱۲,۵۶ کې ۳,۱۴ څو ځله شامل دي؟

۳- ۱۶,۲۵ کیلوګرام بوره که په یوه پاکټ کې ۰,۲۵ کیلوګرامه بوره واچوي، ووایاست چې څو پاکټونه په کار وي؟

۴- نادر ته د غذایي مرکز څخه ۱۲,۲۵ کیلوګرامه اوړه ورکړل شول. که چیرې دیوې ډوډۍ د پخولو لپاره ۱,۷۵ کیلوګرامه اوړه مصرف شي، نو ووایاست چې څو دانې ډوډۍ به له نومورلو اوړو څخه پخې شي؟

هدف: *د اعشاری عدد تقسیم په زرم اعشاری کسر باندې*

زده کړه

کله چې غواړو یو اعشاری عدد په زرم اعشاری کسر باندې وویشو نو د مقسوم او مقسوم علیه د اعشارنښو ته ترهغه ښې لور ته حرکت ورکوو ترڅو مقسوم علیه په پوره عدد تبدیله شي.

۰,۷۳۵ ÷ ۰,۲٤٥ = ۲٤٥|۷۳۵

۳
۲٤٥|۷۳۵
- ۷۳۵

مشق:

۱- تقسیم یې کړی.

مثال: ۸,٤٤۲ ÷ ۰,۰۰۲ = ۲|۸٤٤۲

٤۲۲۱
۲|۸٤٤۲
- ۸
٤
- ٤
٤
- ٤
۲
- ۲

الف: ٦۰,۱۸ ÷ ۲,۰۱٦ ج: ۰,۵۲ ÷ ۰,۰۱۳

ب: ۳,۳۰۳ ÷ ۰,۳٦۷ د: ۷,۷۵ ÷ ۰,۱۵۵

۲- د هوائي سفر ديوه ټکټ بيه ۱۲۵ , ٤۱۲ ډالره ده. که چيرې د ۵۰ , ۱۱۵۳۹ ډالرو ټکټونه واخيستل شي، ووايه ست چې څو ټکټونه مو اخيستی دی؟

۳- يوه دهقان ۲۵۰۰ کيلوګرامه کيماوي سره واخيسته، که چيرې په يوه جريب ځمکه کې يې ۷۵۲ , ٤۱ کيلوګرامه سره اچولي وي، نو ووايه ست چې نوموړی څو جريبه ځمکه لري؟

هدف: د عام کسر په اعشار او د اعشار کسر په عام کسر باندې بدلول

زده کړه

که وغواړو چې عام کسر په اعشار کسر تبدیل کړو نو صورت په مخرج ویشو. شکلونو ته وګورې.

الف: $\frac{۳}{٤}$

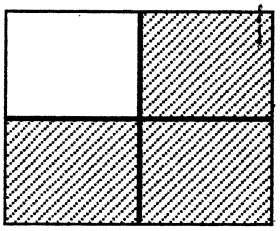

$۳ \div ٤ =$

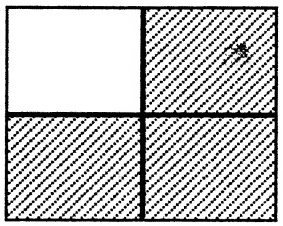

$\frac{۳}{٤}$.

$$\begin{array}{r} ۰,۷۵ \\ ٤ \overline{)\,۳۰} \\ -\,۲۸ \\ \hline ۲۰ \\ -\,۲۰ \\ \hline \times \end{array}$$

ب: $۲\frac{٤}{۵} = ۲,۸۰$

$$\begin{array}{r} ۰,۸ \\ ۵ \overline{)\,٤۰} \\ -\,٤۰ \\ \hline \times \end{array}$$

څرنګه چې څلور په پنځه پوره نه تقسیمیږی نو په مقسوم چې څلور دی ښی لور ته صفر زیاتوو او په خارجه قسمت کې د اعشار نښه ږدو او تقسیم عملیی ته دوام ورکوو.

که وغواړو چې اعشار کسر په عام کسر واړو، نو د لسم اعشاری کسر په مخرج کې ۱۰، د سلم اعشاري کسر په مخرج کې ۱۰۰ او د زرم اعشاری کسر په مخرج کې ۱۰۰۰ لیکو او په خپله اعشاری عدد په صورت کې لیکو.

$$\frac{۳}{٤} = \frac{۷۵}{۱۰۰} = ۰,۷۵$$

۳
~~۱۵~~
~~۷۵~~
~~۱۰۰~~
~~۲۰~~
٤

مشق:

۱- لاندې عام کسرونه په اعشار کسرونه واړوی.

مثال: $\frac{۱}{۲} = ۰,۵$

$$\begin{array}{r} ۰,۵ \\ ۲ \overline{)\,۱۰} \\ -\,۱۰ \\ \hline \end{array}$$

الف: $\frac{۲}{۵}$　　ب: $\frac{۳}{٦}$　　ج: $۱\frac{۳}{۳}$　　د: $\frac{۱}{٤}$

۳- لاندې ګراف په نړۍ کې د انسانانو د ژوند شمیر راښیي.

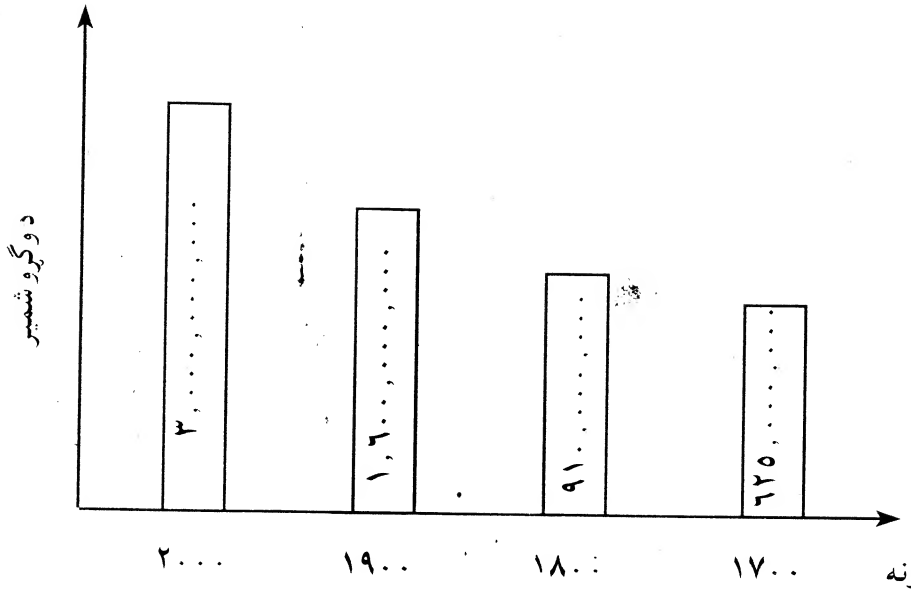

مثال: په ۱۷۰۰ میلادی کال کې د نړۍ تقریبی نفوس څومره وو؟ شپږ سوه او پنځه ویشت ملیونه.

الف: په ۲۰۰۰ میلادی کال کې د نړۍ تخمیني نفوس څومره وو؟

ب: په ۱۸۰۰ میلادی کال څخه تر ۲۰۰۰ م کال پورې د نړۍ د وګړو شمیر څومره زیات شوی دی؟

ج: په ۱۹۰۰ میلادی کال کې د نړۍ دوګړو شمیر څومره وو؟

۲- لاندې اعشاري کسرونه د عام کسر په شکل واړوی.

مثال:

$$\frac{۱}{٤} = \frac{۲۵}{۱۰۰} = ۰,۵۲$$

الف: ۰,٤۵ ج: ۲۵,٤۲

ب: ۸,۵ د: ۱۹۸,۱۲٤

۳- لاندې اعشاری عددونه په عام کسر واړوئ او بیا ېې لسم نږدې اعشاري رقم ته تدویر کړئ.

مثال: $\frac{۱}{۳}$

$$\begin{array}{r|l} ۱,۰۰۰ & ۳ \\ -۹ & \\ \hline ۱۰ & \\ -۹ & \\ \hline ۱۰ & \\ -۹ & \\ \hline ۱ & \end{array}$$

۰,۳۳۳

ځواب یې ۰,۳۳۳ دی.

چې وروسته له تدویر څخه ځواب = ۰,۳

الف: $\frac{۲}{۷}$ ج: $\frac{۷}{۹}$

ب: $\frac{۳}{۱۱}$ د: $\frac{۵}{٦}$

هدف: *د اعشاری کسرونو په تقسیم بیا کتنه*

مشق:

١- تقسیم یی کړئ.

مثال: ٦٦,٦ ÷ ١,٢ = ١,٢ ⟌٦٦,٦

= ١٢ ⟌٦٦٦

٥٥,٥
١٢ ⟌٦٦٦,٠
- ٦٠
٦٦
- ٦٠
٦,٠
- ٦,٠
٠

الف: ٠,٢٤ ÷ ٠,٧٢٥

ب: ٠,٦٥ ÷ ٦,٢٤

ج: ١٢,٤ ÷ ٦٥,٣٢٤

د: ٣,٣ ÷ ٢,٥

هـ: ٣,٤ ÷ ١٠,٨

و: ٠,٢٤ ÷ ٥,٢٤

٢- ضرب یی کړئ.

مثال: ٠,٦ × ١,٢٥

١,٢٥
× ٠,٦
٠,٧٥٠

دوه اعشاری رقمونه لری.
یوه اعشاری رقم لري.
دری اعشاری رقمونه لری.

الف: ٢,٣٤ × ٣,٢٣

ب: ٢,٤٣ × ٤,٠٦

ج: ٣,٠٦ × ٢,٠٥

د: ٣,٧٤١ × ٠,١٤

٣- احمد د بستری د جال لپاره ٦١,٠٤ متره جالی واخیستله. او د ټولې جالی قیمت ٦٢٥٤٢,١٢٥ افغانی شو. دیو متر جالی بیه معلومه کړئ.

هدف: *د اعشاری کسر د تقسیم ارزیابی*

۱- حل او بیا صحیح ځواب پیدا وکړئ.

الف: ۷,۲۵ ÷ ۵ = (۱) ۱,٤

ب: ٦,۰۹٦ ÷ ۰,٦ = (۲) ۱٤,۵

ج: ۸,۳۲۰ ÷ ۰,۸ = (۳) ۱,٤۵

د: ۰,۷۲۵ ÷ ۰,۰۵ = (٤) ۵۰,۰۳

هـ: ۳۲,۰۹٦ ÷ ۰,۱٦ = (۵) ۱۰,۱٦

و: ۷۵,۰٤۵ ÷ ۱,۵ = (٦) ۲۰۰,٦

۲- حل یی کړئ.

الف: ۵,۹۳ ÷ ۵,۸

ب: ۳,۷۳ ÷ ٦۳

ج: ۰,۷۸۲ ÷ ۳٤

د: ۹,۷۵۲ ÷ ٤,٦

۳- پیدا یې کړئ.

الف: په ۵,٤ کې څو ځله ۰,۵ شامل دي؟

ب: په ۵,۱۰ کې څو ځله ۵,۳ شامل دي؟

ج: په ٤٦,٦۹ کې څو ځله ۰,۰۲۳ شامل دي؟

د: په ۲۵,٦ کې څو ځله ۰,۲۵ شامل دي؟

٤- د بي بي زهرا د ښوونځي اداره غواړي چې ۱۰۰ زده کوونکو ته درسي کتابونه واخلي. که چیرې د ټولو کتابونو بیه ۳٦٤۵۷,۳۵ افغانی وي، د یو تن زده کوونکی د کتابو قیمت پیدا کړي.

۵ – لاندې جدول د ښوونځی د کارکوونکو ټول معاشونه ښیي. ستاسو د هر ډول کارکوونکو شمیر پیدا کړي.

دنده	د کارکوونکو شمیر	د یوه نفر میاشتنی معاش په ډالر	ټول معاش په ډالر
ښوونکی		۱۷۵,۵۵	۲۱۰۶,۶
سر ښوونکی		۱۸۰,۶۵	۳۶۱,۳
کاتب		۱۲۰,۵۱	۳۶۱,۵۳
چپراسی		۱۱۰,۶۹	۲۲۱,۳۸
مجموعه			

هدف: د نسبت پیدا کول

زده کړه

نسبت هغه کسر دی چې دوه کمیتونه پر تله کوی ، لاندې ګراف ته وګورئ.

دغه ګراف ښیي چې د څومره خلکو کوم ډول سبزیجات خوښ دي.

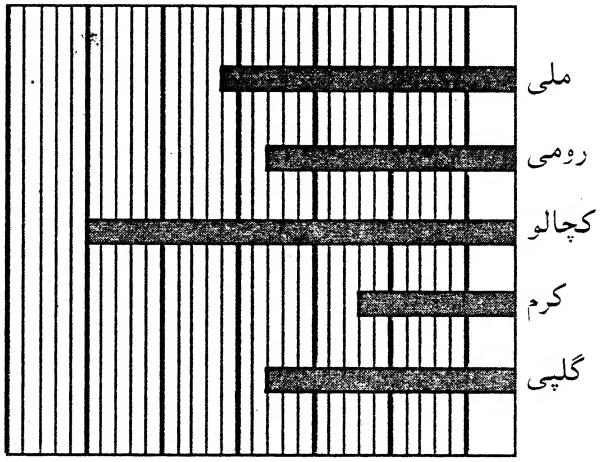

د هغو خلکو چې کرم یې خوښ دي نسبت هغو خلکو ته چې ګلپی یې خوښیږی ۷ : ۱۳ یا $\frac{۷}{۱۳}$ دی.

مونږ وایو چې اوه په نسبت د دیارلسو (اوه په دیارلسو)

د هغو خلکو نسبت کوم چې سابه یې لږ خوښوی نظر هغو خلکو ته چې سابه یې ډیر خوښویی ۷ : ۲۵ یا $\frac{۷}{۲۵}$ دی.

مونږ یې لولو اوه په نسبت د پنځه ویشتو یا (اوه په پنځه ویشو)

مشق:

۱ - ګراف ته وګوری او لاندې نسبتونه وليکئ.

الف: د شپږم ټولګی او لومړی ټولګی د زده کوونکو ترمنځه نسبت

مثال: ۲۰ : ۳۰ یا $\frac{۲۰}{۳۰}$ یا $\frac{۲}{۳}$ یا ۲:۳

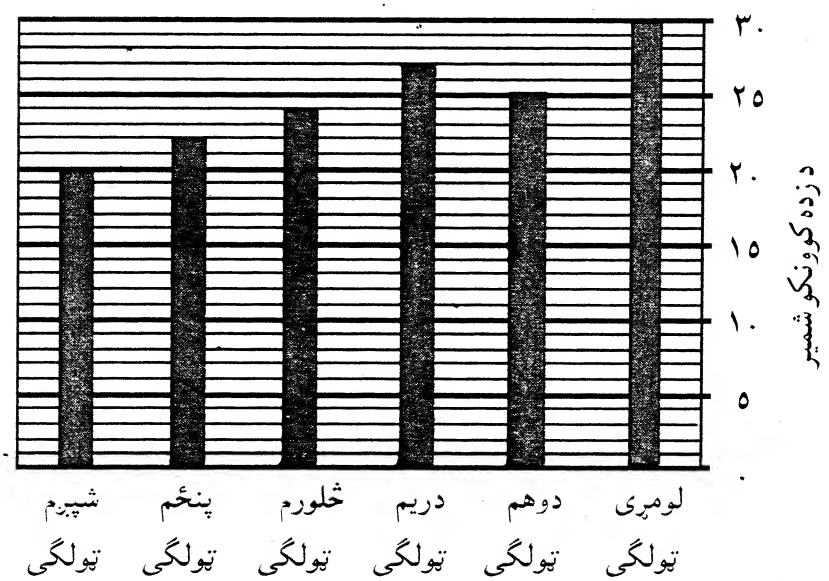

ب: د ۵ او ٤ ټولګی د زده کوونکو نسبت

ج: د دریم ټولګی دزده کوونکو نسبت د ښوونځی د ټولو د زده کوونکو سره

د: د لومړي ټولګی د زده کوونکو نسبت د دوهم ټولګی له زده کوونکو سره

هـ: د څلورم او دریم ټولګی د زده کوونکو ترمینځ نسبت

۲- لاندې شکلونو ته وګورئ او د نسبت په ښودلو سره سوالونو ته ځواب ورکړئ.

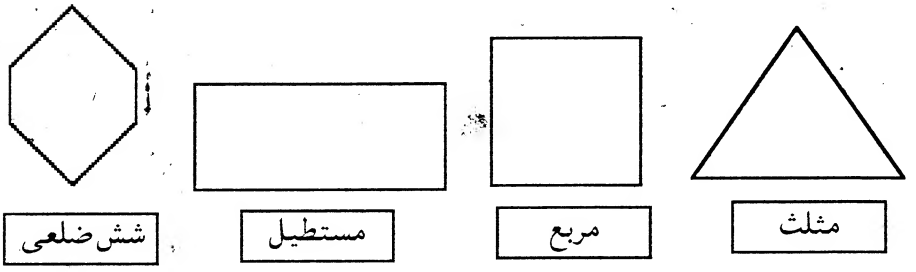

مثال: د مثلث او مربع د ضلعو د شمیر ترمنځ نسبت وليکئ. $\frac{۳}{٤}$

ب: د مثلث د څنډو د شمیر نسبت د مستطیل د څنډو د شمیر سره.

ج: د مربع د څنډو د شمیر نسبت له مستطیل د څنډو له شمیر سره.

د: د مثلث د څنډو نسبت د شپږ ضلعی د څنډو له شمیر سره.

۳- لاندې چارت د زاهد د کورنۍ د غړو عمر رابنیي.

نوم	عمر
زاهد	۲۰ کاله
زاهد مور	٤۰ کاله
د زاهد پلار	۵۰ کاله
زینب	۱۵ کاله
نوید	۲٤ کاله
د زاهد نیکه	۸۰ کاله
د زاهد انا	۹۰ کاله

مثال: د زاهد د انا د عمر نسبت د هغه د مور له عمر سره وليکئ.

حل: د زاهد د انا د عمر نسبت د زاهد د مور د عمر په نسبته سره:

۸۰ : ٤۰ یا $\frac{\overset{۲}{\cancel{۸۰}}}{\underset{۱}{\cancel{٤۰}}} = \frac{۲}{۱}$ یا ۲ : ۱

الف: د نوید د عمر نسبت د هغه د انا له عمر سره ولیکئ.

ب: د زینب د عمر نسبت د هغې د انا له عمر سره ولیکئ.

ج: د زاهد د مورد عمر نسبت د هغه د پلار عمر سره ولیکئ.

د: د زاهد د عمر نسبت د زینب د عمر سره ولیکئ.

هـ: د زینب د پلار د عمر نسبت د زاهد د مورد عمر سره ولیکئ.

هدف: په نسبت باندې کتنه

مشق:

۱- د رنګه شویو برخو نسبت د مثال په ډول پیدا کړئ.

مثال:

۳ : ٦ = ۱ : ۲

یا $\frac{۳}{٦} = \frac{۱}{۲}$

الف: 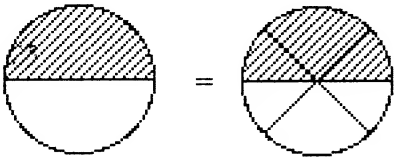

ب: 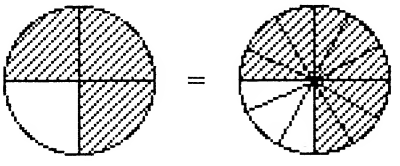

ج: 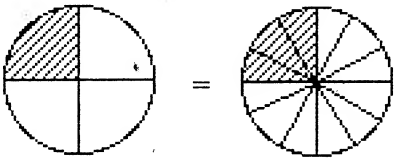

د: 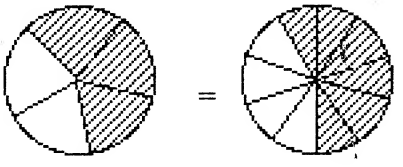

۲- د یوه ښوونځی د والیبال ټیم ٤ لوبې وګټلې او ۳ لوبې یې بایلودلې دی. د بایللو لوبو نسبت له ګټلو لوبو سره څو دی؟

۳- په دوه لیتره د لیمو شربت کې ۲۰ لیتره اوبه دي. د اوبو د لیمو د شربت ترمنځ نسبت څو دي؟

هدف: د نسبت عملي کیدل په ورځنیو مسایلو کې

زده کړه

مثال ته ځیر شئ.

د زاهد او نوید د عمرونو تر منځ نسبت ۵ : ۶ دی که چیرې د زاهد عمر ۲۰ کاله وي د نوید عمر پیدا کړئ.

$$\text{زاهد : نوید} = \frac{۵}{۶}$$

$$۲۰ \quad ؟$$

مونږ درکړل شوی عدد د هغه په مربوطه نسبتی رقم باندې ویشو او حاصل یې د نا معلومه کمیت د نسبت په رقم کې ضرب کوو، نو ځواب په لاس ته را ځی.

$$۲۰ \div ۵ = ٤$$

$$٤ \times ۶ = ۲٤$$

نو د نوید عمر ۲٤ کاله دي.

مشق:

۱- لاندې جدول د خلکو عمرونو نسبت راښیي.

نومونه	د عمرونو ترمنځ نسبت
محمد و اکرم	۳ : ۵
ناهید و زهر	٤ : ۳
نوید و زینب	۸ : ۵
هاری و ظاهر	۷ : ٤
نبیل و اکمال	۹ : ۵
احمد و زمان	۸ : ۳
نادر و مریم	۸ : ۷
نعیم ونبی	۹ : ۳

سوالونه حل کړئ.

مثال: د نوید او زینب د عمرونو نسبت ۸ : ۵ دی که د نوید عمر ۲٤ کاله وي د زینب عمر پیدا کړئ.

$$\text{نوید : زینب} = \frac{۸}{۵}$$

$$۲٤ \div ۸ = ۵$$

د زینب عمر = ۳ × ۵ = ۱۵ کاله

الف: که چیرې محمد ۱۲ کاله وي، د اکرم عمر څو دی؟

ب: که چیرې عمر ۱۵ کاله وي، د ناهید عمر څو دی؟

ج: که چیرې زینب عمر ۱۵ کاله وی، د نوید عمر څو دی؟

د: که د ظاهر عمر ۲٤ کاله وي، د ماری عمر څو دی؟

هـ: که د نبیله عمر ۳٦ کاله وي، د اکمال عمر څو دی؟

و: که د زمان عمر ۲۷ وی، د احمد عمر څو دی؟

هدف: له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د مقامي قیمت ارزیابي

۱- هغه عدد وليکئ چې:

مثال: پنځه يې د لس زرېز په مرتبه کې وي. ٦٥،٦٧٨

الف: ٦ يې د سل زرېز په مرتبه کې وي.

ب: صفر يې د زرو په مرتبه کې وي.

ج: ٦ يې د سلو په مرتبه کې وي.

د: ٧ د لسيزو په مرتبه کې وي.

هـ: ٨ يې د يوېزو په مرتبه کې وي.

۲-

الف: پنځه يې د مليونو په مرتبه کې وي.

ب: ٦ يې د سل زرېوو په مرتبه کې وي.

ج: صفر يې د لس زرېزو په مرتبه کې وي.

د: ٧ يې د زرېزو په مرتبه کې وي.

هـ: صفر يې د چې لور ته وي.

۳- لاندې عددونه په عبارت سره وليکئ.

الف: ٢،٥٠٠،٠٠٠

ب: ١،٦٢٧،٠٠٠

٤- عددونه يې وليکئ.

الف: يو مليون دوه سوه زره او څلور پنځوس

ب: اتيا بليونه دري سوه او يو شپته مليونه او شپږ سوه.

٥- په (< او >) علامو سره لاندې عددونه پرتله کړئ؟

الف: ٢٢١،٤٢٧،٨٥٠ ☐ ٦١٧،٩٩٩،٩٩٩

ب: ٣٢٨،٨٤٠،٤٩ ☐ ٧٢،٦٣٩،٩٥٨

ج: ٢٤٣،٤٨٦،٩٨٠،٠٠٠ ☐ ٨٢،٦٣٩،٩٥٨

٦- په توسعه يې ډول يې وليکئ.

الف: ٥٦١،٤٧٨،٠٠٠

ب: ٧،٦٧٢،٤٨٠،٠٠٠

۷- لاندې عددونه په معياري ډول وليکئ.

الف: ٤ + ٧٠٠ + ٤٠٠٠ + ٥٠٠٠٠ + ٨٠٠٠٠٠ + ٤٠٠٠٠٠٠

ب: ٩ + ٧٠٠٠ + ٤٠٠٠٠ + ٢٠٠٠٠٠ + ٨٠٠٠٠٠٠ + ٩٠٠٠٠٠٠٠

هدف: د تناسب پیژندنه

زده کړه

شپږ کسان یو دیوال په ۲ ورځو کې جوړوي. څو نفره په کار دی چې نوموړی دیوال په څلور ورځو کې جوړ کړي؟

فکر وکړئ. که چیرې څلور ورځې و لرو نو مونږ ډیرو نفرو ته ضرورت لرو او که کمو نفرو ته؟

مونږ لږو نفرو ته ضرورت لرو، حساب یې کړئ.

٦ ÷ ٤ = ١,٥

١,٥ × ٢ = ٣

که چیرې وخت دوه برابره شي نو مونږ نیمایي شمیر نفرو ته ضرورت لرو.

نفر	روز
٦	٢
٣	٤

مشق:

١- مثال: ٢ کیلوګرامه اوړو څخه ٢٠ ډوډۍ جوړیږي. له ٥ کیلو ګرامه اوړو څخه به څو ډوډۍ پخې شي؟

حل:

٢ کیلو ګرامه اوړو	٢٠ ډوډۍ
٥ کیلوګرام اوړو	؟

له ٥ کیلوګرامه اوړو څخه ډیرې ډوډۍ پخولی شو. مونږ لږې مقدار په کوچني مقدار باندې ویشو.

٥ کیلوګرام ÷ ٢ کیلوګرام = ٢,٥

٢٠ کیلوګرام × ٢,٥ = ٥٠ ډوډۍ

الف: دوه د اوبو چاتی په ٦ سطلونو ډکیږي، ووایاست چې ۱۰ چاتی به په څو سطله اوبو ډکې شي؟

چاتی	سطلونه
۲	٦
۱۰	؟

ب: که چیر تاسی ۲ پیالی چای د ٦ کاچوغې بورې سره خوږولای شی. نو څو کاچوغې بوره درته په کار ده که چیرې غواړی چې ۱۲ پیالې چای خوږ کړی.

پیالی	کاچوغی بوره
۲	٦
۱۲	؟

ج: که د ۲ تنو میلمنو لپاره ۳ غابوند وریجې وي، نو د ۲۰ نفرو میلمنو لپاره څو غابونه وریجې پکار دي؟

غابونه	میلمنو
۳	۲
؟	۲۰

د: که یو ګرندی موټر په ۲ ساعتونو کې ۸۰ کیلومتره لاروي، ووایاست چې په ٦ ساعتونو کې به څومره لاروهي؟

ساعتونه	فاصله په کیلومتر
۲	۸۰
٦	؟

هـ: که چیرې د ۲۰ کیلوګرامه چای بیه ۲۰۰ کلداري وي. د ۲ کیلوګرامه چای قیمت څو کیږی؟

وزن په کیلوګرام	قیمت
۲۰	۲۰۰
۲	؟

و: که چیریې د ۱۰ نفرو معاش ۵,۰۰۰,۰۰۰ افغانی وي نو د ۳ نفرو معاش به څو وي؟

نفر	معاش
۱۰	۵,۰۰۰,۰۰۰
۳	؟

هدف: د فیصد پیژندنه

زده کړه

کولای شو چې کسر د فیصد په شکل ولیکو. د فیصد معنی پرسلو کې.

په دری ښوونځیو کې د شاګردانو د بریالیتوب نتیجه په لاندې ډول ښودل شوې ده.

په سلو زده کوونکو کې ۲۵ زده کوونکي بریالي شوي دي.

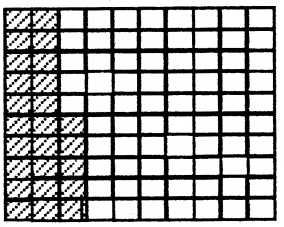

د ملالی په ښوونځی کې $\frac{۲۵}{۱۰۰}$

ددی د پاره چې $\frac{۲۵}{۱۰۰}$ په فیصد سره واړو نو په لاندې ډول عمل کوو.

$$\frac{۲۵}{۱۰۰} = ۰,۲۵ \times ۱۰۰ = ٪۲۵$$

۲۵٪ زده کوونکی بریالی شوی دی.

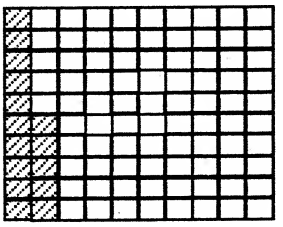

د زرغونې انا په ښوونځی کې له هرو ۱۰۰ زده کووونکو څخه یوازی ۱۵ زده کوونکی کامیاب شوي دي.

$$\frac{۱۵}{۱۰۰} = ۰,۱۵ \times ۱۰۰ = ٪۱۵$$

۱۵٪ زده کوونکی بریالی شوی دی.

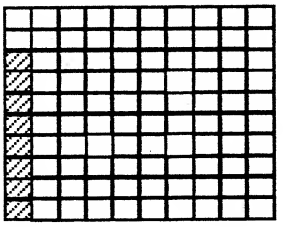

د نازو انا په ښووځي کې له هرو سلو زده کوونکو څخه یوازې اته زده کوونکې کامیاب شوي دي.

$$\frac{۸}{۱۰۰} = ۰,۰۸ \times ۱۰۰ = ٪۸$$

۸٪ زده کوونکی بریالی شوی دی.

سوال: کوم ښوونځی تر ټولو ټیټ معیار ښیي؟

ځواب: د نازو انا ښوونځی ځکه په هرو سلو زده کوونکو کې ۸ نفر کامیاب شوي دي.

سوال: کوم ښوونځی تر ټولو لوړ معیار ښیي؟

ځواب: د ملالی ښوونځی لوړ معیار ښیي ځکه چې په هرو سلو تنو زده کوونکو کې ۲۵ نفره بریالي شوی دي.

مشق:

۱- د لاندې شکلونو درنګه شویو برخو فیصدی ولیکئ.

الف

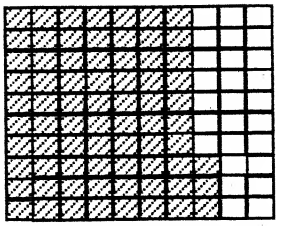

ب

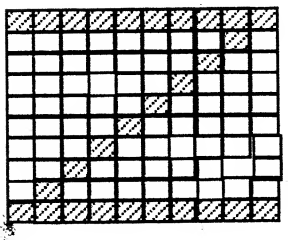

ج

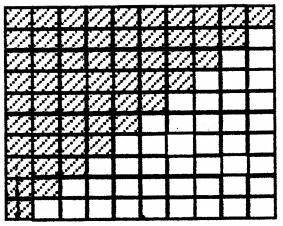

د

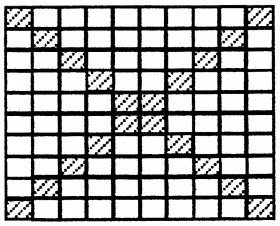

$$\frac{۷۳}{۱۰۰} = ۰,۷۳ \times ۱۰۰ = ۷۳٪$$

۲- هر یو نسبت د فیصد په شان ولیکئ.

مثال: $۱۷ : ۱۰۰ = \frac{۱۷}{۱۰۰} = ۰,۱۷ \times ۱۰۰ = ۱۷٪$

الف: $\frac{۱۵}{۱۰۰}$

ب: ۶۵ : ۱۰۰

ج: $\frac{۷}{۱۰۰}$

د: ۴۳ : ۱۰۰

هـ: $\frac{۸۷}{۱۰۰}$

و: ۳ : ۱۰۰

ز: $\frac{۱}{۱۰۰}$

ح: $\frac{۷۵}{۱۰۰}$

هدف: *د فیصدی د استعمال عملی کول په عبارتی سوالونو کې*

زده کړه

په یوه ټولګی کې له ۴۰ نفرو زده کوونکو څخه ۲۰ تنه نجونې دي په ټولګی د نجونو فیصدی څو ده؟

مونږ ګورو چې ۲۰ د ۴۰ د مخرج څخه یو کسر راښیي. $\frac{۲۰}{۴۰}$

مونږ د پورتنۍ کسر صورت په مخرج تقسیموو او حاصل یې په ۱۰۰ کې ضرب کوو ترڅو د نجونو فیصدي لاس ته راشي.

$$\begin{array}{r|l} ۲۰.۰ & ۴۰ \\ \hline ۲۰.۰ & ۰.۵ \\ \hline ۰ & \end{array}$$

۰.۵ × ۱۰۰ = ۵۰٪ ۵۰٪ زده کوونکې نجونې دي.

مشق:

۱- په فیصد یې تبدیل کړي.

مثال: $\frac{۷}{۱۰} \times ۱۰۰ = ۷۰٪$

الف: $\frac{۴}{۵}$ ب: $\frac{۱۳}{۲۰}$ ج: $\frac{۴۷}{۵۰}$ د: $\frac{۸}{۲۵}$ هـ: $\frac{۱۹}{۲۰}$

۲- په یوه کلي کې ۱۸۰۰ نفره ژوند کوي. چې ۱۲۰۰ نفره یې په ټولنیزو کارونو کې ونډه لري، ټولنیزو کارکوونکو فیصدی په نوموړي کلي کې پیدا کړي.

۳- یوې ټولنې په افغانستان کې په خپل غړه کې ۸۰۰۰ ونې کینولې. چې له دې ونو څخه ۷۰۰۰ یې شنې شوي. د شنو شویو ونو فیصدي پیدا کړی.

هدف: په عبارتي سوالونو کې د فیصد په کار وړل

زده کړه

مثال ته ځیر شی.

بو شیدو کې ۸ ٪ کوچ دي. د دی معنی دا چې له ۱۰۰ ګرامه شیدو څخه ۸ ګرامه کوچ دي. وویاست چې په ۴۸۰ ګرامه شیدو کې به څومره کوچ دي؟

شدی	کوچ
۱۰۰	۸
۴۸۰	؟

که چیرې ۱۰۰ ګرامه شیدی ۸ ګرامه کوچ ولري نو ۴۸۰ ګرامه خو ډیر کوچ به ورکوي.

د دی لپاره چې دا مقدار په لاس راوړو نو ۴۸۰ په ۱۰۰ ویشو:

$$\begin{array}{r|l} & ۴,۸ \\ \hline ۱۰۰ & ۴۸۰ \\ & ۴۰۰ \\ \hline & ۸۰ \\ & -۸۰ \\ \hline & \end{array}$$

اوس یې حاصل په ۸ کې ضرب کوو.

۸ با ۴,۸

۸ × ۴,۸ = ۳۸,۴ ګرام

مشق:

۱- حل یې کړی.

الف: د ۴۵۰,۰۰۰ افغانیو ګټه د ۸۰ ٪ ګټې له مخې پیدا کړئ.

ب: یو تجار د خپل مال څخه ۱۰ ٪ محصول ورکوي. که چیرې د ټول محصول اندازه یې ۲۸,۰۰۰ افغانی وي نو ټول مال به یې څومره وي؟

ج: په یوه ځنګله کې ۲,۵۰۰ د جلغوزې ونې دي. که دغه د جلغوزې ونې د ټول ځنګلې ۵ ٪ وي نو د ټول ځنګل د ونو شمیر پیدا کړئ.

د: یوه موټر پلورونکي یو ګړندی موټر په ۲۵۰,۰۰۰ افغانی واخیست. او بیا یې په ۶ ٪ ګټه خرڅ کړ. څو افغانی ګټه یې کړې ده؟

هدف: په عبارتي سوالنو کې د فیصد څخه کار اخیستل

زده کړه

محمود غواړي چې یو نوی موټر چې بیه یې ۴۵,۰۰۰ دالره ده واخلي. موټر پلورونکی ورته وایي چې زه په ۱۵ ٪ مراعات (تخفیف) وکړم. ووایاست چې محمود باید څو ډالره د موټر قیمت ورکړي؟

حل:

قیمت په دالر	تخفیف
۱۰۰	۱۵
۴۵۰۰۰	؟

۴۵۰ / ۱۰۰ ⟌ ۴۵۰۰۰ ، ۴۰۰ − ، ۵۰۰ ، ۵۰۰ ، ×××

که په ۱۰۰ دالرو کې ۱۵٪ تخفیف ورکړي، نو په ۴۵۰۰۰ ډالرو کې باید څومره تخفیف ورکړي.

۴۵۰ × ۱۵ = ۶۷۵۰

مجموع تخفیف = ۶۷۵۰ دالر

که د تخفیف څخه وروسته قیمت پیدا کوو نو تخفیف باید له اصل قیمت څخه تفریق کړو.

۴۵۰۰۰ − ۶۷۵۰ = ۳۸۲۵۰ دالر

ښاغلی فقیر چې د کمپیوټر یو کارکوونکی دی، په میاشت کې ۳۵۰,۰۰۰ افغانی ګټي. د هغه مشر غواړي دده معاش ۲۵ ٪ لوړ کړي. د معاش له لوړیدو وروسته به د ده معاش څو وي؟

حل:

معاش په افغانی	تزئید
۱۰۰ ٪	۲۵ ٪
۳۵۰,۰۰۰	؟

د معاش ټول زیاتوالی = (۲۵ × ۳۵۰۰۰//) / ۱// = ۸۷۵۰۰

نو د ده د راتلونکی معاش اندازې د پیدا کولو لپاره د هغه اوسنی معاش د هغه زیاتوالی سره جمع کوو.

۳۵۰,۰۰۰ + ۸۷,۵۰۰ = ۴۳۷,۵۰۰ افغانی

مشق:

۱- ښاغلي حلیم یو مال په ۵۴,۰۰۰,۰۰۰ افغانی راوني، او په ۲۰ ٪ ګټه یې خرڅ کړ. ګټه یې معلومه کړی.

حل:

سرمایه په افغانی	ګټه په افغانی
۱۰۰	۲۰
۵۴,۰۰۰,۰۰۰	؟

ټوله ګټه یې = (۲۰ × ۵۴۰۰۰۰//) / ۱// = ۱۰۸۰۰۰۰۰

ټوله ګټه یې = ۱۰,۸۰۰,۰۰۰ افغانی ده.

۲- یوه د پوتوکاپی ماشین کار کوونکی په میاشت کې ۲٤۰,۰۰۰ افغانی معاش لري. د هغه مدیر غواړي د هغه معاش ۳۰٪ زیات کړي. پس له زیاتوالي به یې معاش څو شي؟

۳- ضیا غواړي چې یو تلویزیون چې قیمت یې ٤۵۰۰ کلداری دی، واخلي. د کاندار هغه ته ۲۰٪ تخفیف ورکوي. څو روپی باید د کاندار ته ورکړي؟

٤- نیلوفر په یوه دفتر کې ماموره ده. د هغې معاش ٤,۸۰۰ کلداری وو. خو هر وخت به نا وخته راتله د هغې رئیس ورځخه ۵٪ معاش کم کړ. وروسته د کمیدو څخه د نیلوفر معاش څو دی؟

۵- یوه تجارتي په ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ افغانیو باندې ۳۵۰,۰۰۰ افغانی گټه وکړه. د هغه د گټې فیصدی معلومه کړئ؟

هدف: *نسبت او فیصد باندې بیا کتنه*

زده کړه

د سړک د برق ستن چې ۲,۵ متره لوړه ده ، ۳,۵ متره سیوری یې جوړ کړی دی. د هغه په څنګ کې یو تعمیر دی چې سیوری یې ۱٤۰ متره دی. ووایاست چې نوموړی تعمیر به څومتره لوړ وي.

سیوری	لوړوالی
۳,۵	۲,۵
۱٤۰	؟

لومړی ۱٤۰ پر ۳,۵ ویشو.

۴۰
۳۵ | ۱٤۰۰
-۱٤۰
۰۰

اوس ۴۰ په ۲,۵ کې ضرب کوو ترڅو د تعمیر لوړوالی په لاس راشي.　　۴۰ × ۲,۵ = ۱۰۰

نو تعمیر ۱۰۰ متره لوړ دی.

یوه دکاندار د یوه مال څخه چې په ۲۰۰,۰۰۰ افغانی اخیستی وو ۵۰۰۰ افغانی ګټه وکړه د ګټې فیصدی یې پیدا کړي؟

د مال قیمت	ګټه
۲۰۰,۰۰۰	۵۰۰۰
۱۰۰	؟

۲۰۰,۰۰۰ په ۱۰۰ تقسیم کړئ.

۵,۲
۲۰۰۰ | ۵۰۰۰
-۴۰۰۰
۱۰۰۰
۱۰۰۰
××××

۲۰۰,۰۰۰ ÷ ۱۰۰ = ۲۰۰

اوس ۵۰// په ۲۰// تقسیم کړئ.

ګټه یې په ۱۰۰ افغانیو کې = ۲,۵ افغانی

یا د ګټې فیصدی یې مساوی ده = ۲,۵ ٪

مشق:

۱- که چیرې د ٤ ماشومانو لپاره ۸ ملی لیتره واکسین پکار وي نو د ۱۸۰ ماشومانو لپاره باید روغتیای مرکز څومره واکسین تهیه کړي؟

۲- یو نجار په ۲ ورځو کې ۳ الماری جوړوی. ووایاست چې په ۱۸ ورځو کې به څول الماری جوړی کړئ؟

۳- د کامیاب شوی زده کوونکو فیصدی په هر ښوونځی کې پیدا کړئ.

ښوونځی	د ننوتو شمیر	کامیاب شوی زده کوونکی	د کامیاب شوی زده کوونکو فیصدی
ناهید	۵۰۰	۴۰۰	۴۰۰ ÷ ۵۰۰ = ۰,۸ ۰,۸ × ۱۰۰ = ۸۰٪
مریم	۸۰۰	۶۰۰	
آریانا	۸۰۰	۷۰۰	
نادره	۹۵۰	۷۷۵	
غازی	۸۰۰	۶۵۰	

۴- د سرور معاش ۲۰٪ زیات شو. که د هغه معاش ۱۵,۰۰۰ کلدارې وو، نو اوس یې معاش څو شو؟

۵- زرغونې په مارکیټ کې د ۱۵۰,۰۰۰ افغانیو میوه واخیسته، خو د کاندار ورته ۱۰,۰۰۰ افغانی تخفیف ورکړ. د تخفیف فیصدی به څو وي؟

۸- پاتي عددونه يې وليکئ.

الف:

٤٨٥٣٨٥٦٠

ب:

٦٧١٢٥٣٦٥١٢

ج:

٦٢١٧١٩٠٠

۹- په سعودي ډول يې ترتيب کړئ.

۹.۹۹٤۹، ۹.۹٤۰۰، ۹.۹۹۹۹.

۱۰- په نزولی ډول يې ترتيب کړئ.

۸۳.۵۱۰۰، ۸۳۵.۳۰۰، ۸۳.۵.۱۰

۱۱- د حلقه شوي رقمونو مقامی قيمت وليکئ.

الف: ۷۲٦٦۲۱٤۷۱۰۰۰ ③

ب: ۷۷٦۱۷۳۲۳ ⑧

ج: ۱۸٦⑨۸۵۰

۱۲- لاندې ګراف د نړۍ د لويو وچو پراخوالی راښيي.

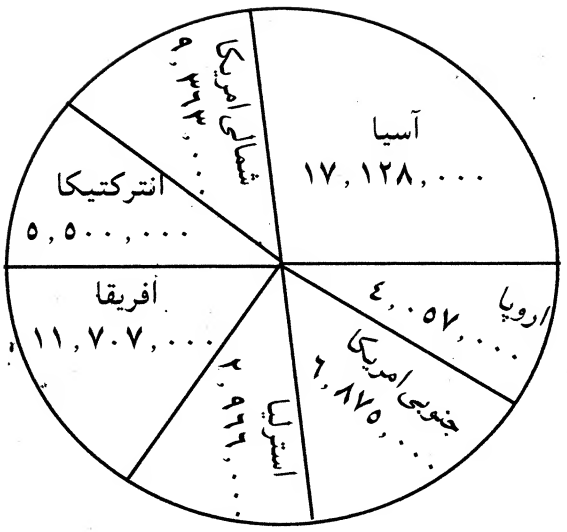

الف: په پورتنی ګراف کې کومه لويه وچه زيات پراخوالی لري؟

ب: کومه لويه وچه لږ پراخوالی لري؟

ج: د کومی لويې وچې پراخوالی يوملیونه مربع ميل ته نږدی دی؟

د: کوم لويه وچه له د آسيا له نيمايی څخه لږ لويه ده؟

هدف: د نسبت او فیصد ارزیابی

حل یې کړی.

۱- په نسبت کې درکړل شوی معلومات وګوری او سوالونو ته ځواب ورکړئ.

د سپین کلي ښوونځي د ښوونکو عمر

شماره	نوم	عمر
۱	زلمی	۳۵
۲	سلیمه	٤۰
۳	صابر	٤۵
٤	لیلا	۵۵
۵	راضیه	۳۰
٦	فاطمه	۲۵

الف: د زلمی او سلیمه د عمرونو ترمنځ نسبت پیدا کړئ.

ب: د صابر او لیلی د عمرونو ترمنځ نسبت پیدا کړئ.

ج: د فاطمی او راضیی د عمرونو ترمنځ نسبت پیدا کړئ.

د: د راضیی او صابر د عمرونو ترمنځ نسبت پیدا کړئ.

هـ: د لیلی او زلمی د عمرونو ترمنځ نسبت پیدا کړئ.

۲- دوه بوجی وریجی دی چه د وزن نسبت ۳ : ۷ دی. که لومړی بوجی وزن ۱۵ کیلوګرام وي، د دوهمې بوجی وزن پیدا کړئ.

۳- په چارت کې درکړل شوي معلومات ته ځیر شی او سوالونو ته ځواب ورکړي.

نوم	د وزنونو نسبت
سارا او قندی ګل	۷ : ۲
زلیخا او یوسف	٤ : ۳
پروین او رخشانه	۹ : ۵

الف: که د سارا وزن ۱۰ کیلو ګرامه وي، د قندي ګل وزن پیدا کړئ.

ب: که د یوسف وزن ٤۰ کیلوګرامه وی، د زلیخان وزن پیدا کړئ.

ج: که د رخشانی وزن ۹۰ کیلوګرامه وی، د پروین وزن پیدا کړئ.

٤- صاحب جان غواړي يو بس چې ٤٩,٠٠٠ ډالره يې قيمت دی واخلی. که چيری موټر پلورنکی ورته ٢٠ ٪ تخفيف ورکړی، نو صاحب جان بايد څومره ډالره د موټر قيمت ورکړئ؟

٥- ٤ نفره يو کار په ٦ ورځو کې خلاصوی. څو نفره به همدغه کار په دری ورځو کې خلاص کړئ؟

٦- بانک ١٠ ٪ ګټه ورکوی. د ١٠,٠٠٠ ګټه به څو ورکړئ؟

٧- يوه تجار په ٤,٠٠٠,٠٠٠ افغانيو باندې ٢٠٠,٠٠٠ افغانی ګټه وکړه. د ګټی فيصدی يې څومره؟

هدف: *د متر په اجزا وو باندې بیا کتنه*

زده کړه

د متر اجزا دیسی متر، سانتی متر او ملی متر دی.

الف: که وغواړو د اندازو لوی واحدونه په کوچنیو واحدونو تبدیل کړو نو په (۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰) کې یې ضرب کوو لکه چې په لاندې دیاګرام کې ښودل شوي دی.

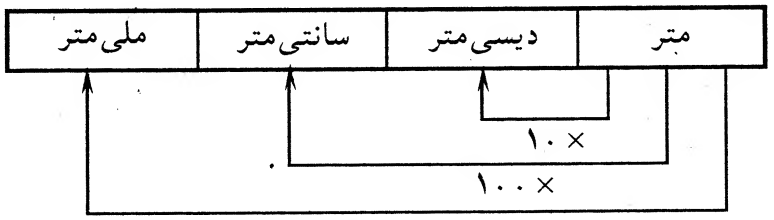

ب:

۱ متر = ۱۰ دیسی متره

۱ متر = ۱۰۰ سانتی متره

۱ متر = ۱۰۰۰ ملی متره

په یاد ولرئ!

کله چې یو عدد په ۱۰ کې ضرب کوو نو یو صفر یې ښی لور ته زیاتوو.

کله چې یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب کوو نو دوه صفر یې ښی لور ته زیاتوو.

کله چې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب کوو نو دری صفر یې ښی لوز ته زیاتوو.

د مثال په ډول: ٤ متره په دیسی متر، سانتی متر او ملی متر تبدیل کړئ.

٤ متر = ٤ × ۱۰ = ٤۰ دیسی متر

٤ متر = ٤ × ۱۰۰ = ٤۰۰ سانتی متر

٤ متر = ٤ × ۱۰۰۰ = ٤۰۰۰ ملی متر

مشق:

۱- تبدیل یې کړی.

مثال: ۸ متره په دیسی متر تبدیل کړئ.

۱ متر = ۱۰ دیسی متر

۸ متر = ۸ × ۱۰ دیسی متر = ۸۰ دیسی متر

الف: ۹ متره په دیسی متر، سانتی متر او ملی متر تبدیل کړئ.

ب: ۲,۵ متره په دیسی متر، سانتی متر او ملی متر تبدیل کړئ.

ج: ۵,۷۵ متره په دیسی متر، سانتی متر او ملی متر تبدیل کړئ.

۲- لاندې جدول د مثال سره سم تکمیل کړئ.

متر	دیسی‌متر	سانتی‌متر	ملی‌متر
۵۲,٤	۵۲,٤	۵۲٤۰	۵۲٤۰۰
۵,٦			
٤			
۲ ۱/۲			
۳ ۱/٤			

۳- د دوه درسی کوتو په منځ کې ۵ متره واټن دی، دغه واټن څو دیسی متره کیږئ؟

٤- یوه کوټه ۵ متره اوږدوالی او ۳,۵ متره سور لري. د غه سور او اوږدوالی په سانتی متر تبدیل کړئ.

۵- شریف ۲,۳۰ متره جګ دی. د ده لوړوالی په دیسی متر وښایست.

هدف: د دیسی متر، سانتی متر او ملی متر تبدیلول په متر باندې

زده کړه

که وغواړو چې د اندازه ګیری واړه واحدونه په لویو واحدونو تبدیل کړو نو په ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ باندې یې وشو لکه چې په لاندې دیاګرام کی نیول شوی دی.

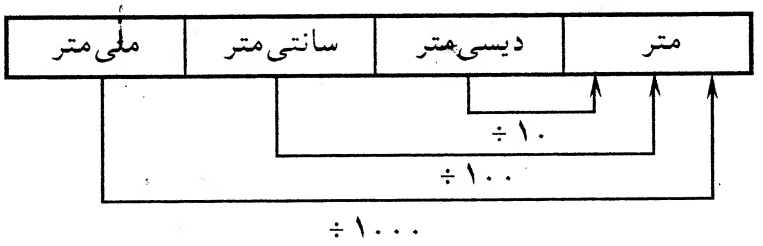

۱ دیسی متر = ۱,۰ متر = $\frac{۱}{۱۰}$ متر

۱ سانتی متر = ۰,۰۱ متر = $\frac{۱}{۱۰۰}$ متر

۱ ملی متر = ۰,۰۰۱ متر = $\frac{۱}{۱۰۰۰}$ متر

یادونه!

که یو عدد په ۱۰ ویشو نو د اعشار نښه یوه مرتبه کښې لورته بیایو.

که یو عدد په ۱۰۰ ویشو نو د اعشار نښه دوه مرتبې کښې لورته بیایو.

که یو عدد په ۱۰۰۰ ویشو نو د اعشار نښه دری مرتبې کښې لورته بیایو.

د مثال په دول:

الف: ۴۰ دیسی متره په متر تبدیل کړئ.

۴۰ ÷ ۱۰ = ۴ متره

ب: ۵۰۰ سانتی متره په متر تبدیل کړئ.

۵۰۰ ÷ ۱۰۰ = ۵ متره

ج: ۶,۵۰۰ ملی متره په متر تبدیل کړئ.

۶۵۰۰ ÷ ۱۰۰۰ = ۶,۵ متره

مشق:

۱- مساوی مقدارونه سره وصل کړئ.

الف:	۹۱۰۰ ملی متر	۰,۲۸ متره
ب:	٦٥ دیسی متر	۱ متره
ج:	۱۰۰۰۰ ملی متر	۹,۱ متره
د:	٦,٥ سانتی متر	٦,٥ متره
هـ:	۱۰ دیسی متر	۱۰ متره
و:	۹۱ سانتی متر	۰,۹۱ متره
ز:	۲۸۰ ملی متر	۰,۰٦٥ متره

۲- یوه ونه ۲۸٦ دیسی متره لوړه دوه .د ونی لوړوالی په متر وښایست.

۳- زه ۱۷۰۰ ملی متره لوړیم، زما لوړوالی په متر ولیکئ.

٤- د سارا د میز پوښ ۲۷۰ سانتی متره اوږد او ۲۵۰ سانتی متره په سور دی. د هغی د میز د پوښ اوږدوالی او سور په متر وښایست.

هدف: *د غټیو د اندازې واحدونو بدلول په وړو اندازې واحدونو باندې*

زده کړه

په یادولري چې د غټیو د اندازې واحدونو د تبدیلولو په وړو د اندازې واحدونو باندې مونږ را کړی شوی مقدار په (۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰) کې ضرب کوو.

۱ متر × ۱۰ = ۱۰ دیسی متره
۱ دیسی متر × ۱۰ = ۱۰ سانتی متره
۱ سانتی متر = ۱۰ ملی متره
۱ متر × ۱۰۰ = ۱۰۰ سانتی متره
۱ متر × ۱۰۰۰ = ۱۰۰۰ ملی متره
۱ دیسی متر × ۱۰۰ = ۱۰۰ ملی متره

مشق:

۱- لاندې د اندازې واحدونه تبدیل کړئ.

مثال: ۱۵۰ سانتی متره په ملی متر بدل کړئ.

۱ سانتی متر = ۱۰ ملی متره

۱۵۰ سانتی متر = ۱۵۰ × ۱۰ = ۱۵۰۰ ملی متره

الف: ۲,۵ دیسی متره په سانتی متر بدل کړئ.

ب: ۳,۵ دیسی متره په ملی متر بدل کړئ.

ج: ۴۱ سانتی متره په ملی متر بدل کړئ.

۲- د (<، >او =) علامو په واسطه یې مقایسه کړئ.

مثال: ۱۵۰۰ ملی متره [=] ۱۵۰ سانتی متره

الف: ۳۵ دیسی متر ☐ ۴ متر

ب: ۶۰۰ سانتی متر ☐ ۶۰ دیسی متر

ج: ۵۰ دیسی متر ☐ ۲۰۰ متر

د: ۷ متر ☐ ۷۰ سانتی متر

هـ: ۶۵۰ سانتی متر ☐ ۵ دیسی متر

و: ۱۰۰۰ ملی متر ☐ ۲ متر

ز: ۱۵۰ ملی متر ☐ ۱۵ دیسی متر

ح: ۷۵۰ ملی متر ☐ ۵۰ سانتی متر

ط: ۱۳ دیسی متر ☐ ۲ متر

۳- لاندې اندازې بدل کړئ.

مثال: ۲۷۰ متره په دیسی متره بدل کړئ.

۱متر = ۱۰ دیسی متره

۲۷۰ × ۱۰ = ۲۷۰۰ دیسی متره

الف: ۲۵۰ دیسی متره = ☐ سانتی متره

ب: ۳۵۰ سانتی متره = ☐ ملی متره

ج: ٤۰ دیسی متره = ☐ سانتی متره

د: ۵ متره = ☐ دیسی متره

هـ: ۳۰۰۰ ملی متر = ☐ متر

٤- د صحیح ځواب مربوطه توری ولیکئ.

مثال: ۳۲۰ سانتی متره = [الف] الف: ۳۲ دیسی متره ب: ۱۲ متره ج: ۱۰۰ ملی متره

(۱) ۱۵۰ دیسی متر= ☐ الف: ۱۵ سانتی متر ب: ۱۵۰۰ ملی متر ج: ۱۵ متر

(۲) ۶۰۰ ملی متر= ☐ الف: ۶۰ دیسی متر ب: ۶ سانتی متر ج: ۶ متر

(۳) ۲۵ متر= ☐ الف: ۲۵۰ دیسی متر ب: ۲۵۰ سانتی متر ج: ۲۵۰۰ ملی متر

(٤) ۸۵ دیسی متر = ☐ الف: ۸۵ متر ب: ۸۵۰ سانتی متر ج: ۸۵۰۰ ملی متر

هدف: *واړه مقداری واحدونه په لویو مقداری واحدونو سره بدلول*

زده کړه

که وغواړو چې لوی مقداری واحدونه په کوچنیو مقداري واحدونو بدل کوو نو په (۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰) یې ویشو لکه چې په لاندې دیاګرام کې ښودل شوي دي.

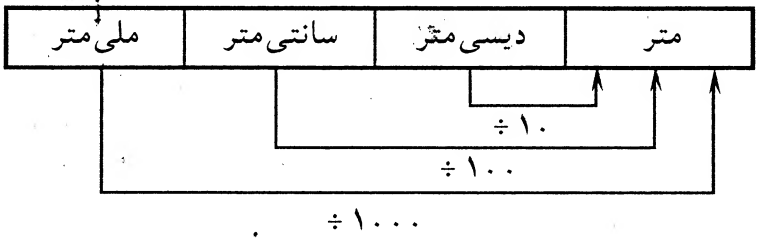

۱ دیسی متر = $\frac{۱}{۱۰}$ متر

۱ سانتی متر = $\frac{۱}{۱۰۰}$ متر

۱ ملی متر = $\frac{۱}{۱۰۰۰}$ متر

یادونه:

کله چې یو عدد په (۱۰) ویشو، نو د اعشار نښه یوه مرتبه کښې لور ته راوړو.

کله چې یو عدد په (۱۰۰) ویشو نو د اعشار نښه دوه مرتبې کښې لور ته راوړو.

کله چې یو عدد په (۱۰۰۰) ویشو نو د اعشار نښه دری مرتبې کښې لور ته راوړو.

د مثال په ډول:

الف: ٤۰ دیسی متره په متر بدل کړئ.

٤۰ ÷ ۱۰ = ٤ متر

ب: ۵۰۰ سانتی متره په متر بدل کړئ.

۵۰۰ ÷ ۱۰۰ = ۵ متر

ج: ٦۵۰۰ ملی متره په متر واړو.

٦۵۰۰ ÷ ۱۰۰۰ = ٦,۵ متر

مشق:

۱- لاندی مقدارونه بدل کړئ.

مثال: ۲۰ دیسی متر په متر بدل کړئ.

۱۰ دیسی متر = ۱ متر

۲۰ دیسی متر ÷ ۱۰ = ۲ متر

الف: ۳۰۰ سانتی متره په دیسی متر بدل کړئ.

ب: ۱۸۰ ملی متره په دیسی متر بدل کړئ.

ج: ۲۰۰۰ ملی متره په سانتی متره بدل کړئ.

د: ۵۰۰ سانتی متره په متر بدل کړئ.

هـ: ۲۵۵ سانتی متره په متر بدل کړئ.

و: ۲۵۵۰ ملی متره په دیسی متر بدل کړئ.

۲- د (<، >او =) علامو په واسطه یې مقایسه کړئ.

الف:	۲۵ دیسی متر	=	۲,۵ متر
ب:	۲۲۰ سانتی متر		۲,۲ متر
ج:	٤٨٠ ملی متر		۵۰ سانتی متر
د:	۸٦ سانتی متر		۸٦۰ دیسی متر
هـ:	٦,۵ دیسی متر		٦۵,۰ متر
و:	۷۸۰ سانتی متر		۷۸ دیسی متر
ز:	۸٦ سانتی متر		۰,۰۸٦ متر

۳- د سلما د لوښو الماری ۲۰۰ سانتی متره لوړه او ۰,۷۵ متر پلنه ده. دغه مقدارونه په دیسی متر وښایست.

٤- د تشناب آیینه ٦ دیسی متره لوړوه ده. په متر یې وښیاست.

هدف: تر تریلیونه پورې د عددونو جمع کول.

زده کړه

د لویو عددو د جمع کولو لپاره په پامه کې ولرئ چې ، عددونه داسې ترتیب کړئ چې یو یز د یویز له مرتبې لسیز تر لسیز مرتبې تریلیونه پورې یو له بل لاندې راشي. بیا یې نو په لاندې ډول جمع کړئ.

				①	①	①	①	①	①	①	
				١	٣	٨	٤	٥	٦	٤	
				٩	٥	٢	٦	٠	٥	٨	٤
+				٠	٠	٠	١	٨	٧	٠٥	٢	٩
				٠	٩	٠	٢	٤	٩	٨	٧	٩

مشق:

١- جمع یې کړئ.

مثال:

	الف:	ب:	ج:	د:
①	١٤٥٦٥	٥١٢٨٩٩	٥٦٢١٨٦٣	٦١٧٤١٠٠٠٢٥
٥٤٧٨	٩٢١٢٨	٢٥٤٠٥ +	٢٢٧٩٠١	٨٥٤٦١٧١٨ +
٢١٢٥ +	٥٧٨١ +		٢٥٤٠٠٢٠٤ +	
٧٦٠٣				

٢- جمع یې کړئ.

الف: ٢,٤٧٨,٣٦٥ + ٣,٥٦٤,١٢١

ب: ٢٣٢,١٠٤,٦٥٩ + ١٨,٤٨٥,١٦٩

ج: ١,٧٨٥,٣٤٥,٦٧٠ + ٥٠,٠١٦,٥٤٣

٣- داسې عددونه ولیکئ چې:

مثال: ٤٠,٠٠٠ له ٣,٥٢٧,١٠٣ څخه لوی وي.

الف: ٣٠,٠٠٠ له ١,٢٩٧,٤٥٦ څخه لوی وي.

ب: ٢٥٠,٠٠٠ له ١٤,٣٢٠,١٨٧ څخه لوی وي.

ج: ٥,٤٠٠,٠٠٠ له ٢٠,٠٤٥,٦٢٤ څخه لوی وي.

٤- حل یې کړئ.

جمیل جاپان ته د تجارت لپاره تللی وو. (٢٢,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠) افغانۍ ټوکر او د (٥٢٦,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠) افغانۍ برقی سامان او (٤٢٥,٠٠٠) افغانۍ د موټر پرزې واخیستې. ووایاست چې جمیل ټول د څو افغانیو مال اخیستی دی؟

هدف: *د وړو اندازې واحدونو بدلول په لویو او دلویو په وړو باندې تکرار*

مشق:

۱- لاندې مقدارونه تبدیل کړئ.

مثال: ۲ سانتی متره په ملی متر تبدیل کړئ.

۱ سانتی متر = ۱۰ ملی متره

۲ × ۱۰ = ۲۰ ملی متره

الف: ۵ سانتی متر په ملی متر تبدیل کړئ.

ب: ۸,۵ دیسی متر په متر تبدیل کړئ.

ج: ٤ دیسی متر په سانتی متر تبدیل کړئ.

د: ۱,۲ سانتی متر په ملی متر تبدیل کړئ.

هـ: ۱۰,۲۵ ملی متر په سانتی متره تبدیل کړئ.

و: ۰,٦ دیسی متر په ملی متر تبدیل کړئ.

۲- لاندې مقدارونه سره مقایسه کړی.

الف:	۲۵۰۰ ملی متر	۲۵۰ ملی متر
ب:	۷۵۰ سانتی متر	۳٦۰۰ سانتی متر
ج:	۳٦ متر	۷۵ دیسی متر
د:	۷۵۰۰ ملی متر	۲,۵ متر
هـ:	۲۵ سانتی متر	۷,۵ متر
و:	۳٦,۰ متر ⟵	۳٦ سانتی متر

۳- لاندې جدول تکمیل کړئ.

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
	۲,۵		
		٤۰	
۱۰,۵			
			۲۲۵٦
	٦۱۷		

٤- یوه کوټه ۱۲,۵ متره اوږده ده. د هغې اوږدوالی په دیسی متر وښیاست.

۵- د کتابخانې دروازه ۲۰ دیسی متره لوړه ده. د هغې لوړوالی په ملی متر وښیاست.

هدف: *د اندازه ګیری ارزیابی*

۱- لاندې مقدارونه تبدیل کړی.

الف: ۲۱ دیسی متر = ☐ متر

ب: ۱۰۲۵ ملی متر = ☐ سانتی متر

ج: ٦ سانتی متر = ☐ ملی متر

د: ۸۱۲ سانتی متر = ☐ سانتی متر

هـ: ☐ ملی متر = ۷,۸۹ سانتی متر

و: ☐ دیسی متر = ۷۰۰۰ متر

ز: ☐ متر = ٦,۲۵ سانتی متر

ح: ☐ ملی متر = ۹۱۲ دیسی متر

۲- یو بکس ۲۵ سانتی متر لوړ، ٤۰ سانتی متره اوږد او ۳۰ سانتی متره پلن دی. د بکس ابعاد په متر ولیکئ.

۳- د مسجدی کور د لوبو د میدان څخه ۲۵,۵ متر لرې دی، دا فاصله په ملي متر وښیاست.

٤- لاندې جدول د اندازې په بدلولو سره تکمیل کړی.

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
۰,۳۵			
۰,٦			
۲۰,۵			
۳,۱۵۰			
۸,۷۵			

هدف: *قیاسی واحدونو باندې کتنه (متر تر کیلومتره)*

یادونه:

که وغواړو چې لوی متریک واحدونه په کوچنیو واحدونو بدل کړو، نو په (۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰) کې یې ضرب کوو او یا په هره مرحله کې یې په ۱۰ کې ضرب کوو.

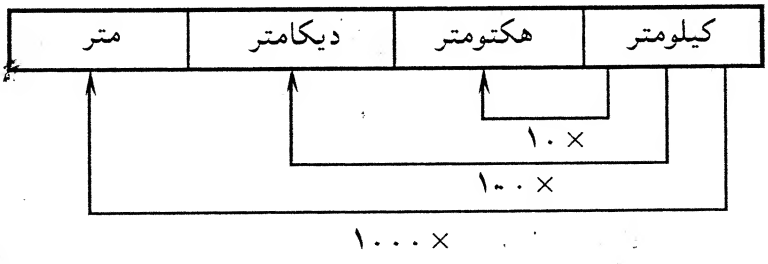

۱ کیلومتر = ۱۰۰۰ متر

۱ هکتو متر = ۱۰۰ متر

۱ دیکا متر = ۱۰ متر

مشق:

۱ - لاندې مقدارونه تبدیل، او درکړل شوی جدول د مثال سره سم تکمیل کړئ.

کیلومتر	هکتو متر	دیکا متر	متر
۵ کیلومتر	۵۰	۵۰۰	۵۰۰۰
٦ کیلومتر			
۳ کیلومتر			
٤ کیلومتر			
۵ کیلومتر			
۵ ، ۰ کیلومتر			

۲ - درکړل شوی مقدارونه تبدیل او درکړل شوی جدول د مثال سره سم تکمیل کړئ.

هکتو متر	دیکا متر	متر
۲،۵	۲۵	۲۵۰
۱٤		
۳،۲۵		
۰،۰٤		

۳- درکړل شوی مقدارونه تبدیل او جدول د مثال سره سم تکمیل کړئ.

متر	دیسی متر
۱۶۰	۱۶
	۰,۷۵
	۰,۲۲
	۱,۵

٤- لاندې اندازې تبدیل کړئ.

الف: ۵ کیلومتره په هکتومتر بدل کړئ.

ب: ۱۲ هکتو متره په دیکا متر بدل کړئ.

ج: ۲۲ دیکا متره په متر بدل کړئ.

د: ۵ , ۰ کیلومتره په دیکامتر بدل کړئ.

هـ: ۵ , ۱۱ هکتومتره په متر بدل کړئ.

و: ۹۱۲ دیکا متره په متر بدل کړئ.

۵- د زرګل د کور او ښوونځی ترمنځ فاصله ۱۰ کیلومتره ده. دغه فاصله څومتره کیږئ؟

٦- د یوه د لوبې میدان محیط ۱,۵ کیلومتره دی. نو موږ ی محیط څو دیکا متره کیږي؟

۷- د یوه میدان اوږدوالی ۷,۵ دیکا متره دی. دغه اوږدوالی څو متره کیږي؟

هدف: *د متر بدلول په اضعافو باندې*

زده کړه

یادونه:

که وغواړو چې د اندازه ګیرۍ واړه متریک واحدونه په لویو واحدونو واړوونو په (۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰) یې ویشو. لکه چې په لاندې ډول ښودل شوي دي.

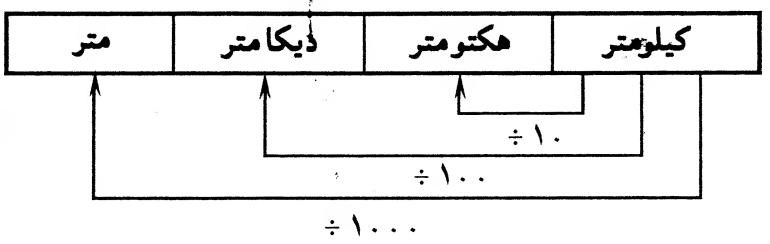

۱ متر = $\frac{۱}{۱۰}$ دیکامتر = ۰,۱ یا یو په لسم دیکامتر

۱ دیکامتر = $\frac{۱}{۱۰}$ هکتومتر = ۰,۱ هکتومتر یا یو په لسم دهکتومتر

۱ هکتومتر = $\frac{۱}{۱۰}$ کیلومتر = ۰,۱ کیلومتر

مشق:

۱- دغه مقدارونه تبدیل او جدول د مثال سره سم تکمیل کړئ.

متر	دیکامتر
۲۰	۲
۳,۵	
۲٤,۲۵	
۳۰۰,۵	
٤۲,٤	

۲- د مثال سره سم جدول تکمیل کړئ.

متر	دیکامتر	هکتومتر
٤۵۰۰	٤۵۰	٤۵
۲۵۰۰		
۲۲۰۰		
۳۵۰۰		

۳- مثال ته وګوري او لاندې جدول تکمیل کړئ.

متر	دیکا متر	هکتومتر	کیلومتر
۵۰۰۰	۵۰	۵	۰,۵
٦۰۰۰			
۸۲۵			
٤۱۲			
٦۷۳۰			

٤- لاندې قیاسی واحدونه تبدیل کړئ.

الف: ٤,۲ هکتومتر په کیلو متر تبدیل کړئ.

ب: ۳۰ دیکا متره په هکتومتر تبدیل کړئ.

ج: ٤,۵ متره په کیلومتر تبدیل کړئ.

د: ۲۱۰ دیکا متره په هکتو متر تبدیل کړئ.

هـ: ۵۰۰۰ متره په کیلومتر تبدیل کړئ.

۵- حل یې کړئ.

الف: دیوه سړک اوږدوالی ۲۸۰ هکتو متره دی. نوموړی اوږدوالی په کیلومتر وښیاست.

ب: د دوکلیو ترمنځ فاصله ۲۳۰۰ دیکا متره ده. څو کیلو متره کیږي؟

ج: ولی ۲۱۲۰ متره لار په ٦ ورځو د اونی کې تر ښوونځی پوری وهی. ووایاست چی نوموړی په یوه اونی کې څو کیلومتره لار وهي؟ (په یاد ولری چې نوموړی له ښوونځي څخه کورته هم ځي)

د: د بس سفر ۲۵۱۰ دیکا متره دی. ووایاست چې څو هکتو متره کیږي؟

هدف: د متر بدلول په اجزوو او اضعافو باندې

چارت ته ځیر شئ:

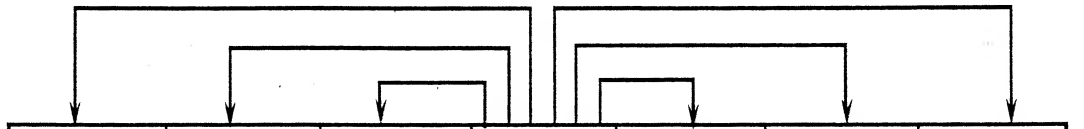

کیلومتر km	هکتومتر hm	دیکامتر dkm	متر m	دیسی‌متر dm	سانتی‌متر cm	ملی‌متر mm
۱۰۰۰ متر	۱۰۰ متر	۱۰ متر	۱ متر	۰,۱ متر	۰,۰۱ متر	۰,۰۰۱ متر

مشق:

۱- د لاندې مقدارونو په تبدیلولو سره تش ځایونه د مثال سره سم ډک کړئ.

الف: [۱۰] دیسی‌متر = ۱ متر

ب: [ ] متر = ۳ هکتومتر

ج: [ ] سانتی‌متر = ۵۰ متر

د: [ ] ملی‌متر = ۱۰ متر

هـ: [ ] کیلومتر = ۲۰۰۰۰۰۰ ملی‌متر

و: [ ] هکتومتر = ۲۵۰۰۰ سانتی‌متر

ز: ۵ هکتومتر = [ ] متر

ح: ۶۰ دیکامتر = [ ] دیسی‌متر

ط: ۳,۵ کیلومتر = [ ] سانتی‌متر

ی: ۱۵۰۰۰۰ سانتی‌متر = [ ] دیکامتر

ک: ۱۵۰۰۰ متر = [ ] سانتی‌متر

ل: ۱۲,۳۵ کیلومتر = [ ] ملی‌متر

۲- درکړل شوی مقدارونه تبدیل او جدول تکمیل کړئ.

کیلومتر	هکتومتر	دیکامتر	متر	دیسی‌متر	سانتی‌متر	ملی‌متر
				۲۵۰		
			۱۴			
					۲۸۰۰	
		۲۵				
۲						
						۱۲۰۰۰۰۰۰
					۲۱۰۰۰	
	۱۴					

۳- د (< > =) علامو په واسطه یی د مثال سره سم مقایسه کړئ.

الف:	۲۵ هکتو متر	<	۲۵۰۰۰۰۰ ملی متر
ب:	۳,۵ کیلومتر		۳۵۰۰۰۰ سانتی متر
ج:	۱۲ متر		۱,۲ هکتو متر
د:	۲۱۰۰۰ دیسی متر		۲۱ دیکا متر
هـ:	۲۱۲ دیسی متر		۲,۱۲ هکتو متر
و:	۵۱۲ سانتی متر		۵,۱۲ دیکا متر
ز:	۲۱ کیلومتر		۲,۱ هکتو متر
ح:	۶۲۱ دیکا متر		۶,۲۱ هکتو متر
ط:	۲۷,۰ دیکا متر		۲۷۰۰۰ ملی متر
ی:	۱۲۰۰۰ سانتی متر		۱,۲ هکتو متر

٤- لاندې مقدارونه پیدا کړئ.

مثال: څو متره د ۵ کیلومتره سره برابر دي؟

۱ کیلو متر = ۱۰۰۰ متر

۵ کیلومتر = ۱۰۰۰ متر × ۵ = ۵۰۰۰ متر

الف: څو هکتو متره ۲۵۰۰۰ مترو سره برابر دي؟

ب: څو دیکا متره ۱۲ کیلو مترو سره برابر دي؟

ج: څو ملی متره ۳ دیکا مترو سره برابر دي؟

د: څو سانتی متره ۱۵ مترو سره برابر دي؟

هـ: څو کیلو متره ۱۲۰۰۰ دیسی مترو سره برابر دي؟

هدف: *د اندازې د واحداتو ارزیابی*

حل یې کړی.

۱- د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

کیلومتر	هکتومتر	دیکامتر	متر	دیسی‌متر	سانتی‌متر	ملی‌متر
۲۸۰۰۰						
۱۳۰۰۰						
۲۶۰۰۰						
۲۳۰۰۰۰						
۲۰۰۰۰۰۰						
۸۰۰۰۰۰۰						
۴۱۰۰۰۰						
۱۲۰۰۰۰۰						

۲- د (< > او =) علامو په واسطه یې پرتله کړئ.

الف: ۲۸ متر ☐ ۲۵۰۰۰۰۰۰ ملی‌متر

ب: ۴,۵ کیلومتر ☐ ۴۵۰۰۰۰ دیکا متر

ج: ۱۸ دیسی‌متر ☐ ۱۵۰۰ ملی‌متر

د: ۴۲۰ سانتی‌متر ☐ ۱۵ دیکا متر

هـ: ۴۱۲۰ متر ☐ ۵۲۰۰ ملی‌متر

و: ۱۳۰۰۰ سانتی‌متر ☐ ۶۰۰ دیکا متر

ز: ۲۲ هکتومتر ☐ ۱ کیلومتر

ح: ۱۳ متر ☐ ۲۰ کیلومتر

ط: ۳۱۵ سانتی‌متر ☐ ۲۰۰ سانتی‌متر

ی: ۲۲ کیلومتر ☐ ۲۲۰۰۰ متر

ک: ۳۶,۰ دیکا متر ☐ ۱۵ هکتومتر

۴- د یوه تعمیر لوړوالی ۲۵ دیکا متره دی، دغه لوړوالی په دیسی متر پیدا کړئ.

۵- د یوه د لوبې میدان چاپیریال ۳۲۰ دیکا متره دی. تاسی یې په کیلومتره پیدا کړئ.

۶- د موسی کور ۱,۵ دیکا متر اوږد دی. په متر یې پیدا کړئ.

هدف: *د تامو اعدادو تفریق تر ترلیون پورې*

زده کړه

د لویو عددو د تفریق کولو لپاره په پامه کې ولرې چې ، عددونه ترتیب کړې چې مرتبې یو له بل لاندې راشي.

				⑫	⑨	⑨		
			⑩	②	⑩	⑩	٦	
٩	٢	~~٧~~	~~٣~~	~~١~~	~~٨~~	~~١~~	٠	٩
-	١	٠	٨	١	٦	٤	٢	٠
	١	٦	١	٨	٦	٦	٠	٩

		⑭	⑧		
٩	~~٥~~	~~٣~~	٥	٩	
-	٢	٥	٢	٤	٣
٦	٩	١	١	٦	

مشق:

١- تفریق یې کړئ.

مثال:

		⑤	⑭	②	⑫
		٣	٨	٦	٤	~~٩~~	~~٣~~
-		٢	٤	١	٨	٧	٢	٥
		١	٤	٤	٦	٢	٠	٧

الف:

٢٧٠٠٣٠٢٩	
-	٩٨١٦٤٢٠

ب:

٥٠٠٣٠٠٤٥	
-	٢٦٩٨٧١١٢

ج:

٨٠٠٥٠٠٠٠	
-	٧٩٨٤١٦٢

د:

٥٢٢٣٤٧٧١٦٣	
-	٢٩٩٩٨٦٤٥٢٧

٢- تفریق یې کړئ.

مثال: ٨٥٢٣١٥٦٩ - ١٦٨٢٩٢٩٣ = ٦٨٤٠٢٢٧٦

الف: ٥٦,٢٤١,٦٥٠ - ٢١,٨٦٤,١٣٧ =

ب: ٣٢٠٣٤٦٢٩٠ - ٢١٠٢٣٧٢٤٥ =

ج: ٧١٤٣٢٠٤٣٠ - ١٩٣٧٥١٦٨٠ =

٣- داسې عدد ولیکئ چې:

مثال: ۲۰,۰۰۰ له ٤٩٨٤٠٣٢٠ څخه کوچني وي. (٤٩,٨٢٠,٣٢٠)

الف: ۵۰,۰۰۰ له ٨٦٢٥٦٨٩ څخه کوچني وي.

ب: ۸۰,۰۰۰ له ١١٤٩٤٠٠ څخه کوچني وي.

ج: ۸۵۰,۰۰۰ له ٧,٥٩٣,٤٠٠ څخه کوچني وي.

٤- په یو ګدام کې (۹,۵۰۰,۰۰۰) تنه غنم وه، چې ورڅخه (٥,٦٠٢,٣٥٠) تنه مصرف شول. اوس به په ستور کې څومره غنم موجود وي.

۲- د وخت مساوی مقدارونه سره وصل کړئ.

الف: ۲ پیړۍ	۹ میاشتې
ب: ٤ میاشتې	۲۰۰۰ کال
ج: ۳ فصلونه	۲ ورځې
د: ٥ کلونه	٤۰ دقیقې
هـ: ۱۲۰ دقیقې	٤ پیړۍ
و: ۲٤۰۰ ثانیې	۱ کبیسه کال
ز: ۲ هزاره	٤۰ کلونه
ح: ۳ میاشتې	۱۲۰ ورځې
ط: ٤۸ ساعتونه	۲ ساعتونه
ی: ٤ اونۍ	۱ میاشت
ک: ٤۰۰ کلونه	۲۰ فصلونه
ل: ۳٦٦ ورځې	۱۲ اونۍ
م: ٤ لسیزې	۲۰۰ کلونه

۳- رحیمه ۲٤ کلنه ده. دهغی عمر په ساعتونو پیدا کړئ.

٤- د اسلام د خپریدو څخه تر اوسه ۱۳۸۱ کلونه تیر شوی. د اسلام د خپریدو وخت څو لسیزې کیږي؟

٥- د حضرت محمد (ص) عمر ٦۳ کاله وو. د هغه مبارک عمر په مباشتو باندې تبدیل کړئ.

٦- فرید ٤۸ کلن دی. دغه عمر په ورځو پیدا کړئ.

هدف: *د تودوخې په قیاسی واحدونو باندې کتنه*

زده کړه

د تودوخی واحدات راښې چی یو شی یا هوا څومره ګرمه او یا سړه ده. او د اندازه کولو لپاره یی ترما میتر څخه کار اخلو.

معمولی ترمامیتر یو شیشه یی نل دی چی منځ یی خالی وي. او په سر او آخر کې یی یو ورډکی ګروپ دی چی مابین کې یی مایع وي او په منځ کې یی د سیمابو الکولی محلول وي. دغه مایعات د ګرمی او یخنی په مقابل کې حساس وي کله چی ګرمی وي نو مایع پرسیږی (او زیات ځای نیسي) نو ځکه مایع سطح لوړیږي. او که سړه وی نو مایع ټولیږي (لږ ځای نیسی) ځکه نو د مایع سطح ښکته راځی.

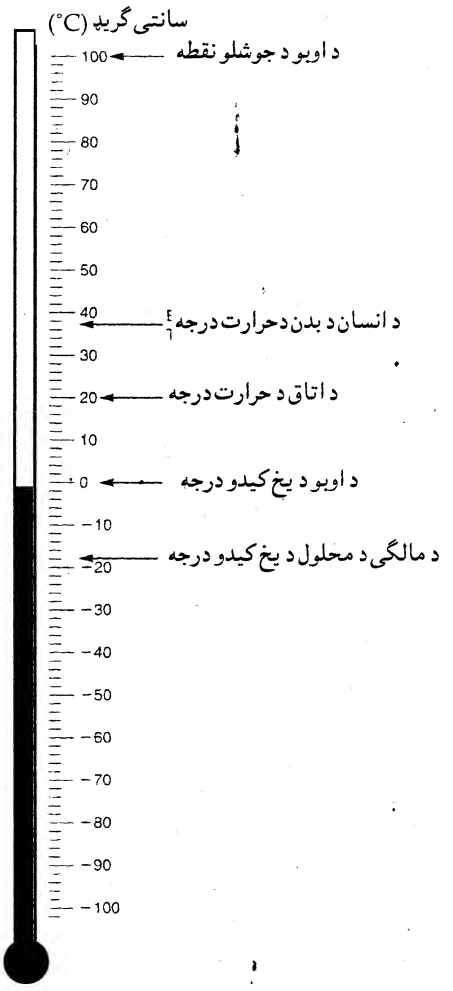

مشق:

۱ - د حرارت درجه یې ولیکئ او په یاد ولری چی سانتی ګریډ ورسره علاوه یې کړی.

جوش اوبه	۱۰۰ سانتی ګریډ
یخ شوی اوبه	_____
معتدله هوا	_____
سړه هوا	_____
ګرمه هوا	_____
د انسان د وجود د تودوخی درجه	_____
د مالګی د محلول د یخ کیدو درجه	_____

۲- په بعضی ملکونو کې کله چې سړک یخ نیولی وي وړاندې مالګه اچوي. ترمامیتر ته وګوری او ځواب ورکړی چې ولې دا کار کوی؟

۳- د تودوخی د درجو فرق یې پیدا کړئ:

الف: د اوبو او مالګی د محلول دیخ کیدو ترمنځ فرق.

ب: د اطاق د تودوخی او دانسان د تودوخی ترمنځ فرق.

ج: د اوبو د جوش کیدو او یخ کیدو د درجو فرق.

٤- لاندې ترمامیترونه څو درجې تودوخه راښیی.

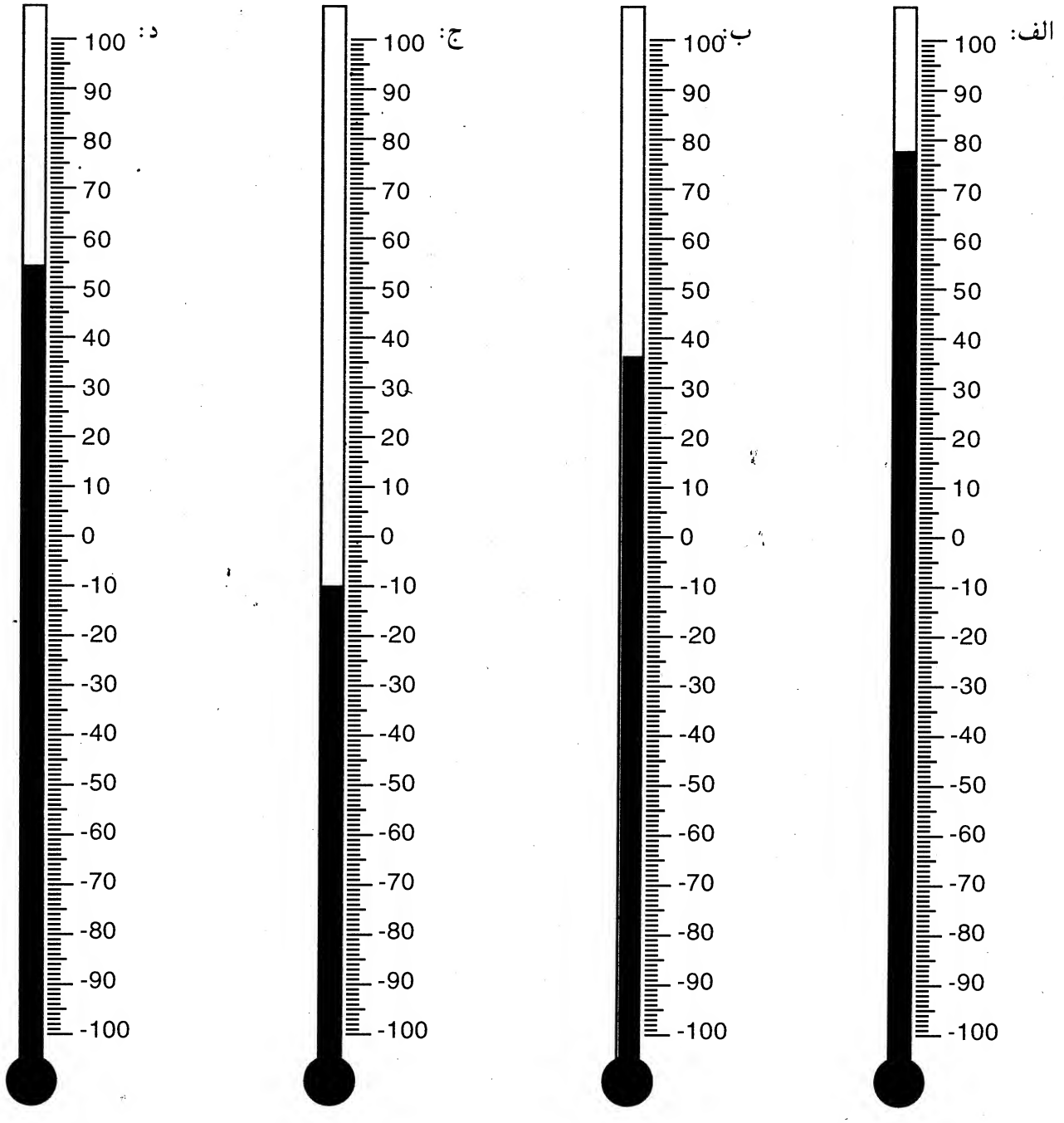

هدف: *د تامو عددونو جمع او تفریق تر تریلیونه پورې*

زده کړه

د اعدادو د جمع کولو لپاره لومړی اعداد یو له بل لاندې سم لیکو او بیایې په جمع کولو کې له یو یزو نو څخه شروع کوو او پر مخ ځو، که ضرورت شولو حاصل هم اخلو.

				①				①		
			۷	۵	۶	۲	.	.	.	۵
+		۷	۳	۸	٤	.	.	۵	۲	۷
	۱	٤	۹	٤	۶	.	.	۵	۳	۲

د تفریق د عملی لپاره اعداد یو د بل د پاسه سم لیکو او وروسته یې تفریق کوو. که ضرورت پیښ شو نو قرض هم کوو.

				②	⑮		⑧	⑩		
				۳	۴	۸	۹	/	۵	
-			۲	۷	۸	٤	۷	۲		
				.	۸	.	٤	۳	۳	

مشق:

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال:

۲۵,٤۷۲	الف: ۵۵۶,۸۶۱	ب: ☐	ج: ☐
+ ۱۰۲,٤۹۱	+ ☐	+ ۲۵,۰٤۵,۰۰۰	+ ۵۵,۶۰۰
۱۲۷,۹۶۳	۱۵۱,٤۱۷	۶۱,۲۶۲,۱۱۲	۱۷۲,٤۶۲

۲- لاندې جدول د خلکو د پیسو زیرمه رابنیي.

الف: د لومړنیو درې نفرو د زیرمو د جمعې حاصل څو دی؟

ب: د دریو ورستیو نفرو د زیرمو د جمعې حاصل څو دی؟

ج: د سړیو د زیرمو د جمعې حاصل څو دی؟

د: د ښځو د زیرمو د جمعې حاصل څو دی؟

هـ: د سړیو او ښځو د زیر موفرق پیدا کړئ.

نوم	زیرمه په افغانیو
نبی	۲۷۵,۰۰۰
علی	۳,٤۶۷,۰۰۰
ملالی	۵۹,۰۰۰,۰۰۰
فاطمه	۷۰,۰۰۰,۰۰۰
مریم	٤۵,۰۰۰,۰۰۰
حمید	۱,۲۵۰,۶۷۱,۰۰۰
قادر	۶۵,۰۰۰,۰۰۰

۳- یوی اولسی خیریه موسسې د خپلو خیرښې ګنې د کارونو د سرته رسولو لپاره په خپل پلان کې (۵۷,۵۰۰,۰۰۰) افغانی بودیجې ته ځای ورکړی. نومورې خیریه موسسې تر اوسه (٤۶,۵۰۰,۰۰۰) افغانی را ټولې کړې دي نوري څومره پیسې ورته په کار دي؟

هدف: د ظرفیت، وخت او تودوخې د واحدونو ارزیابی

۱- درکړل شوی واحدت تبدیل او دوارې جدولونه تکمیل کړئ.

کیلولیتر	هکتولیتر	دیکالیتر	لیتر
			۰,۵
٤			
		۸۰	
	٦٧		

لیتر	دیسی لیتر	سانتی لیتر	ملی لیتر
			۲۵۰۰
۵۰			
		۵	
	۷۵		

۲- یوه سطل کې ۱۳,۵ لیتره شربت ځایږي. ووایاست چې له نوموړي سطل څخه څو ۷۵۰ ملی لیتره بوتلونه ډکولای شو؟

۳- یوه ګیلاس کې ۳۰۰ ملی لیتره شربت دی. د نوموړي ګیلاس د شربت مقدار څو لیتره کیږي؟

٤- د پټرولو یو ټانک ۵۰ کیلولیتره تیل ده. له هغه څخه په یوه ورځ کې ۱۵۹٦ لیتره خرڅ شول. څو لیتره تیل په ټانک کې پاتې شول.

۵- د وخت مساوي واحدونه سره وصل کړئ.

الف: ۳۰ کلونه	۷۵ ساعتونه
ب: ٤ اونۍ	۳ پیړۍ
ج: ۳۰۰ کلونه	۱ میاشت
د: ٦٦۰۰ ثانیې	۱ کال
هـ: ٤۵۰۰ دقیقې	٦ میاشتې
و: ۳۰ ورځې	۱ میاشت
ز: ٤ هزاره	۱۱۰ دقیقې
ح: ۱۲ میاشتې	۳٦٦ ورځ
ط: ۲ فصلونه	۵۰۰ کلونه
ی: کبیسه کال	٤۰۰۰ کلونه
ک: ۵ پیړۍ	۳ لسیزې

٦- د اوبو د ایشیدلو نقطه څو درجی ده ؟

٧- د انسان د وجود د ګرمی درجه څو ده ؟

٨- د اوبو د یخ کیدو درجه څو ده ؟

٩- لاندې ترمامیترونه څو درجې تودوخه راښیی ؟

الف:

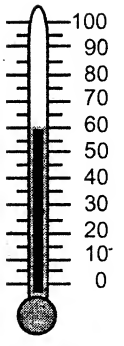

ب:

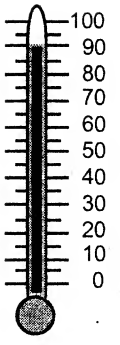

١٠- د پورتنی دواړو ترمامیترونو د تودوخې د درجو ترمنځ څومره فرق دی ؟

هدف: د مربع، مستطیل، مثلث او دایری پر محیطونو باندې کتنه

زده کړه

د π قیمت د ټولو دایرو لپاره یو شان دی چې د دایرو د محیط او قطر ترمنځ له نسبت څخه عبارت دی.

$$\pi = \frac{\text{د دایری محیط}}{\text{د دایری قطر}} = \frac{۲۲}{۷}$$

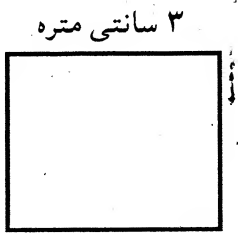

محیط مربع = ٤ × د یوې ضلعې اوږدوالی
= ٤ × ۳ سانتی متر
= ۱۲ سانتی متر

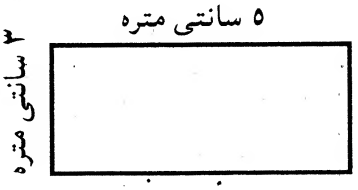

مستطیل محیط = ۲ × (اوږدوالی + سور)
= ۲ × (۵ + ۳)
= ۱٦ سانتی متر

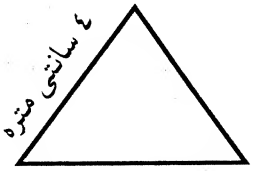

د قایم الزاویوی مثلث محیط = ۳ × (د یو ضلعې اوږدوالی)
= ۳ × ٤
= ۱۲

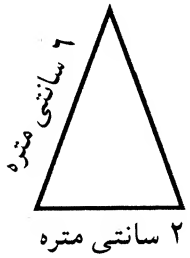

د متساوی الساقین مثلث محیط = د یو ضلعې اوږدوالی + (۲ × د نورو ضلعو اوږدوالی)
= ۲ + (۲ × ٦) = ۱٤ سانتی متر

د غیر منظمو شکلونو د محیط د پیدا کولو لپاره باید د ټولو ضلعو اوږدوالي سره جمع کړئ.

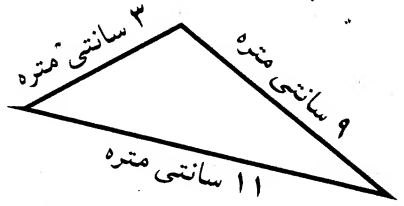

محیط = ۲۳ سانتی متره

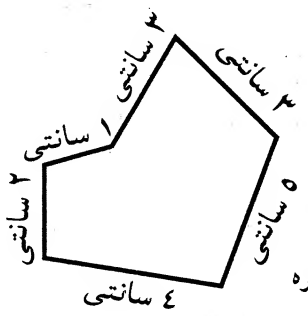

محیط = ۱۸ سانتی متره

د دایري محیط = قطر × π

د دایري محیط = ۱٤ سانتی متر × $\frac{۲۲}{۷}$

د دایري محیط = ٤٤ سانتی متر

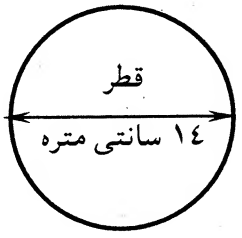

π دا یو یونانی لفظ دی چې نوم یې (پای) دی.
د دایری محیط ته چاپیریال د دایری وائی.

مشق:

۱- د لاندې شکلونو محیط پیدا کړئ.

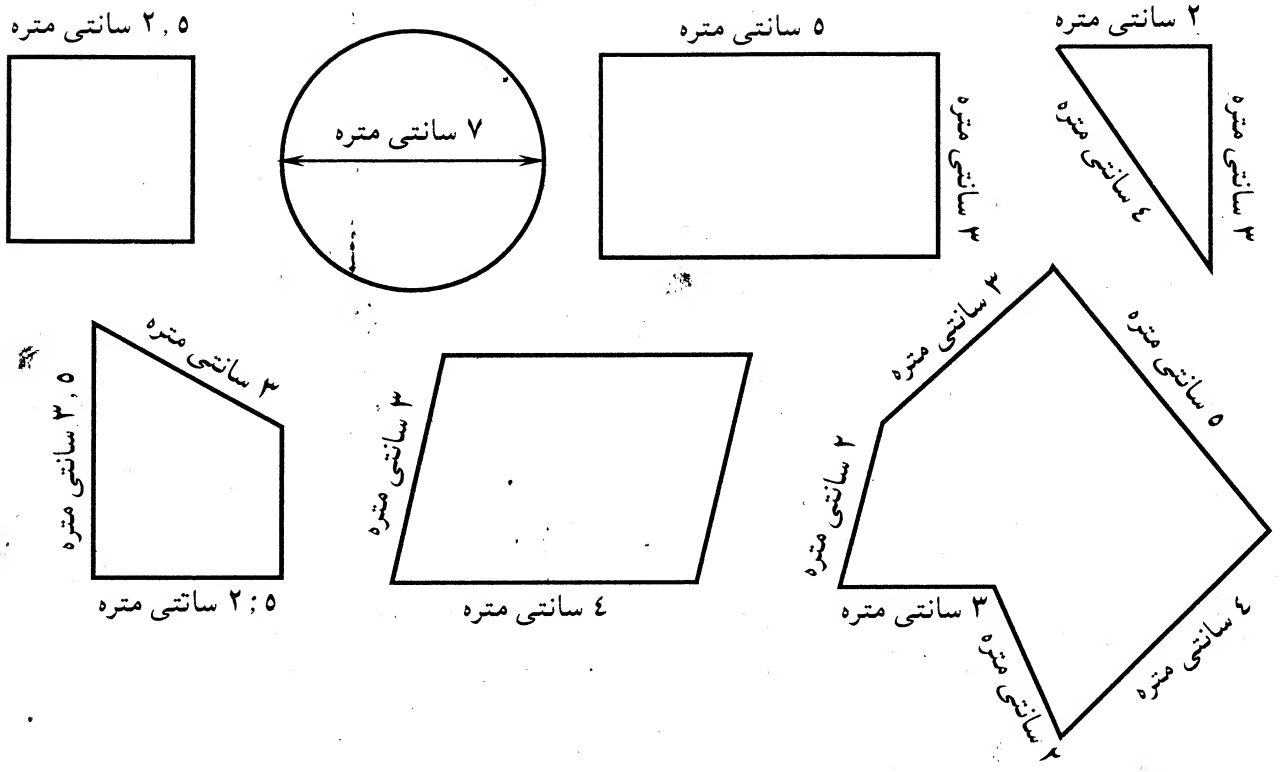

۲- د لاندې شکلونو نومونه د هغوی د محیطونو له مخې ولیکئ.

الف: _____ ۱۲,۵ سانتی متره ب: _____ ۲۰ سانتی متره ج: _____ ۲۷,۵ سانتی متره

د: _____ ۱۵,۷۱٤ سانتی متره هـ: _____ ۱٦ سانتی متره

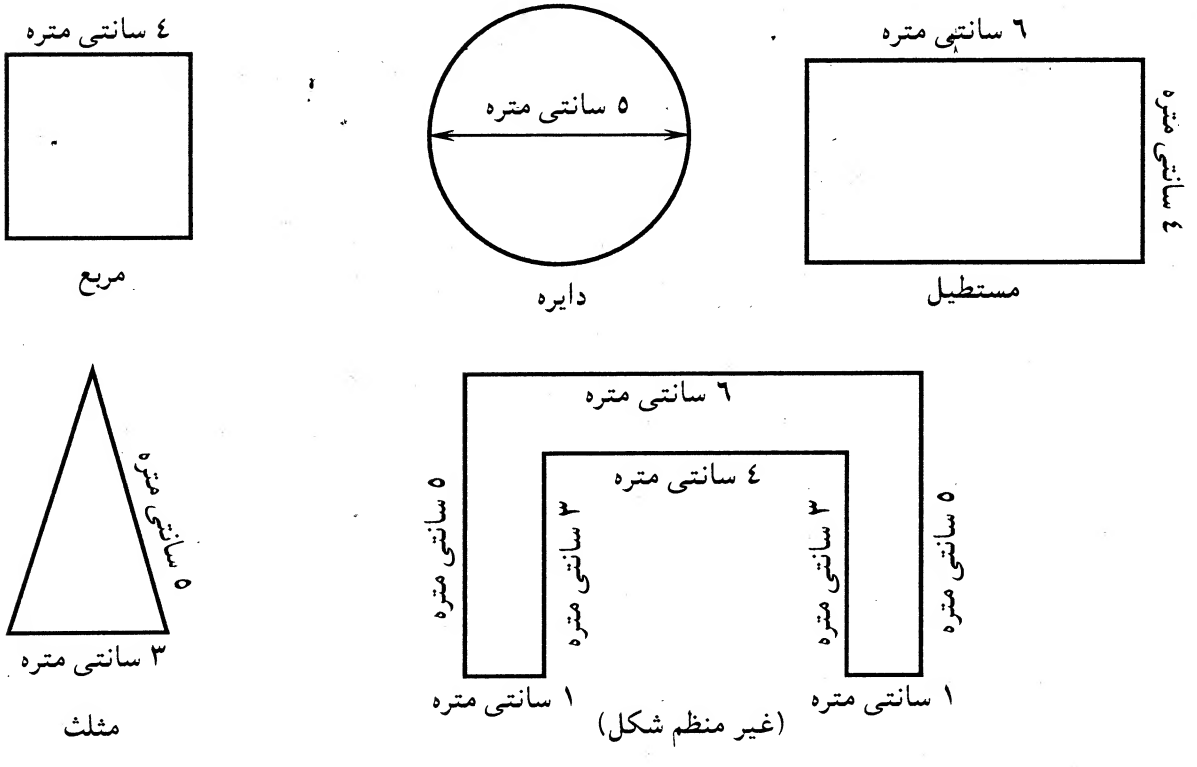

۳- د تاج محمد کور د مستطیل په ډول دی چې اوږدوالی یې ۲۵ متره او سورېي ۲۰ متره دی. د هغه د کور محیط څو متره دی؟

٤- داود غواړی چې د خپل مربع ډوله د سبو د پتې څخه کتاره تاوکړی. که چیرې د پتې د هرې څنډې اوږدوالی ۱۲,۵ متره وی، نو څو متره ځای خارداره سیم ورته پکار دی چې دری لړه یی له پتې چاپیر کړي؟

٥- د زلمی میز د مربع شکل لری چې یوه څنډه یې ۱,۵ متره ده. څو متره چوفتی یی د میز شاوخوا د نیولو لپاره په کار ده؟

٦- د یوه مسجد د فرش د تیږو شکل په لاندې ډول سره دی.

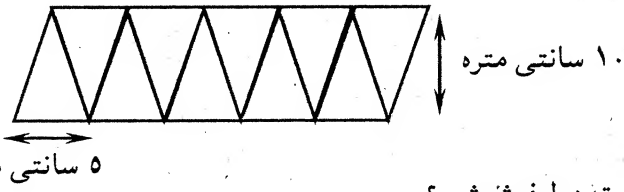

د ۲۰۰ تیږو محیط به څو وی که په پورته ډول فرش شي؟

هدف: د مربع، مستطیل، مثلث او دایرې په مساحت باندې کتنه

زده کړه

د شکلونو مساحت عبارت دی له پراخوالی د هغې سطحې چې د نومورو یو شکلونو مخ یې پوښلی وي. کله چې مساحت کوچنی وی نو په سانتی متر مربع او که لوی وی نو په متر مربع اندازه کیږی.

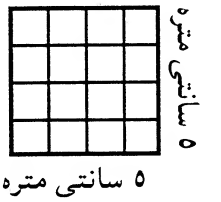

که چیرې د مربع مساحت پیدا کوو نو د مربع دوه ضلعې سره ضربوو.
د راکړل شوی مساحت مربع
۵ × ۵ = ۲۵ سانتی متر ^{۲}

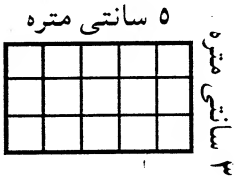

د مستطیل د مساحت د پیدا کولو لپاره:
اوږدوالی × سور کوو = ۳ × ۵ = ۱۵ سانتی متر ^{۲}

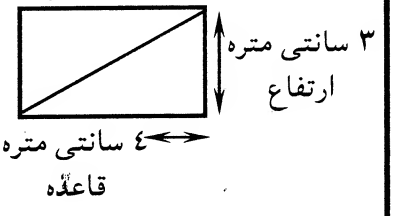

د مثلث د مساحت د پیدا کولو لپاره قاعده په ارتفاع ضربوو او بیا په دوو ویشو
د مثلث مساحت = ۳ × ٤ ÷ ۲ = ٦ سانتی متر ^{۲}

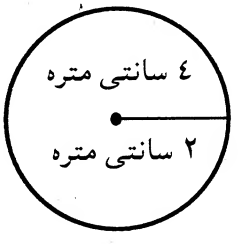

د دایرې مساحت = شعاع × شعاع × π

$= \pi \times ۲ \times ۲$

$= ٤ \times \frac{۲۲}{۷} = \frac{٤}{۷}$ ۱۲ سانتی متر ^{۲}

شعاع د هغې فاصلې څخه عبارت دی چې له مرکز څخه شروع او محیط ته رسیږی (د محیط او مرکز ترمنځ فاصلې ته شعاع) وایی.

مشق:

۱- د لاندې شکلونو مساحت پیدا کړئ.

الف:

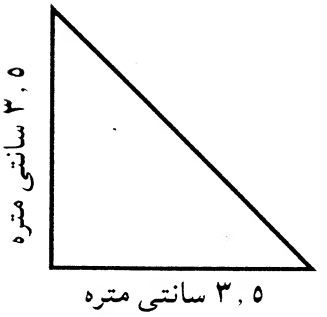

ب:

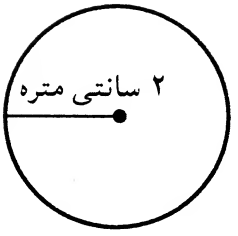

ج:

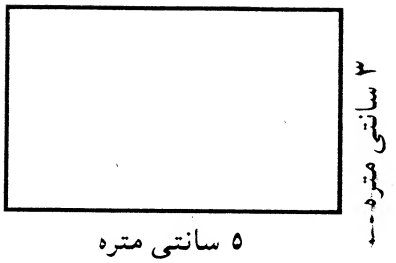

مساحت مثلث = (**قاعده** × ارتفاع) ÷ ۲

= (۳,۵ × ۳,۵) ÷ ۲ = ۶,۱۲۵ سانتی متر^{۲}

د:

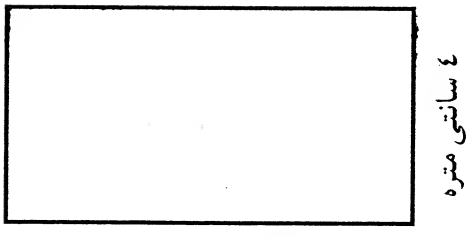

هـ:

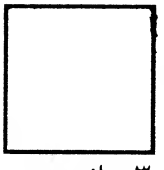

و:

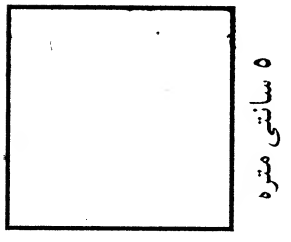

۲- مساحتونو یې پیدا کړئ.

الف: د یو مثلث چې:

ارتفاع = ۲ سانتی متره او

قاعده = ۵ سانتی متره وی.

ب: د یو مستطیل چې:

اوږدوالی = ۵ سانتی متره او

عرض = ٤ سانتی متره وی.

ج: د یو مربع چې:

ضلع = ۱۰ سانتی متره وی.

د: د یو دایرې چې:

شعاع = ٤ سانتی متره وی.

هدف: د یوه طرف د اوږدوالی معلومول کله چې مساحت یې معلوم وی.

زده کړه

که چیرې مونږ د یوه با قاعده (با فورمول) شکل او د یو بُعد په مقدار پوه شو نو کولای شو چې د نورو ضلعو مساحت لاس ته راوړو.

فکر وکړی د هغی مربع د څلور ضلعو په باره کې چې مساحت یې ۲۵ سانتی متر ^{۲} وی.

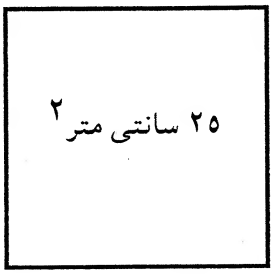

په یاد مو وی چې د مربع مساحت د دو ضلعو د ضرب حاصل وي.
ځکه نو کوم عدد دی چې په خپل نفس کې ضرب او حاصل یې ۲۵ وي.
۵ × ۵ = ۲۵
ځکه نو د راکړل شوی مربع د هری ضلعی اوږدوالی ۵ سانتی متره دی.

د مستطیل اوږدوالی څومره دی؟

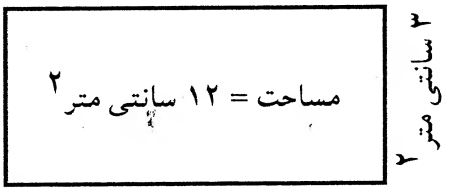

په یاد به مو وی چې:
د مستطیل مساحت = اوږدوالی × سور (۳ × ؟ = ۱۲ سانتی متر ۲)
هغه کوم عدد دی چې له ۳ سره ضرب او حاصل یې ۱۲ شی؟ (٤)
۳ × ٤ = ۱۲
ځکه نو د راکړل شوی مستطیل اوږدوال = ٤ سانتی متر ۲ دی.

د هغه مثلث په باره کې فکر وکړی چې د قاعدی اوږدوالی یې څومره دی؟
په یاد به مو وی چې د مثلث مساحت = (قاعده × ارتفاع) ÷ ۲

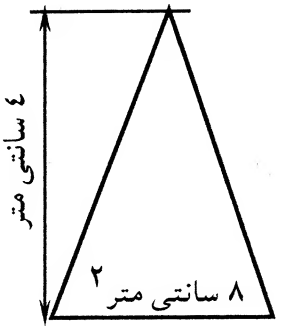

۸ سانتی متر ۲ = (٤ × ؟) ÷ ۲
کوم عدد دی چې په ۲ تقسیم شی او ځواب ی ۸ وی؟ (۱٦)
۸ = (٤ × ٤) ÷ ۲
د نومورې مثلث قاعده = ٤ سانتی متره

مشق:

۱ - د لاندې شکلونه غوښتل شوی بُعد پیدا کړئ.

الف:

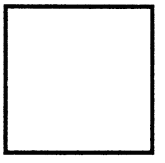

مساحت = ۱۶ سانتی متر ۲

د ضلعی اوږدوالی = ؟

ب:

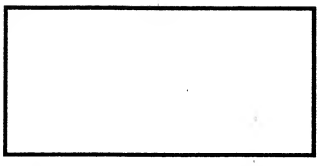

مساحت = ۱۸ سانتی متر ۲

طول = ۵ سانتی متر

عرض = ؟

ج:

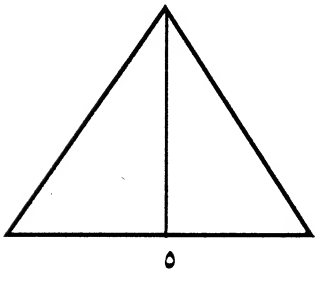

۵

مساحت = ۱۰ سانتی متر ۲

قاعده = ۵ سانتی متر

ارتفاع = ؟

د:

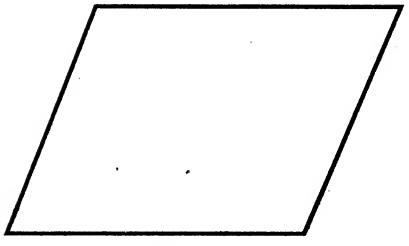

۱۰ سانتی متره

مساحت = ۵۰ سانتی متر ۲

قاعده = ۱۰ سانتی متر

ارتفاع = ؟

۲ - لاندې د یوه باغ د نقشې پلان ښودل شوی دی.

الف: د اوبو د حوض مساحت معلوم کړئ.

ب: د چمن مساحت پیدا کړئ.

ج: د ټول باغ مساحت پیدا کړئ.

د: د دونو دبرخی مساحت پیدا کړئ.

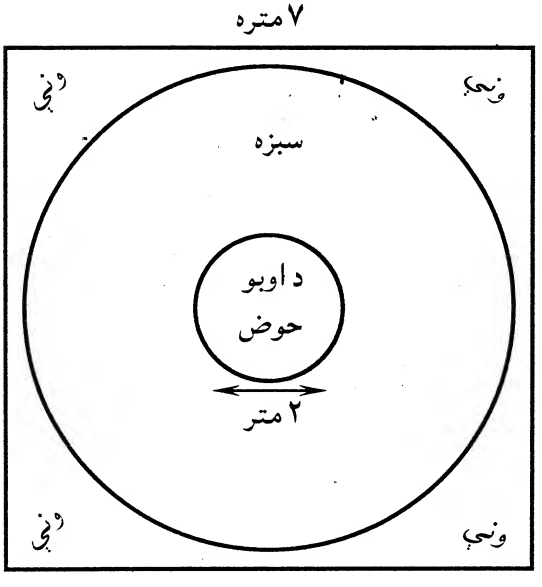

هدف: د دری بُعدی شکلونو (جسونو) پیژندنه

زده کړه

یو دری بُعدی شکل دری اندازی وي.

الف: ارتفاع
ب: اوږدوالی
ج: عرض یا سور

مثلث القاعده هرم

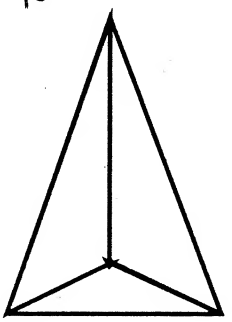

مکعب مستطیل

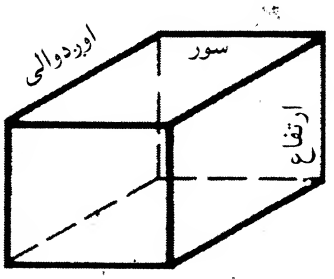

۶ سطحی

مکعب

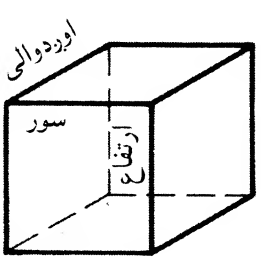

۶ سطحی

مخروط

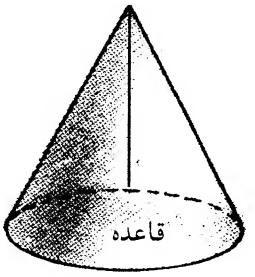

۲ سطحی

مربع القاعده هرم

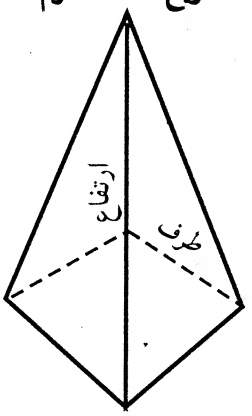

۵ سطحی

کره

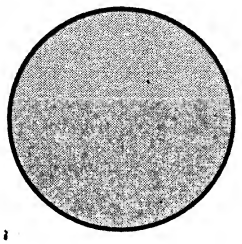

استوانه

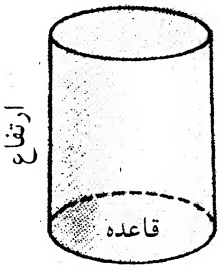

۳ سطحی

مشق:

۱ - ځواب ورکړئ.

الف: مکعب څو مخونه لري؟
ب: مکعب مستطیل له څو مخونو جوړ شوی دی؟
ج: په مکعب مستطیل کې څو مربع ډوله مخونه شته؟
د: استوانه څو دایروی طرفونه لري؟
هـ: مثلث ډوله هرم کې څو مخونه دی؟
و: په مثلث القاعده هرم کې څو مثلث ډوله مخونه دی؟
ز: په مخروط کې څو دایروی مخونه دی؟
ح: په مربع القاعده هرم کې څو مثلث شکله مخونه شته؟
ط: مربع القاعده هرم څو مخونه لر؟

هدف: د زرو څخه تر ټریلیون پورې د تاموا عداد و د جمع او تفریق د عملیې ارزیابی

۱- سوالونو ته صحیح ځوابونه انتخاب کړی؟

الف: ۲۵,۶۱۰,۲۰۷+۶۷,۴۵۰ ۴۸۴,۳۶۱

ب: ۶,۲۰۷+۲۷,۴۶۵+۲۵۰,۶۸۹ ۹۸,۳۲۴,۴۱۹

ج: ۱,۴۵۰+۸,۵۰۰,۲۹۹ ۸,۵۰۱,۷۴۹

د: ۸۹,۱۷۳,۲۰۵+۹,۱۵۱,۲۱۴ ۲,۶۷۷,۴۵۷

۲- حل یې کړی.

الف: ۶۸,۲۸۹-۱۷۴,۲۸۹=

ب: ۳,۴۸۹,۲۵۰-۵۶,۴۹۱,۲۰۷=

ج: ۴۲,۳۲۵,۳۱۴,۳۱۱-۱,۲۵۰,۳۶۹,۶۷۱,۲۱۵=

د: ۲۹۹,۲۰۰-۲۹۹,۴۵۰=

۳- هیر شوی عدد ولیکئ.

الف: ☐ +۱۲,۱۵۰=۲۴۰,۳۰۰

ب: ۸۰۱۷۰- ☐ =۲۹,۱۸۲

ج: ۴,۱۰۲+ ☐ +۲,۱۷۰=۱۸,۲۷۲

۴- محمد عمر په (۵۲۲,۱۵۴,۲۰۰) افغانۍ یو سامان واخیست او په (۲۷۴,۶۱۹) افغانۍ ګټه یې وپلوره. د خرڅلون قیمت یې پیدا کړئ؟

۵- د افغانستان په یوه ولایت کې (۲۸۹,۴۵۰) ماشومان شته. که چیر (۱۹۹,۶۷۹) ماشومان یې واکسین شوی وي نو څومره ماشومانو ته د واکسین ضرورت دی؟

۶. د افغانستان د کونړ د ولایت په ځنګله کې تقریباً (۵۶۲,۴۷۲,۱۲۵) ونې وي. ځنګل وهنکو ورځې (۳۷۲,۴۷۱,۶۱۹) ونې پرې کړي. خو د کنړ خلکو بیرته (۶۲۵,۱۸۹,۲۱۰) ونې نوی کینولي. ووایاست چې اوس د کنړ ځنګل څو ونې لري؟

هدف: د مکعب حجم پیژندوالی

زده کړه

حجم: مونږ کولای شو د مکعب او مکعب مستطیل مساحت د ارتفاع، عرض او اوږدوالی له ضرب کولو څخه په لاس راوړو. **حجم = ارتفاع × طول × عرض**

د حجم معنی دا ده چې څومره سانتی متر مکعبونه په یوه جسم کې ځاییږی.

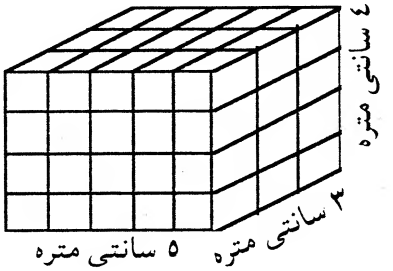

حجم = ۵ × ٤ × ۳

= ٦۰ سانتی متر۳

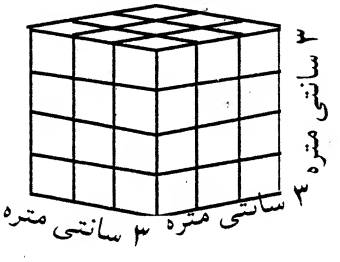

حجم = ۳ × ۳ × ۳

= ۲۷ سانتی متر۳

مشق:

۱ - د لاندی مکعب مستطیلونو کوم چې په جدول کې یې ابعاد درکړل شوي دي حجمونه پیدا او جدول تکمیل کړئ.

اوږدوالی	سور	ارتفاع	حجم
۱ سانتی متره	۲ سانتی متره	۲ سانتی متره	٤ سانتی متر۳
۵ سانتی متره	۳ سانتی متره	۳ سانتی متره	
۲ سانتی متره	٦ سانتی متره	٦ سانتی متره	
۳ سانتی متره	٤ سانتی متره	٤ سانتی متره	
۳ سانتی متره	۵ سانتی متره	۵ سانتی متره	
۲ سانتی متره	۷ سانتی متره	۷ سانتی متره	

۲- د لاندې مکعبونو چې د ضلعې اوږدوالی یې درکړل شوی، حجمونه پیدا کړي او جدول تکمیل کړئ.

د ضلعې اوږدوالی	حجم
۳ سانتی متره	۲۷ سانتی متر۳
٤ سانتی متره	
٥ سانتی متره	
٦ سانتی متره	
۷ سانتی متره	

۳- د ماهیانو لوښی ٥٠ سانتی متره اوږدوالی، ۲٠ سانتی متره په سور او ۱٥ سانتی متره لوړوالی لري. ووایاست چې په نوموړی لوښی کې څو سانتی متر مکعبه اوبه ځائیږی؟

٤- که د یوی خښتی اوږدوالی ۲۱ سانتی متره، سوریی ۸ سانتی متره او جګوالی یې ٦ سانتی متره وی، د خښتی حجم څومره دی؟

٥- یو مکعب مستطیل ډوله بکس دی چې ۲٠ سانتی متره اوږدوالی، ۸ سانتی متره سور او ۷ سانتی متره لوړوالی لري. د بکس حجم څو سانتی متر مکعبه کیږی؟

٦- ماشومان د لرګیو خښتی ډیری خوښوی. لاندی د لرګیو یوه مکعب ډوله خښته ده.

الف: د مکعب حجم څومره دی؟

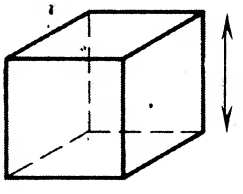

ب: دغه غټ بکس به په څو دانې وړی خښتې ډک شی چې وړی خښتی د الف د خښتی په اندازه وي؟

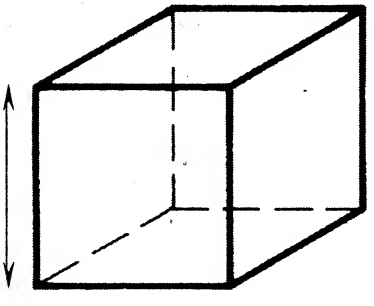

هدف: د یوه بُعد معلومول د یو جسم کله چې حجم یې معلوم وي.

زده کړه

د مکعب او مکعب مستطیل د نامعلومه بُعد د معلومولو لپاره لاندې مثال وګورئ.

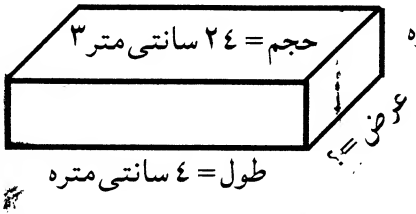

حجم = ۲٤ سانتی متر۳
طول = ٤ سانتی متره
ارتفاع = ۲ سانتی متره
عرض = ؟

مونږ کولای شو چې د مکعب مستطیل سور داسې پیدا کړو:

$$\text{سور} = \frac{\text{حجم}}{\text{اوږدوالی} \times \text{ارتفاع}}$$

$$\text{سور} = \frac{۲٤ \text{ سانتی متر}^۳}{٤ \text{ سانتی متره} \times ۲ \text{ سانتی متره}} = \frac{۳ \text{ سانتی متره}}{۱}$$

سور = ۳ سانتی متره

۲٤ سانتی متر۳ = ٤ سانتی متره × ۲ سانتی متره × ؟
= ۸ سانتی متره × ؟

کوم عدد دی چې په ۸ کې ضرب شي او حاصل یې ۲٤ شي.

۸ × ۳ = ۲٤

مشق:

۱ - له درکړل شوي مقدارونو څخه د درکړل شویو مکعبونو نامعلومې برخې پیدا کړي؟

اوږدوالی	سور	ارتفاع	حجم
۱۰ سانتی متره	٤ سانتی متره	۵ سانتی متره	
	۱۲ سانتی متره	۷ سانتی متره	٤۰ ۵ سانتی متر۳
٦ سانتی متره	۵ سانتی متره	٤ سانتی متره	
۱۱ سانتی متره		۳ سانتی متره	۱۳۲ سانتی متر۳
۱٤ سانتی متره		۸ سانتی متره	
۲۰ سانتی متره	۹ سانتی متره	۱٦ سانتی متره	

۲ - ظاهر غواړي چې په ټولګي کې د ٦ متر۳ په ظرفیت سره الماری جوړه کړي. که د الماری اوږدوالی ۱ متره او ارتفاع یې ۳ متره وي، د الماری سور به څومره وي؟

۳ - د راحیلی په کور کې اکواریم (د مایانو د سانتی ښنبیی لوښی دی) چې ۱۲۰,۰۰۰ سانتی متر۳ حجم لري. که چیرې د اکواریوم اوږدوالی ۳۰ سانتی متره او سوریې ۲۰ سانتی متره وي. حجم یې پیدا کړئ.

هدف: په مساحت او حجم باندې بیا کتنه

زده کړه

الف: د مساحت پیدا کول:

- د مربع مساحت = ضلع × ضلع
- د مستطیل مساحت = اوږدوالی × سور
- د مثلث مساحت = (قاعده × ارتفاع) ÷ ۲
- د دایره مساحت = شعاع × شعاع × π

$$\pi = \frac{۲۲}{۷}$$

ب: د حجم پیدا کول:

- د مکعب حجم = ضلع × ضلع × ضلع
- د مکعب مستطیل حجم = اوږدوالی × سور × جګوالي

مشق:

۱- لومړی د شکلونو بُعدونه پیدا او بیا یې مساحت معلوم کړئ.

الف:

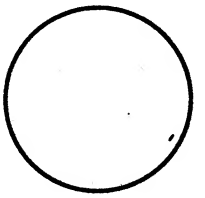

ب:

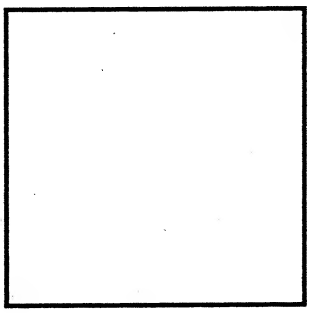

ج:

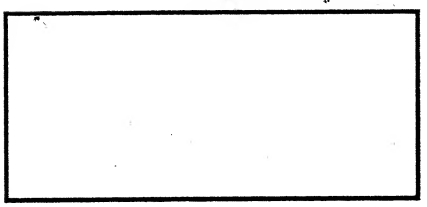

د:

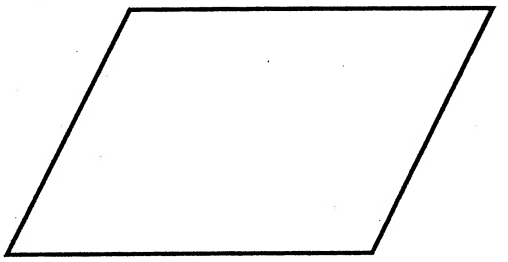

هـ:

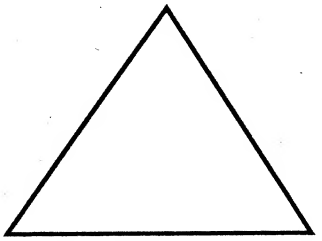

۲- د لاندې مکعبونو حجم پیدا کړئ.

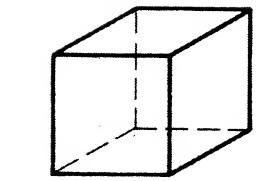

۳,۵ سانتی متره

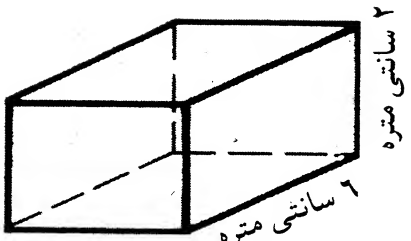

۳- یوه غالی ۳۶ متر^2 ده. که سور یې ٤ متره وی، د غالی اوږدوالی به څو متره دي؟

٤- یوه مستطیل ډوله ساحه چې ۹۶ متره محیط لري، که چیرې د یوه طرف اوږدوالی یې ۳۰ متره وي د بل طرف اوږدوالی به یې څو متره وي؟

۵- د هغې مربع مساحت به څو وي چې د یوې ضلعې اوږدوالی یې ۱۲ سانتی متره وي؟

٦- د ډیزل یو ټانک چې مکعب مستطیل شکله دی، ٤ متره ارتفاع، ۳ متره اوږدوالی او ۲ متره سور لري. د ټانک ظرفیت به څو لیتره وي؟

یادونه: یو متر مکعب = ۱۰۰۰ لیتره

هدف: *د محیط، مساحت او حجم ارزیابی*

۱- په لاندنۍ جدول کې د مکعبونو او مکعب مستطیلونو نامعلومې برخې پیدا او جدول تکمیل کړئ.

شکلونه	اوږدوالی	سور	جګوالی	حجم
مکعب				
مکعب				٦٤ سانتي متر ۳
مکعب مستطیل	۸ سانتي متره	٦ سانتي متره	۷ سانتي متره	
مکعب مستطیل	۹ سانتي متره	۵ سانتي متره		۹۰ سانتي متر ۳
مکعب مستطیل	٤ سانتي متره	۲ سانتي متره	۳ سانتي متره	
	۷ سانتي متره	۳ سانتي متره		٤۲ سانتي متر ۳
		٦ سانتي متره	٦ سانتي متره	۲۱٦ سانتي متر ۳

۲- د ماهیانو د ساتنې لوبښی ٦۰ سانتي متره اوږدوالی، ۲۵ سانتي متره سور او ۲۰ سانتي متره ارتفاع لري. د نوموړی لوبښی حجم به څومره وی؟

۳- یوه کوټه ٦ متره اوږده او ٤ متره سوره ده. د هغې جګوالی به څومره وي که چیرې حجم یې ۱۲۰ متر ۳ وی؟

٤- که چیرې د تاسی د بایسکل د ارابې قطر ٦۳ سانتي متره وی نو د بایسکل د ارابې په یوه دور سره به څو متره لار وهلای شي؟

۵- دغه یوه فقره ده؟

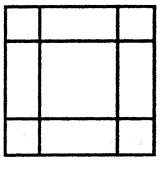

د منځ د لولی د مربع اندازه = ۱۰ سانتي متره × ۱۰ سانتي متره

د کنج د مربع اندازه = ۵ سانتي متره × ۵ سانتي متره

د مرکزی مربع مساحت څودی؟

د کنج د مربع مساحت څو دي؟

د څلور مستطیلونو مساحت ټول څومره دی؟

د ټول شکل مساحت څومره دی؟

دئوابونو كلي

٦- یو گرد میز ۱۵۰ سانتی متره قطر لری. د میز د سر مساحت به څومره وي؟

٧- کاغذ پران له دوه مثلثونو څخه جوړ شوی دی. د ټول کاغذ پران مساحت به څو وی؟

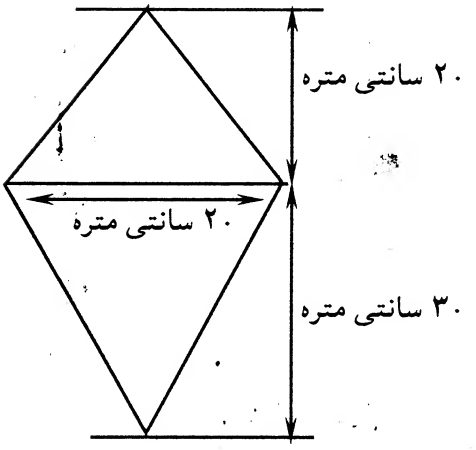

۱- الف: ۸,۹۵۳ ۸۹۵۵ ب: ۹,۷٤٤ ۹۷٤٦

۲- الف: ۹٦٤٥ > ۷۳۷۵ ب: ٤۳۵٤ > ۳۲٤۵

۳- الف: پنځه زره څلور سوه شپږ پنځوس

ب: اته زره اووه سوه نه پنځوس

ج: نه زره دوه سوه یو څلویښت

٤- الف: ۱۰٤۲ ب: ۱۲۹۸ ج: ۵۷۱

شپږم ټولګی مقامی قیمت ۲

۱- الف: ۱۸,۹٦۵ ب: ۲٦,٤۵۳ او ۲٦٤۵۵ ج: ۳۹,۹۹۹ و ۴۰,۰۰۰

۲- الف: ٦۵,۳۷۹ ب: ۲٤,۹۱٤ ج: ۱۷,۵۸۵ د: ٤۷,٤٤۲

۳- ۲٦,۲۷٤ ۱۹,۱۲٦ ۱۵,٦۲۵

۳- ۲۱,۹۸۹ ۵٦,۷۱۸ ۸٤,۵٦۲

٤- ۲۱,۹۸۹ ۵٦,۷۱۸ ۸٤,۵٦۲

۵- الف: زرغونه ب: ملالی ج: زرغونه ، میرویس نېکه او سید جمال الدین افغان

د: ملالی

۷- لاندې ګراف په ۱۳۷۸ هـ ش کال کې د ابن سینا روغتون له خوا واکسین شویو ماشومانو شمیر راښیی.

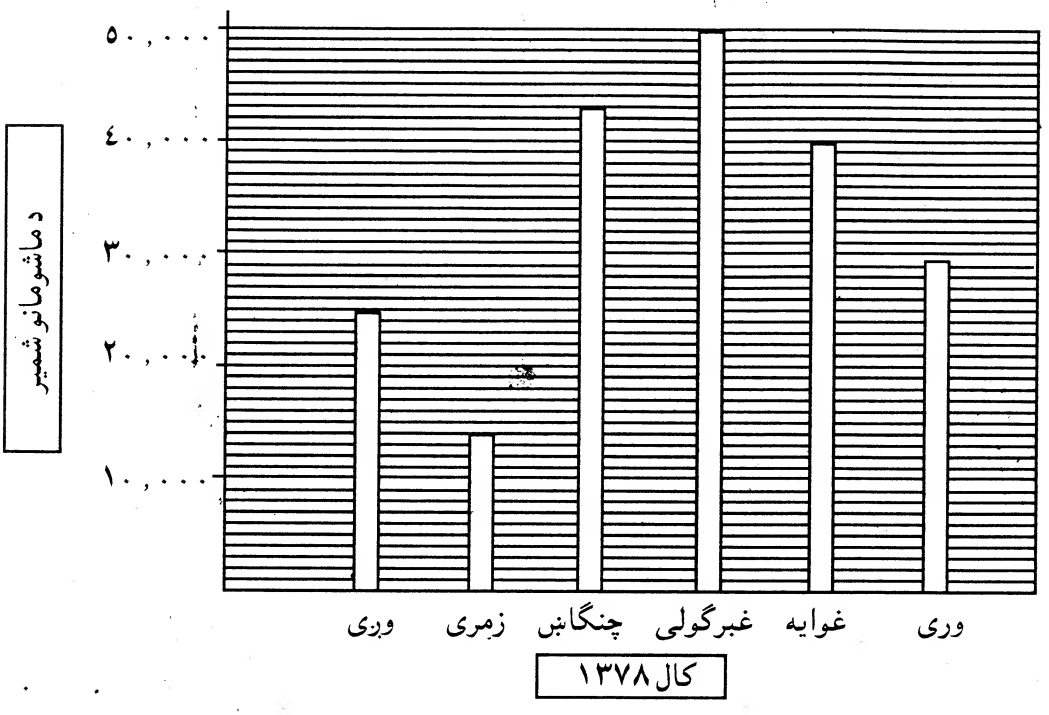

الف: د ۱۳۷۸ کال په شپږو میاشتو کې څومره ماشومان واکسین شوي دي؟

ب: د ۱۳۷۸ کال د (وری، غوایه، غبرګولی) په میاشتو کې څومره ماشومان واکسین شوی دي؟

ج: ۱۳۷۸ کال د (چنګاښ، زمری، وږی) په میاشتو کې څومره ماشومان واکسین شوي دي؟

۱- الف:

٤٠٥٠٢	٤٠٥٠٣	٤٠٥٠٤

ب:

٩٠٥٠٠
٩٠٥٠١
٩٠٥٠٢

ج:

٦٠١٠٠
٦٠١٠١
٦٠١٠٢

۲- الف: ٨٠٥٠٠ > ٩٠٠٣ ب: ٥٤٠٠٠ < ٦٠٠٢٠ ج: ٣٠٦٠٠ > ٢٠٠٠

۳- الف: څلزره څلور ب: پنځه زره شپږ سوه دري ج: اته زره څلور سوه پنځه

٤- ٤٦,٠٠٠ ٣٥,٠٠١ ٢٠,٦٠٤ ٢٠,٠٠٤

٥- ٣٥,٦٠٠ ٦٠,٠٠١ ٨٢,٠٠٠ ٩٠,٥٠٠

٦- ٣٥,٤٠٠ افغانی

۱- الف: ٤٥٦,٧٣٤ ١٥٦٥٣٤ ١٥٦,٣٣٤

ب: ٩١٢٧٦٧ ٤٥٦,٧٣٤ ١٥٦,٣٣

ج: ٩٥٣,٢٩٠ ٩٥٣,٢٠٩ ٩٥٣,٠٢٩

۲- الف: ٥ + ٤٠ ٥٠٠ + ٦٠٠,٠٠٠

ب: ٢ + ٢٠ + ١٠٠ + ٣٠٠٠ + ٧٠,٠٠ + ٨٠٠,٠٠٠

ج: ٤ + ٩٠ ٢٠٠٠٠ + ٨٠,٠٠٠ + ٩٠٠,٠٠٠

۳- الف: ٢٥٤٧②١ ب: ١٩٦②٥٣ ج: ٢٥٠٧⑥٣

٤- الف: ٥٥,٠٠٠ ب: ٨٠,٠٠٠ ج: ٥٠,٠٠٠ د: ١٥٠,٠٠٠

شپږم ټولګی — مقامی قیمت ۵

۱- الف: ۷۰,۰۰۰ ب: ۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ج: ۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰ و ۷

۲- الف: ۳۱۲,۰۰۰,۴۴۶ ب: ۷۵۰,۰۵۰,۹۰۰ ج: ۸,۶۰۵,۲۰۰

۳- الف: ۳۶,۷۴۵,۶۷۰ ۴۵,۷۵۶,۵۰۰ ۸۹,۵۸۳,۶۷۰

ب: ۳۷,۴۵۹,۵۰۰ ۷۸,۳۷۴,۵۹۸ ۹۷۴,۵۳۷,۴۵۰

۴- ښوونکی کوالی شی چی تصمیم واخلی.

شپږم ټولګی — مقامی قیمت ۶

۱- الف: ۷۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ب: ۸,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ج: ۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۲- الف: ۵۰۰,۳۸۰,۶۰۲ ب: ۳,۴۷۶,۰۰۰,۰۰۰

۳- الف: دري بیلیونه ب: دوه بیلیونه نوی میلیونه ج: یو بیلیونه شپږسوه میلیونه

شپږم ټولګی — د پوره یا تامو عددونو ټولګ ۸

۱- الف: ۱۱۲,۴۷۴ ب: ۵۳۸,۳۰۴ ج: ۳۱,۲۴۹,۹۶۸ د: ۶,۳۵۹,۵۶۱,۷۴۳

۲- الف: ۴۶,۰۴۲,۴۸۲ ب: ۲۵۰,۵۸۹,۸۲۸ ج: ۱,۸۳۵,۳۶۲,۲۱۳

۳- الف: ۱,۳۲۷,۴۵۶ ب: ۱۴,۵۷۰,۱۸۷ ج: ۲۵,۴۴۵,۶۲۴

۴- ۵۴۸,۰۰۰,۴۲۵,۰۰۰

۱- الف: ۱۷,۱۸۶,۶۰۹　ب: ۲۳,۰۴۲,۹۳۳　ج: ۷۲,۰۶۵,۸۳۸　د: ۲,۲۲۳,۶۱۲,۶۳۶

۲- الف: ۳۴,۳۷۷,۵۱۳　ب: ۱۱۰,۱۰۹,۰۴۵　ج: ۵۲۰,۲۶۸,۷۵۰

۳- الف: ۸,۵۷۵,۶۸۹　ب: ۱,۰۶۹,۴۰۰　ج: ۶,۷۴۳,۴۰۰

۴- ۳,۸۹۷,۶۵۰ تینه غنم موجود دی.

شپږم ټولګی　　د تام اعدادو تفریق او جمع ۱۰

۱- الف: ۴۰۵,۴۴۴　ب: ۸۶,۳۰۷,۱۱۲　ج: ۲۲۸,۰۶۲

۲- الف: ۶۲,۷۴۲,۰۰۰　ب: ۱,۳۶۰,۶۱۷,۰۰۰　ج: ۱,۳۱۹,۴۱۳,۰۰۰
د: ۱۷۴,۰۰۰,۰۰۰　هـ: ۱,۱۴۵,۴۱۳,۰۰۰

۳- ۱۱,۰۰۰,۰۰۰ افغانی

شپږم ټولګی　　ضرب ۱۲

۱- الف: ۷۷۱۰۰　ب: ۴,۷۲۰,۰۰۰　ج: ۸,۵۲۱,۰۰۰　د: ۱۶,۵۰۸,۰۰۰

۲- ۵,۱۲۰,۰۰۰ افغانی

۳- ۳۱,۲۰۰ زده کوونکی

شپیرم تولگی — ضرب ۱۳

۱- الف: ۸,۶۵۰,۰۰۰ ب: ۹,۴۵۰,۰۰۰ ج: ۷۵۴,۰۰۰,۰۰۰ د: ۱۷۱,۴۰۰,۰۰۰

۲- ۳۴,۲۸۴,۰۰۰,۰۰۰ افغانی

۳- ۱,۳۰۰,۰۰۰

شپیرم تولگی — ضرب ۱۴

۱- الف: ۳۸۵,۶۳۵ ب: ۸۵۷,۰۱۱,۵۶۸ ج: ۲۱۵,۵۰۶,۰۵۶ د: ۶۰,۲۴۴,۰۳۲

۲- ۳,۸۹۶,۳۳۳,۲۹۲ افغانی

شپیرم تولگی — ضرب ۱۵

۱- (۱): ب (۲): د (۳): الف

۲- ۴۲,۰۴۰,۰۱۴ افغانی

۳- ۶,۰۸۶,۵۳۵

شپیرم تولگی — ضرب ۱۶

۱- الف: ۱۱۷,۴۴۱,۴۸۵ ب: ۴,۳۷۲,۷۲۰,۸۰۰ ج: ۳۵,۳۲۵,۶۵۴ د: ۷۶۱,۸۴۸

۲- ۲۶,۰۱۵,۴۴۰

۳- ۷۵۳,۹۲۰ کیلومتره

۱- الف: ۸,۰۷۹,٤۱٥ ب: ۲۱۹,٦۹٦,۱۷۹ ج: ۱۱,٤۷٦,۲۹۰ د: ٥٥,۱٥۰,۷۲٥

۲- الف: ٤۳,۲۰۱,٤۳۰ ب: ٥۰,٦٦۳,۰۸٦ ج: ۲٥,٤٤٤,٤۰٤ د: ٦۸,۹۷۸,۹۳۱

۳- ۱,٥۹۷,۱٥۳,۸٤٤

شپږم تولگی تقسیم ۱۹

۱- الف: ۷,۸٥۰ ب: ٦۷٥ ج: ۹۸٤٥۰ د: ۹۷٤

۲- الف: ۲۷,٤۱۰ ب: ۲۷٤,۱۰۰ ج: ۲۷٤۱۰۰
د: ۲,۷٤۱,۰۰۰ هـ: ۱,۳۷۰,٥۰۰ و: ٥٤۸,۲۰۰

شپږم تولگی تقسیم ۲۰

۱- الف: ٦۲۱ ب: ۸۲۹ ج: ۸۹٥

۲- ۱,۸۲۰ زده کوونکي

۳- ٥٦٥

شپږم تولگی تقسیم ۲۱

۱- الف: ۲۸۹ پاتی ۳٤ ب: ۱۱۸ پاتی ۱۹ ج: ٦٦۹ پاتی ۷٦

۲- ٦۱٤۲ تنه او ۳۹ تنه غنم پاتی

۱- الف: ۸۲ پاتی ٦ ب: ۱۲۵۰ پاتی ۱۰ ج: ۸۸۹۳ پاتی ۹۷

۲- ۲۵۲ او ۱۰ منې پاتی

شپیرم تولگی تقسیم ۲۳

۱- الف: ۷۹۸ ب: ۳۲۱ ج: ۷۵۳ د: ۱۵۲ پاتی ۷۵۷

۲- ۱۰۰۰

شپیرم تولگی تقسیم ۲٤

۱- الف: ۱۸۸ پاتی ٤۲۱ ب: ۵۰۷ پاتی ۳٤۰ ج: ۱۳۸ پاتی ۱۹ د: ۱۳۷ پاتی ۱۷٤

۲- ۷۷۰۵ پاتی ۱۵۰

۳- ۳۱۰۰ پاتی ۱۲۷

شپیرم تولگی تقسیم ۲۵

۱- الف: ۱۱۰۲۲٤۰ پاتی ۱٦۵ ب: ۱۱۹۳٦٦٤ پاتی ۱۷ ج: ۹٦۵۱۳۹ پاتی ٤٦

۲- الف: ۱۱۲۱٤ گروپه ب: ۷۹۸۰۱ گروپه او ۸۲ نفره پاتی ج: ۱۰۸۹۳٦ گروپه

۱- الف: $\frac{۱}{٤}$ ب: $\frac{۵}{٦}$ ج: $\frac{۲}{۵}$

۲- الف: $\frac{۲}{٦}$ ب: $\frac{۵}{۸}$ ج: $\frac{۳}{۱۰}$

۳- $\frac{۲}{۳}$

٤- $\frac{۲}{۵}$ برخې

۱-

$\frac{۳}{٤}$	$\frac{٤}{۳}$	$\frac{۳}{۲}$	$\frac{۷}{٤}$	$\frac{٤}{۱۱}$	$\frac{۳}{۹}$	$\frac{۹}{۵}$		
$\frac{۱۳}{۲}$	$\frac{۱٤}{۷}$	$\frac{۱}{۵}$	$\frac{۲}{۱۳}$	$\frac{۵}{۱۷}$	$\frac{٦}{۵}$	$\frac{۳}{۵}$		

۲-

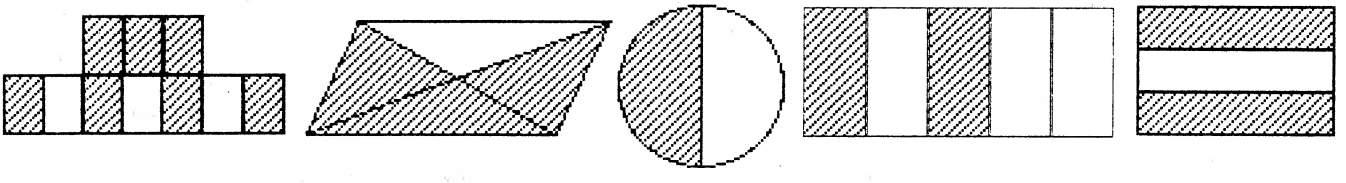

$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۲}{۵}$	$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۳}{٤}$	$\frac{۷}{۱۰}$

۱- الف: $\frac{٤}{٥}$ ب: $\frac{٧}{٩}$ ج: $\frac{١}{٢}$

د: $\frac{٣}{٤}$ هـ: $\frac{٣}{٤}$ و: $\frac{٣}{٥}$

۲- الف: $\frac{١}{٣}$ ب: $\frac{١}{٤}$ ج: $\frac{٥}{٢١}$ د: $\frac{١}{٧}$

هـ: $\frac{٥}{١١}$ و: $\frac{٦}{٧١}$ ز: $\frac{١}{٣}$ ح: $\frac{٤}{١٥}$

۱- الف: $١\frac{٣}{٥}$ ب: $\frac{٧}{١٠}$ ج: $\frac{٥}{٦}$

۲- الف: $\frac{٤}{٥}$ ب: $\frac{٢}{٣}$ ج: $\frac{٦}{٧}$ د: $\frac{١٠}{١١}$

هـ: $\frac{١١}{١٣}$ و: $\frac{٦}{٨}$ ز: $\frac{٢}{٣}$

۳- $\frac{٣}{٥}$

٤- $\frac{٢}{٣}$

۱- الف: $\frac{۸}{۹} > \frac{٤}{۹}$ ب: $\frac{۵}{۱۲} > \frac{۳}{۱۲}$ ج: $\frac{۹}{۱۵} > \frac{۷}{۱۵}$

۲- الف: $\frac{۳}{۵} > \frac{۱}{۳}$ ج: $\frac{٤}{۹} < \frac{۲}{۳}$ هـ: $\frac{٤}{۸} < \frac{۳}{٤}$

ب: $\frac{۱}{۲} < \frac{۳}{٤}$ د: $\frac{٦}{۹} = \frac{٤}{٦}$ و: $\frac{۳}{۷} > \frac{۱}{۳}$

۳- $\frac{۳}{٤} > \frac{۲}{۳}$ عالیې دیر توکر اخیستی دی.

٤- $\frac{٤}{۵} > \frac{۵}{۹}$

۱- الف: $\frac{۷}{۱۲}$ ب: $\frac{۹}{۱۰}$ ج: ۱ $\frac{۵}{۱۲}$

د: $\frac{۳۱}{۳۵}$ هـ: $\frac{۹}{۷}$ و: $\frac{۳۷}{٤۲}$

۲- ۱ $\frac{۱}{۵}$ متره

۳- $\frac{۷}{۸}$

۱- $\frac{۹}{۷}$ ، $\frac{٤}{۳}$ ، $\frac{۱۷}{۱۲}$ ، $\frac{۱۹}{۸}$ ، $\frac{۲۳}{۱۱}$ ، $\frac{۷}{۵}$ ، $\frac{۵۲}{۲۱}$

۲- الف: $۳\frac{۲}{۷}$ ب: $۱۰\frac{۲}{۹}$ ج: $۳\frac{۱}{٤}$

د: $۳\frac{۱۲}{۱۳}$ هـ: $۳\frac{۳}{۸}$ و: $۷\frac{٤}{۹}$

۳- الف: $\frac{۱۲}{۸}$ ب: $\frac{۱۷}{۷}$ ج: $\frac{۱۹}{۵}$

د: $\frac{۲۷}{٦}$ هـ: $\frac{۲۲}{۳}$

۱- الف: $۸\frac{۱}{۱۰۲}$ ب: $۳\frac{۱۳}{٦۳}$ ج: $٤\frac{۱۹}{۹۹}$

۲- الف: $۷\frac{۱۹}{۳۵}$ ب: $۹\frac{۱}{۲٤}$ ج: $۱\frac{۳}{٤}$

د: $۷\frac{٤}{۱۵}$ هـ: $۵\frac{۱٤۹}{۱۵۳}$

۳- $۲\frac{۱}{۱۰}$

٤- $۳\frac{۲٦}{۳۵}$

هدف: *له زرو څخه تریلیونه پورې د تاسو اعداد ضرب*

زده کړه

کله چې وغواړو یو تام عدد په (۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰) کې ضرب کړو، نو د مضرورب فیه ښی لورته د مضروب په شمیر صفرونه ور زیاتوو ځواب یې په لاس راځي لکه چې په لاندې ډول ښودل شوی دي.

٥٦٦ × ١٠ = ٥٦٦٠

٥٦٦ × ١٠٠ = ٥٦٦٠٠

٥٦٦ × ١٠٠٠ = ٥٦٦٠٠٠

٧٥٨ × ١٠٠٠٠ = ٧٥٨٠٠٠٠

مشق:

۱- ضرب یې کړئ.

مثال: ٨٢٢ × ٢٠٠ = ١٦٤٤٠٠

الف: ٧٧١ × ١٠٠ =

ب: ٤٧٢ × ١٠,٠٠٠ =

ج: ٨,٥٢١ × ١,٠٠٠ =

د: ٤,١٢٧ × ٤,٠٠٠ =

۲- یو نفر د افغانستان ملی بانک څخه (۵۱۲) ۱۰,۰۰۰ افغانۍ نوټونه واخستل. ووایاست چې څو افغانۍ یې د بانک څخه اخستې دي؟

۳- د افغانستان د آزادۍ په جشن کې د شوونځیو شاګردان په (۳۱۲) کتارونو کې تنظیم شوي وو نو که په هر کتار کې یې (۱۰۰) نفره زده کوونکي درولي وي، په جشن کې څو نفره شاګردانو ګډون درلود؟

شپږم ټولګی — د واقعی کسرونو تفریق ۳۷

۱- الف: $\frac{۱}{۵}$ ب: $\frac{۳}{۵}$ ج: $\frac{٤}{۲۱}$ د: $\frac{۳}{۸}$

۲- الف: $\frac{۱}{۱۲}$ ب: $\frac{۱۷}{۲٤}$ ج: $\frac{۱}{٦}$ د: $\frac{۹}{۳۵}$

۳- $\frac{۱}{۲}$

٤- $\frac{۱}{۲}$

شپږم ټولګی — د مختلطو عددونو تفریق ۳۸

۱- الف: ۲ $\frac{۳}{۱۰}$ ب: ۳ $\frac{۱}{۳}$ ج: ۲ $\frac{۵}{۱۲}$ د: ۱ $\frac{۱}{۱۰}$

۲- الف: ۳ $\frac{۱}{۸}$ ب: ۲ $\frac{۱۳}{٦۳}$ ج: ۱ $\frac{۷}{۱۲}$ د: ۳ $\frac{۱}{٦}$

۳- ۱ $\frac{۳}{٤}$

٤- ۲ $\frac{۱}{۱۲}$

شپږم ټولګی — د مختلطو اعدادو تفریق ۳۹

۱- الف: ۳ $\frac{۳}{۱۰}$ ب: $\frac{۷}{۱۲}$ ج: ۱ $\frac{۹}{۱۰}$ د: ٦ $\frac{۱}{۱۲}$

۲- الف: ۳ $\frac{۱۱}{۳۰}$ ب: ۲ $\frac{۷}{۱۲}$ ج: ٤ $\frac{۹}{۲۰}$ د: ۳ $\frac{۱۱}{۱۵}$

۳- ٦ $\frac{۳}{٤}$

٤- ۲٦ $\frac{۲۷}{۳۵}$

۱- الف: $\frac{۳}{٤}$　　ب: $۳\ \frac{۲۹}{۳۵}$　　ج: $۳\ \frac{۹}{٤}$

د: $۵\ \frac{۷}{۱۲}$　　هـ: $٤\ \frac{۱}{۱۰}$　　و: $۵\ \frac{۱۷}{۱۸}$

۲- $۳\ \frac{۱۱}{۱۲}$

۳- $۸\ \frac{۱}{۲}$

شپږم ټولګی　　د کسرونو ضرب ۴۲

۱- الف: $\frac{۵}{۲}$　　ب: ۱　　ج: ۱　　د: $\frac{۱۵}{٤}$

۲- الف: $۲\ \frac{۲}{۳}$　　ب: $۲\ \frac{۱}{٤}$　　ج: $۳\ \frac{۱}{۸}$　　د: $۱\ \frac{۱}{٦}$

۳- الف: ۹　　ب: $۳.۳\ \frac{۳}{٤}$　　ج: ۸　　د: ۱۶۲　　هـ: ۷۵

٤- $۲\ \frac{۲}{۳}$ متر

۵- ٤ متر مربع

۱- الف: $\frac{۳}{۸}$ ب: $\frac{۱}{۱۲}$ ج: $\frac{۱}{۶}$ د: $\frac{۱}{۸}$

هـ: $\frac{۲}{۲۷}$ و: $\frac{۱}{۲}$ ز: $\frac{۸}{۱۵}$ ح: $\frac{۱}{۱۰}$

۲- الف: $\frac{۲}{۲۷}$ ب: $\frac{۱}{۲}$ ج: $\frac{۸}{۱۵}$ د: $\frac{۱}{۱۰}$

۳- $\frac{۱}{۳}$

۴- $\frac{۱}{۲}$

۱- الف: $۷\frac{۱}{۵}$ ب: $۲۰\frac{۵}{۸}$ ج: $۲۰\frac{۱}{۴}$ د: $۱۱\frac{۳}{۵}$

۲- الف: $\frac{۷}{۹}$ ب: $۱\frac{۱}{۶}$ ج: $۲\frac{۲}{۷}$ د: $\frac{۱۱}{۲۰}$

۳- الف: $۱۱\frac{۱}{۵}$ ب: $۱۲\frac{۳}{۷}$ ج: $۱۷\frac{۲}{۵}$ د: $۱۵\frac{۳}{۱۰}$

۴- $۱۶\frac{۱}{۲}$ افغانی

۵- $۱۰\frac{۲}{۵}$ دالره

۶- $۹\frac{۱}{۴}$ ګرامه

١- الف: ١٢　　ب: ٤　　ج: ٣٢

٢- الف: ١٢　　ب: ٢٠　　ج: ١٥　　د: $9\frac{1}{3}$

٣- ١٦

٤- ١٦

١- الف: $\frac{1}{20}$　　ب: $\frac{1}{10}$　　ج: $\frac{1}{48}$　　د: $\frac{1}{40}$

٢- الف: $\frac{1}{18}$　　ب: $\frac{4}{21}$　　ج: $\frac{5}{81}$　　د: $\frac{3}{20}$

٣- $\frac{1}{16}$

٤- $\frac{1}{6}$

١- الف: $\frac{1}{2}$　　ب: ٢　　ج: $1\frac{1}{5}$　　د: $1\frac{1}{4}$　　هـ: $\frac{8}{9}$

٢- ٣

٤- $1\frac{1}{2}$

٥- $2\frac{2}{3}$

١- الف: $١\frac{١٨}{٢٥}$　　ب: $٣\frac{٣}{١٩}$　　ج: $١\frac{٤}{٥}$

د: $٣\frac{٧}{١٩}$　　هـ: $٣\frac{٣}{١١}$　　و: $٢\frac{١٤}{٢٩}$

٢- $\frac{٢}{٥}$

٣- ٤٠ کیکونه

٤- ١٢ کتابونه

١- الف: $\frac{٥}{١٠} = ٠,٥$　　ب: $\frac{٢}{١٠} = ٠,٢$　　ج: $\frac{٣}{١٠} = ٠,٣$　　د: $\frac{٩}{١٠} = ٠,٩$

٢- الف: ٠,٢　　ب: ٠,٥　　ج: ٠,٨

د: ٠,٣　　هـ: ٠,٩　　و: ٠,٤

١- الف: $\frac{٧}{١٠٠} = ٠,٠٧$　　ب: $\frac{٤}{١٠٠} = ٠,٠٤$　　ج: $\frac{٥٤}{١٠٠} = ٠,٥٤$　　د: $\frac{٤٢}{١٠٠} = ٠,٤٢$

١- الف: ٠,٠٧　　ب: ٠,٤٦　　ج: ٠,٢٣　　د: ٠,٩٤

٣-

۳-

سلم	لسم	داعشاری علامه	یویز	لسیز	سلیز	
٤	,	٠				٠,٤٥
٤	٠	,	٠			٠,٠٤
٤	١	,	٠			٠,١٤
٢	٠	,	٠			٠,٠٢

٥

٤-

الف: ٠,٠٥ < ٠,٥

ب: ٠,٩١ > ٠,١٩

ج: ٠,١٥ < ٠,٢١

د: ٠,٠٨ < ٠,٨٠

شپږم تولګی — اعشاری کسرونه ۵۲

۱-

مثال: $\frac{۵}{۱۰۰۰}$ — ٠,٠٠٥

الف: $\frac{۲۷۵}{۱۰۰۰}$ — ٠,٢٧٥

ب: $\frac{۲۵}{۱۰۰۰}$ — ٠,٠٢٥

ج: $\frac{۲۵۲}{۱۰۰۰}$ — ٠,٢٥٢

د: $\frac{۳۵}{۱۰۰۰}$ — ٠,٠٣٥

۲-

زرم	سلم	لسم	,	یویز	لسیز	سلیز	
٦	١	٠	,	٠			٠,٠١٦
٨	٢	٤	,	٠			٠,٤٢٨
٩	١	٠	,	٠			٠,٠١٩
٩	٩	٩	,	٠			٠,٩٩٩
٢	٠	٠	,	٠			٠,٠٠٢

۳- الف: ٠,٠٢٥ < ٠,٢٥٥ ج: ٠,٠٤ > ٠,٠٠٤

ب: ٠,٤١١ < ٠,٩١ د: ٠,٠٠٧ > ٠,٠٧

شپزم تولگی اعشاری کسرونه ۵۳

۱- الف: ١٦,٦٣ ب: ٥,٤٧ ج: ٢,٥

۲-

زرم	سلم	لسم	داعشاری علامه	یویز	لسیز
	٥	٢	,	٣	
٥	٠	٠	,	٤	
٠	٧	٢	,	٢	١
	٥	٧	,	٢	
٥	٦	٠	,	٢	

۳- الف: ٣,٠٩٥ = ٣,٠٩٥ د: ٤,٥ = ٤,٥٠٠

ب: ٥,٣ > ٥,٠٣٠ هـ: ٩,٣٥ > ٩,٥٣

ج: ١,٢٢٥ > ٢,٢٥

١- الف: ٠,٠٧　　ب: ٠,١٥

٢-

زرم	سلم	لسم	علامه اعشاری	یویز	لسیز	سلیز
٥	٢	,	٠			
		٥	,	١		
١	٢	٢	,	٠		
١	١	٤	,	٠		
٥	٠	٠	,	١		
٥	٧	٠	,	٠ ٠		

١- الف: $\frac{٧}{١٠} = ٠,٧$　　ب: $\frac{٨}{١٠٠} = ٠,٠٨$　　ج: $\frac{٩}{١٠٠٠} = ٠,٠٠٩$

د: $\frac{١٤}{١٠} = ١,٤$　　هـ: $\frac{١٢}{١٠٠} = ٠,١٢$

١- الف: $\frac{١٠٢}{١٠٠٠} = ١,١٠٢$　　ب: $\frac{٥٤}{١٠٠٠} = ٠,٠٥٤$　　ج: $\frac{٧٥}{١٠٠} = ٠,٧٥$　　د: $\frac{٦}{١٠٠٠} ٣ = ٣,٠٠٦$

٢- الف: ٨　　ب: ١٢　　ج: ١٤　　د: ١٣

هـ: ١٠　　و: ١٣　　ز: ٢٤　　ح: ١

۱-

الف: ۴,۷　　و: ۲,۷

ب: ۴۲,۸　　ز: ۳,۹

ج: ۱۱,۱　　ح: ۹,۵

د: ۶,۷　　ط: ۸,۵

هـ: ۱,۲

۲-

د افغان پلورنئی	
اخیستونکی: نعیم	
جنس　افغانی	
شیرینی ⑧ ۲۷,۴	← ۲۷,۵
تورچای ⑥ ۷۵,۲	← ۷۵,۳
بوره ⑧ ۲۲,۱	← ۲۲,۲
شدې ⑤ ۱۵,۷	← ۱۵,۸
دودی ⑨ ۱۷,۰	← ۱۷,۱
مجموعه * * *	۱۵۷,۹

۲-　الف: ۲,۸۶　　ب: ۳,۴۱　　ج: ۲,۰۱　　د: ۸,۲۳

هـ: ۹,۴۶　　و: ۷,۳۰　　ز: ۵,۹۶

۲-　الف: ۲۲,۰　　ب: ۲۳,۰　　ج: ۲۳,۰　　د: ۲۳,۰　　هـ: ۲۲,۰

۱-

ځواب	زرم	سلم	لسم	اعشاری اعلامه	یویز	لسیز	سلیز	
		۸	۲	,	۶			
		۷	۹	,	۴			+
۱۱,۲۵								
			۹	,	۲	۴	۱	
			۶	,	۸	۳	۲	+
۳۸۱,۵								
		۹	۶	,	۸			
		۱	۲	,	۴			+
۱۲,۹								
			۴	,	۴	۶	۱	
	۲	۵	۱	,	۸	۳	۲	+
۴۰۲,۵۵۲								

۲- الف: ۲۱,۶ ب: ۲۷,۱ ج: ۱۸ د: ۱۵

۳- ۶,۲۶ کیلومتر

۴- ۶۱۲۱۳۶,۹۹ افغانۍ

۱- الف: ۲۲۳,۱ ب: ۲۱,۸ ج: ۷۲,۳

۲- ۱۰۱,۲

۳- ۴ متر

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تام عددونو ضرب*

زده کړه

که چیرې مضروب او مضروب فیه دواړه ښي لورته صفرونه ولري نو د ضرب حاصل یې ښي لورته د دواړو د صفرونو له شمیر سره برابر صفرونه لري.

الف: ۵۵۶ × ۱۰۰ = ۵۵۶,۰۰۰

ب: ۵۵۶ × ۱۰۰۰ = ۵۵۶,۰۰۰

ج: ۵۵۶ × ۱۰۰۰۰ = ۵۵۶,۰۰۰

مشق:

۱- ضرب کړئ.

مثال: ۷۶۵,۰۰۰ × ۱۰۰۰ = ۷۶۵,۰۰۰,۰۰۰

الف: ۸۶۵,۰۰۰ × ۱۰ =

ب: ۹۴,۵۰۰ × ۱۰۰ =

ج: ۷۵۴,۰۰۰ × ۱,۰۰۰ =

د: ۸۵,۷۰۰ × ۲,۰۰۰ =

۲- محمد یوسف په خپل کلي کې (۴۰۰) جریبه باغ لري. که چیرې د یو جریب باغ حاصل یې (۸۵,۷۱۰,۰۰۰) افغانۍ قیمت ولري د ټول باغ د حاصل قیمت به څو افغانۍ وي؟

۳- که چیرې احمد د خپل ورزشي پروګرام په هر ورځ (۶,۵۰۰) متره منډه ووهي نو د خپلې (۲۰۰) ورځنۍ معینې مودې په اوږدو کې به څومره منده ووهي؟

هدف: *ترزر ګونونو پوری د مقامي قیمتونو تکرار*

زده کړه

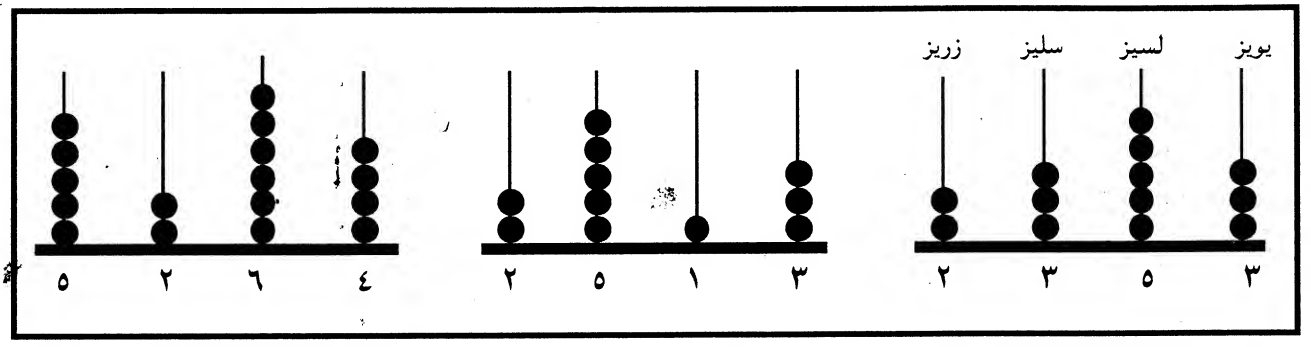

مشق:

۱- د درکړل شویو عددونو رومبنی او وروستنی عدد ولیکئ.

مثال: ٥٨٤٤ ٥٨٤٥ ٥٨٤٦

الف: _____ ٨٩٥٤ _____

ب: _____ ٩٧٤٥ _____

۲- د (< او >) علامو په کارولو سره لاندې عددونه پر تله کړئ.

مثال: ٨٧٢١ [>] ٨٢٧١

الف: ٩٦٤٥ [ ] ٧٣٧٥

ب: ٤٣٥٤ [ ] ٣٢٤٥

۳- لاندې عددونه په عبارت سره ولیکئ.

مثال: ١٤٥٤ یوزرو څلور سوه او څلور پنځوس

الف: ٥٤٥٦

ب: ٨٧٥٩

ج: ٩٢٤١

٤- د لاندې جملو تاریخونه په اعداد ولیکئ.

الف: رحمن بابا په یوزرو دو څلویښت هجری شمسی کې زیږیدلی دی.

ب: د افغانستان د آزادی تاریخ یو زرو دوه سوه اواته نوي هجری شمسی دی.

ج: حضرت محمد (ص) په پنځه سوه اویو اویا میلادي کې زیږیدلی دی.

١-

ځواب	زرم	سلم	لسم	اعشاری اعلامه	یویز	لسیز
٣,٤٨٨	٢	٤ ٥	٧ ٢	, ,	٩ ٦	
٤,٣٨٦	٥ ٩	٤ ٥	٧ ٣	, ,	٨ ٤	
١٠,٧٣		٧ ٤	٥ ٨	, ,	٤ ٣	٣ ٢
٥١,٣٦		٦	٢ ٩	, ,	٥ ٣	٧ ٢
٢,٦٧٤	٦	٧ ٩	١ ٤	, ,	٢ ٩	١

٢- الف: ١,٧٤ ب: ١٥,٣٧ ج: ١,٩١ د: ٢٩,١١

٣- ٧,٨ کیلوګرام

٤- ٢٤,٩ سانتی متر

١- الف: ٦,٥ ب: ١٠,١ ج: ٢٠,١ د: ٦,٥

٢- الف: ٣ کیلوګرام ب: ٨ کیلوګرام

١- الف: ٣٧٧,٥٨ ب: ٢٨١,٥ ج: ٦٢٠,١٧ د: ١٨٤,٨٠٧

٢- الف: ١٨٨,٨ ب: ٦٠٠٠ ج: ٣٢٣,٦٤ ج: ٦٠٣

٣- الف: ١٤٠ ب: ٧٢ ج: ٢٠٥ د: ٥٧٢

٤- ٢,٨٦٢

٥- ٦٢٦,٨٠٥

١- *: ب **: الف ***: ب ****: الف

٢- ٥٢٩١٨١,٩٥ افغاني

٣- ٢٣,٤ کیلوګرام

٤- ١٣٠٦٥٠٨,٨

١-　الف: ١,٣١　　ب: ٤,١٣٨٢　　ج: ٦,٦٢٧٨　　د: ٢٦,٩٤٨١

٢-　٤,٠٠٠,٠

٣-　٧٥,٨٧١٣٥

٤-　٣,٠٥٤

٥-　٢١٨٩١,١٢٧

٦-

شماره	جنس	مقدار په کیلو ګرام	نرخ په افغانی	مجموعی قیمت
١	نان	٢,٧٥	٣٢٥٠,٠٧	٨٩٣٧,٧
٢	کلچه	٤,٠٧	٢٨٧٢,٢٥	١١٦٩٠,١
٣	چاکلیت	٦,٩٦	١٥١٢,٧٥	١٠٥٢٨,٧
٤	کیک	٢,٨٢٠	١١٧٦,٠٠٢	٣٣١٦,٣

١-　الف: ١٣,٥٥　　ب: ١٣,٨٦　　ج: ٨,٧٧٥　　د: ٠,٨٩٦　　هـ: ٤,٨٨٠١٤

٢-　٧٨,٤متر

٣-　١٢٧٦,١٤٧٥

٤-　٥٧٣,٥٢٥

١- الف: ٥,٤　　ب: ٣٦,٠٣　　ج: ١٦,٧٥　　د: ٣,٦٥　　هـ: ٣,٨٥

٢- الف: ٥٧٤,٠　　ب: ٣٦,١١٩　　ج: ٥٠٤,٠

٣- ٤,٠٢

٤- ١٤٠,٣٥٨ افغانی　　١٦٣,٤٤٥ افغانی

٥- ٤,٧٥

١- الف: ٣٢,٣　　ب: ١٠١٨,٠　　ج: ١١,٠　　د: ٣٨,٠

٢- ٥١ دستمالونه

٣- ٩,٥ پېالې

۱- الف: ۲ ب: ۵ ج: ۵ د: ۲ هـ: ۷

۲- الف: ٤ ب: ٤

۳- ٦٥

٤- ۷

شپیرم تولگی اعشاری کسرونه ۷۲ .

۱- الف: ۲۹,۸۵ ب: ۹ ج: ٤٠ د: ۵۰

۲- ۲۸

۳- ۵۹,۸۷۷

شپیرم تولگی کسرونه ۷۳

۱- الف: ٤,٠ ب: ۵,٠ ج: ٤ د: ۰,۲۵

۲- الف: $\frac{۹}{۲۰}$ ب: $۸\frac{۱}{۲}$ ج: $۲۵\frac{۲۱}{۵۰}$ د: $۱۹۸\frac{۳۱}{۲۵۰}$

۳- الف: ۳,٠ ب: ۳,٠ ج: ۸,٠ د: ۸,٠

۱- الف: ۰,۰۲ ب: ۰,۱۰٤ ج: ۰,۱۸۹
د: ۱,۳۲ هـ: ۰,۳۱٤ و: ۰,۰٤٦

۲- الف: ۷,۵۵۸۲ ب: ۱۷۵,۳۹۲ ج: ٦,۲۷۳ د: ۰,۵۲۳۷٤

۳- ۱۰۲٤,٦۰۸۹

۱- ب: $\frac{۱۱}{۱۲}$ ج: $\frac{۲۷}{۱٤۸}$ د: $\frac{٦}{۵}$ هـ: $\frac{۸}{۹}$

۲- ب: $\frac{۳}{٤}$ ج: ۱ د: $\frac{۱}{۲}$

۳- الف: $\frac{٤}{۱۵}$ ب: $\frac{۳}{۱٦}$ ج: $\frac{٤}{۵}$ د: $\frac{٤}{۳}$ هـ: $\frac{۵}{٤}$

۱- الف: $\frac{۳}{٦} = \frac{۱}{۲}$ ب: $\frac{۹}{۱۲} = \frac{۳}{٤}$

ج: $\frac{۳}{۱۲} = \frac{۱}{٤}$ د: $\frac{٦}{۱۰} = \frac{۳}{۵}$

۲- $\frac{۳}{٤}$

۳- ۱۰

۱- الف: ۲۰ کاله ب: ۲۰ کاله ج: ۲٤ کاله

د: ٤۲ کاله هـ: ۲۰ کاله و: ۷۲ کاله

شپږم ټولګی تناسب ۷۹

۱- الف: ۳۰ سطلونو ب: ۳٦ کاچوغې ج: ۳۰ غابونه

د: ۲٤۰ کیلومتر هـ: ۲۰ کلدار و: ۱۵۰۰۰۰۰ افغانی

شپږم ټولګی فیصد ۸۰

۱- الف: ۷۳٪ ب: ۲۸٪ ج: ٤۵٪ د: ۲۰٪

۲- الف: ۱۵٪ ب: ٦۵٪ ج: ۷٪ د: ٤۳٪

هـ: ۸۷٪ و: ۳٪ ز: ۱٪ ح: ۷۵٪

شپږم ټولګی فیصد ۸۱

۱- الف: ۸۰٪ ب: ٦۵٪ ج: ۹٤٪ د: ۳۲۰٪ هـ: ۹۵٪

۲- ٦٦,٦٪

۳- ۸۷,۵٪

شپږم ټولګی فیصد ۸۲

۱- الف: ۳٦۰۰۰۰ افغانی ب: ۲۸۰۰۰۰ افغانی ج: ۵۰۰۰۰ ونې د: ۱۵۰۰۰

۱- ۱۰,۸۰۰,۰۰۰ افغانی

۲- ۳۱۲,۰۰۰ افغانی

۳- ۳٦۰ کلدار

٤- ٤٥٦۰ کلدار

٥- ۳,٥ ٪

۱- ۳٦۰ ملی لیتر

۲- ۱۲ الماری

۳-

ښوونځی		کامیاب شوی زده کوونکی	د کامیاب شوی زده کوونکو فیصدی
ناهید	٥۰۰	٤۰۰	٥۰۰ ⟌ ٤۰۰۰ ۰,۸ × ۱۰۰ = ۸۰٪
مریم	۸۰۰	٦۰۰	۷٥ ٪
آریانا	۸۰۰	۷۰۰	۸۷,٥ ٪
نادره	۹٥۰	۷۷٥	۸۱,٥۸ ٪
غازی	۸۰۰	٦٥۰	۸۱,۲٥ ٪

٤- ۱۸۰۰۰

٥- ٦,٦ ٪

۱- الف: ۹۰۰۰ ملی متر، ۹۰۰ سانتي متر، ۹۰ دیسی متر

ب: ۲۵۰۰ ملی متر، ۲۵۰ سانتی متر، ۲۵ دیسي متر

ج: ۵۷۵۰ ملی متر، ۲۷۵ سانتی متر، ۵۷,۵ دیسی متر

۲-

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
٤,۲۵	٤۲۵	٤۲۵	٤۲۵۰
٦,۵	٦۵	٦۵۰	٦۵۰۰
٤	٤۰	٤۰۰	٤۰۰۰
۲ ۱/۲	۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰
۳ ۱/٤	۳۲,۵	۳۲۵	۳۲۵۰

۳- ۵۰ دیسی متر

٤- ۵۰۰ سانتی متراوږدا و ۳۵۰ سانتی متر سور

۵- ۲۳ دیسی متر

۱-

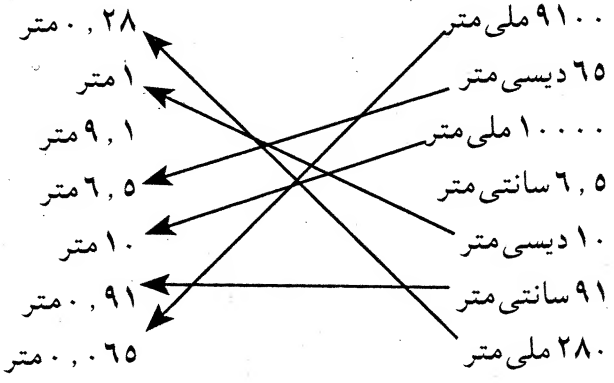

۲- ۲۸,٦ متر

۳- ۱,۷ متر

٤- ۲,۷ متراوږدا و ۲,۵ مترسور

۱- الف: ۲۵ سانتی متر ب: ۳۵۰ ملی متر ج: ۴۱۰ ملی متر

۲- الف: ۳۵ دیسی متر [>] ۴ متر
ب: ۶۰۰ سانتی متر [=] ۶۰ دیسی متر
ج: ۵۰ دیسی متر [>] ۲۰۰ متر
د: ۷ متر [>] ۷۰ سانتی متر
هـ: ۶۵۰ سانتی متر [>] ۵ دیسی متر
و: ۱۰۰۰ ملی متر [<] ۲ متر
ز: ۱۵۰ ملی متر [<] ۱۵ دیسی متر
ح: ۷۵۰ ملی متر [>] ۵۰ سانتی متر
ط: ۱۳ دیسی متر [>] ۲ متر

۳- الف: ۲۵۰۰ سانتی متر ب: ۳۵۰۰ ملی متر ج: ۴۰۰ سانتی متر
د: ۵۰ دیسی متر هـ: ۳ متر

۴- *: ج **: الف ***: الف ****: ب

۲- الف: ۳۰ دیسی متر ب: ۱,۸ دیسی متر ج: ۲۰ سانتی متر
د: ۵ متر هـ: ۲,۵۵ و: ۲۵,۵ دیسی متر

۲- الف: ۲۵ دیسی متر [=] ۲,۵ متر
ب: ۲۲۰ سانتی متر [=] ۲,۲ متر
ج: ۴۸۰ ملی متر [>] ۵۰ سانتی متر
د: ۸۶ سانتی متر [>] ۸۶۰ دیسی متر
هـ: ۶,۵ دیسی متر [=] ۰,۶۵ متر
و: ۷۸۰ سانتی متر [=] ۷۸ دیسی متر
ز: ۸۶ سانتی متر [<] ۰,۰۸۶ متر

۳- ۲۰ دیسی مترلور او ۷,۵ دیسی متر پلتنه

۴- ۰,۶ متر

هدف: له زرو څخه تر تریلیونه پورې د تام عددونو ضرب

زده کړه

الف:		ب:
٥٦٧٨		٧٤٧
× ٣٢		× ٣٥
١١٣٥٦	= (٥٦٧٨×٢)	٣٧٣٥
+ ١٧٠٣٤٠	=(٥٦٧٨×٣٠)	+ ٢٢٤١٠
١٨١٦٩٦		٢٦١٤٥

مشق:

١- ضرب کړئ.

مثال: ٢١٩×١٣=

٢١٩
× ١٣
٦٥٧
+ ٢١٩٠
٢,٨٤٧

الف: ٨٢,٥×٤٧=

ب: ٨٧٤٥٠١٦×٩٨=

ج: ٥٦٧١٢١٢×٣٨=

د: ٧٠٠٥١٢×٨٦=

٢- د هرات په ښار کې (٦٨) تجارتي کمپنۍ شته. نو موږ کمپنۍ غواړي چې د خیرښې ګڼې یو سازمان په یو شانته کومک سره جوړ کړي. که چیرې هر یوه تجارتي کمپنۍ (١٩,٠٠٠ ,٢٩٩ ,٥٧) افغانۍ کومک وکړي نو د نوموړي سازمان ټوله پانه به څو وي؟

۱- ۵۰ ملی متر
ب: ۸۵ دهسی متر
ج: ۴۰ سانتی متر
د: ۱۲ ملی متر
هـ: ۱۰۲۵ سانتی متر
و: ۶۰ ملی متر

۲-

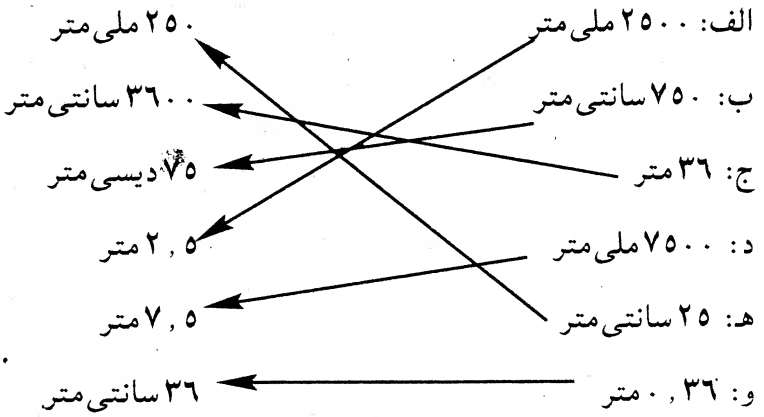

۳-

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
۰,۲۵	۲,۵	۲۵	۲۵۰
۰,۴	۴	۴۰	۴۰۰,
۱۰,۵	۱۰۵	۱۰۵۰	۱۰۵۰۰
۲,۲۵۶	۲۲,۵۶	۲۲۵,۶	۲۲۵۶
۶۱,۷	۶۱۷,	۶۱۷۰	۶۱۷۰۰

۴- ۱۲۵ دهسی متر

۵- ۲۰۰۰ ملی متر

۱-

کیلومتر	هکتومتر	دیکامتر	متر
۵۰ کیلومتر	۵۰	۵۰۰	۵۰۰۰
۶ کیلومتر	۶۰	۶۰۰	۶۰۰۰
۳ کیلومتر	۳۰	۳۰۰	۳۰۰۰
٤ کیلومتر	٤۰	٤۰۰	٤۰۰۰
۵ کیلومتر	۵۰	۵۰۰	۵۰۰۰
۰٫۵ کیلومتر	۵	۵۰	۵۰۰

۲-

هکتومتر	دیکامتر	متر
۲٫۵	۲۵	۲۵۰
۱٤	۱٤۰	۱٤۰۰
۳٫۲۵	۳۲٫۵	۳۲۵
۰٫۰٤	۰٫٤	٤

۳-

متر	دیسی متر
۱۶۰	۱۶
۷٫۵	۰٫۷۵
۲٫۲	۰٫۲۲
۱۵	۱٫۵

٤- الف: ۵۰ هکتومتر
ب: ۱۲۰ دیکامتر
ج: ۲۲۰ متر
د: ۵۰ دیکامتر
هـ: ۱۱۵۰ متر
و: ۹۱۲۰ متر

۵- ۱۰۰۰۰ متر

۶- ۱۵۰ دیکامتر

۷- ۷۵ متر

۱-

متر	دیکامتر
۲۰	۲
۳,۵	۰,۳۵
۲٤,۲۵	۲,٤۲۵
۳۰۰,۵	۳۰,۰۵
٤۲,٤	٤,۲٤

۲-

متر	دیکامتر	هکتومتر
٤۵۰۰	٤۵۰	٤۵
۲۵۰۰	۲۵۰	۲۵
۲۲۰۰	۲۲۰	۲۲
۳۵۰۰	۳۵۰	

۳-

متر	دیکامتر	هکتومتر	کیلومتر
۵۰۰۰	۵۰۰	۵۰	۰,۵
٦۰۰۰	٦۰۰	٦۰	٦
۸۲۵	۸۲,۵	۸,۲۵	۰,۸۲۵
٤۱۲	٤۱,۲	٤,۱۲	۰,٤۱۲
٦۷۳۰	٦۷۳	٦۷,۳	٦,۷۳

٤- الف: ۰,۲٤ کیلومتر ب: ۳ هکتومتر ج: ۰,۰۰٤۵ کیلومتر
د: ۲۱ هکتومتر هـ: ۵ کیلومتر

۵- الف: ۲۸ کیلومتر ب: ۲۳ کیلومتر ج: ۲,۱۲ کیلومتر د: ۲۵۱ هکتومتر

۱- الف: ۱۰ دیسی متر
ب: ۳۰۰ متر
ج: ۵۰۰۰۰ سانتی متر
د: ۱۰۰۰۰ ملی متر
هـ: ۲ کیلو متر
و: ۲,۵ هکتو متر
ز: ۵۰۰ متر
ح: ۶۰۰۰ دیسی متر
ط: ۳۵۰۰۰۰ سانتی متر
ی: ۱۵۰ دیکا متر
ک: ۱۵۰۰۰۰۰ سانتی متر
ل: ۱۲۳۵۰۰۰ ملی متر

۲-

کیلو متر	هکتو متر	دیکا متر	متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
۰,۰۲۵	۰,۲۵	۲,۵	۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰۰
۰,۰۱٤	۰,۱٤	۱,٤	۱٤	۱٤۰	۱٤۰۰	۱٤۰۰۰
۰,۰۲۸	۰,۲۸	۲,۸	۲۸	۲۸۰	۲,۸۰۰	۲۸۰۰۰
۰,۲۵	۲,۵	۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰۰
۲	۲۰	۲۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰
۱۲	۱۲۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰۰
۰,۲۱	۲۰۱	۲۱	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۲۱,۰۰۰	۲۱۰۰۰۰
۱,٤	۱٤	۱۰٤	۱٤۰۰	۱٤۰۰	۱٤۰۰۰	۱٤۰۰۰۰

۳- ۲۵ هکتو متر [<] ۲۵,۰۰۰,۰۰۰ ملی متر
۳,۵ کیلو متر [=] ۳۵۰,۰۰۰ سانتی متر
۱۲ متر [<] ۱,۲ هکتو متر
۲۱,۰۰۰ دیسی متر [<] ۲۱ دیکا متر
۲۱۲ دیسی متر [>] ۲,۱۲ هکتو متر
۵۱۲ سانتی متر [>] ۵,۱۲ دیکا متر
۲۱ کیلو متر [<] ۲,۱ هکتو متر
۶۲۱ دیکا متر [<] ۶,۲۱ هکتو متر
۲۷,۰ دیکا متر [<] ۲۷,۰۰۰ ملی متر
۱۲,۰۰۰ سانتی متر [=] ۱,۲ هکتو متر

٤- الف: ٢٥٠ هکتومتر ب: ١٢٠٠ دیکامتر ج: ٣٠٠٠٠ ملی‌متر

د: ١٥٠٠ سانتی‌متر هـ: ١,٢ کیلومتر

شپیرم تولگی — اندازي ٩٦

١-

کیلوگرام	گرام	ملی‌گرام
٠,٠٠١	١	١٠٠٠
٢	٢٠٠٠	٢٠٠٠٠٠٠
٠,٥	٥٠٠	٥٠٠٠٠٠
٠,٢٥	٢٥٠	٢٥٠٠٠٠

٢-

٢٥٠ گرام = ٢٥٠٠٠ ملی‌گرام

٥٨٠٠ گرام = ٥,٨ کیلوگرام

٢٥ گرام = ٢٥٠٠٠ گرام

٤٠٠٠ گرام = ٤٠٠٠ ملی‌گرام

١٠ گرام = ١٠٠٠٠ ملی‌گرام

٣- ٣٠٠٠ ملی‌گرام

٤- ٢٥٠ گرام

٥- ٣٥٠ گرام

۱-

کیلوګرام	ګرام	ملی ګرام
۰,۰۰۲	۲	۲۰۰۰
۰,۰۰۱۴۵	۱,۴۵	۱۴۵۰
۰,۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰۰۰
۷,۹۸	۷,۹۸۰	۷۹۸۰۰۰۰
۰,۰۲	۲۰	۲۰,۰۰۰

۲- ۱۲۵۰ ګرام = [۱,۲۵] کیلوګرام

۵۰۰۰ ملی ګرام = [۵] ګرام

[۱] کیلوګرام = ۱,۰۰۰,۰۰۰ ملی ګرام

[۰,۵] کیلوګرام = ۵۰۰ ګرام

۴۷,۵ ګرام = [۰,۰۴۷۵] کیلوګرام

۳- ۰,۰۰۲ کیلوګرام

۴- ۰,۵ کیلوګرام

۵- ۰,۲۵ ملی ګرام

۶- ۳ کیلوګرام

۱-

تن متریک	کیلوګرام	ګرام
۰,۰۰۱	۱	۱۰۰۰
۲	۲۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰
۰,۰۰۰۵	۰,۵	۵۰۰

۲- ۰٫۵ متریک تن = [۵۰۰] کیلوگرام

۷۵۰ کیلوگرام = [۰٫۰۰۷۵] متریک تن

[۰٫۰۰۰۱] کیلوگرام = ۰٫۱ متریک تن

[۰٫۰۰۰۰۰۰۱] گرام = ۰٫۱ متریک تن

۳- ۶۵۰۰ کیلوگرام

٤- ۱٫۵۷ متریک تن

۵- ۵ تن

شپزدم تولگی — اندازي ۱۰۰

۱-

لیتر	دیسی‌لیتر	سانتی‌لیتر	ملی‌لیتر
۲	۲۰	۲۰۰	۲۰۰۰
۲٫۵	۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰
٤۵	٤۵۰	٤۵۰۰	٤۵۰۰۰
۰٫۵	۵	۵۰	۵۰۰
۵۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰
۱۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
۰٫۲۵	۲٫۵	۲۵	۲۵۰
۰٫۱	۱	۱۰	۱۰۰

۲-

کیلولیتر	هکتولیتر	دیکالیتر	لیتر
۰٫۵	۵	۵۰	۵۰۰
۰٫۷	۷	۷۰	۷۰۰
۰٫۸	۸	۸۰	۸۰۰
۰٫۶	۶	۶۰	۶۰۰
۰٫۳	۳	۳۰	۳۰۰

۳- ۳۵ دیسی‌لیتر

٤- ۱٫۵۵۱ دیکالیتر

۵- ۰٫۲۵ لیتر

۶- ۰٫۱ سانتی‌لیتر

۱-

الف:	۳۰ ورځی	<	۳ اونی
ب:	۲٤ ساعت	<	۲ ورځی
ج:	۳ ماه	<	٦ اونیه
د:	٤٥ دقیقه	<	۱۲۵ ثانیی
هـ:	۱۲ ورځی	<	٤۱۲ ساعت
و:	۱۰ میاشتی	<	۱ کاله
ز:	۳۸ ورځی	<	۲ اونی
ح:	۱ کاله	<	۱ کبیسه کال
ط:	٤ فصل	<	۲۲۵ ورځی
ی:	۳۵ دقیقی	<	۱ ساعت

۲-

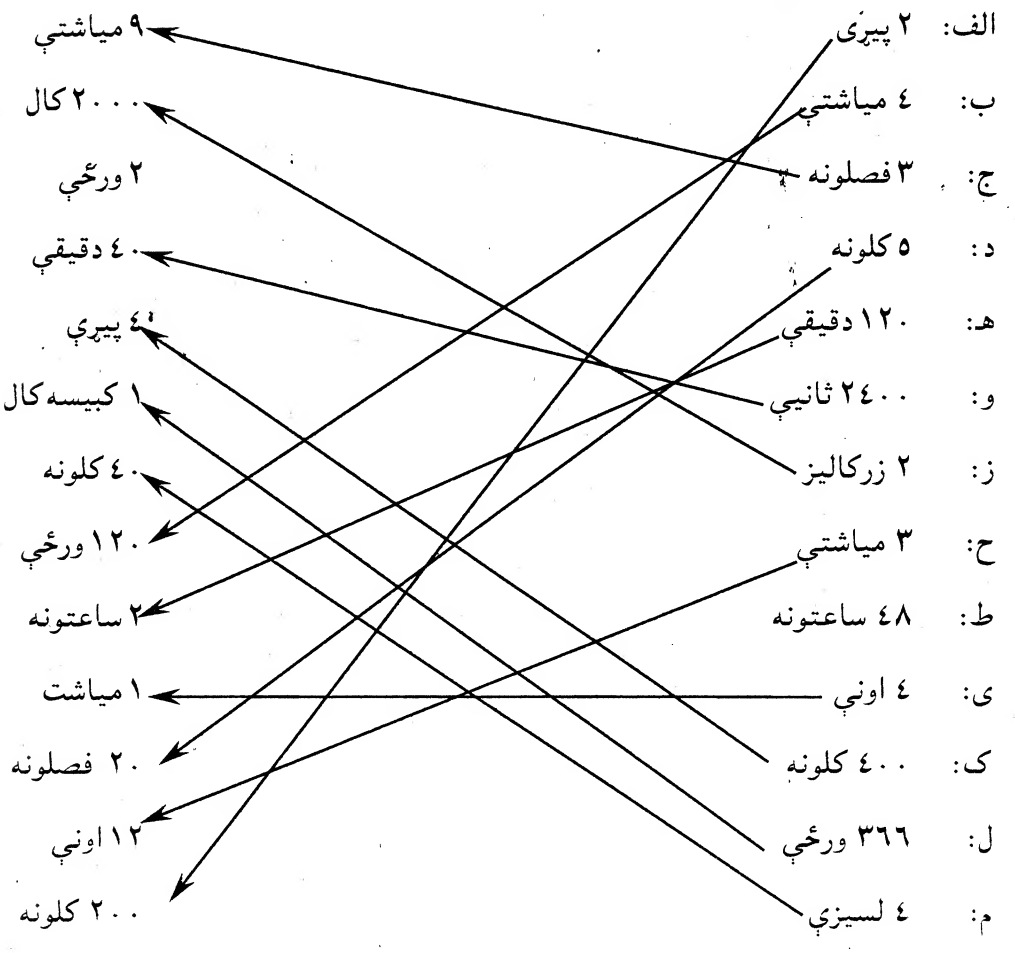

۳- ۲۱۰۲٤۰ ساعتونه

٤- ۱۳۸,۱ لسبز

٥- ۷٥٦ ماه

٦- ۱۷,٥۲۰ لسبزې

شپږم تولګی — اندازې ۱۰۲

۱-

جوش اوبه	۱۰۰ درجهء سانتی ګرید
یخ شوی اوبه	۰ (صفر) درجهء سانتی ګرید
ساړه هوا	۲٥ درجهء سانتی ګرید
ډیره ساړه هوا	٥ درجهء سانتی ګرید
ګرمه هوا	٤۰ درجهء سانتی ګرید
د انسان د وجود تودوخی درجه	۳۷ درجهء سانتی ګرید
د مالګی د محلول د یخ کیدو درجه	۱۸- درجهء سانتی ګرید

* د اوبو او مالګی د محلول د یخ کیدو درجه ښکته ده او له یخ کیدو مخنوی کوی.

۲- الف: ۱۸- درجه سانتی ګېږد ب: ۱۷ دوجه سانتی ګېږد ج: ۱۰۰ دوجه سانتی ګېږد

۳- له ښی لاس څخه کین لاس ته:

٥٥ درجه سانتی ګېږد ۱۰- درجه سانتی ګېږد ۳۷ درجه سانتی ګېږد ۷۷ درجه سانتی ګېږد

۱-

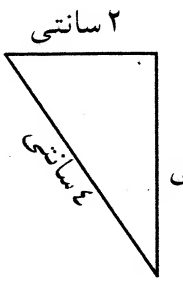

محیط = ۹ سانتی متر

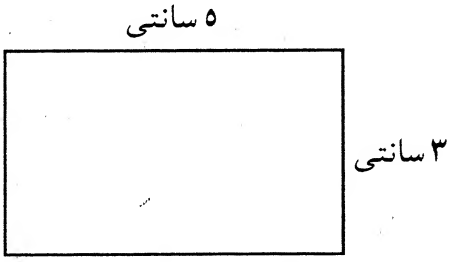

محیط = ۱٦ سانتی ۸ متر

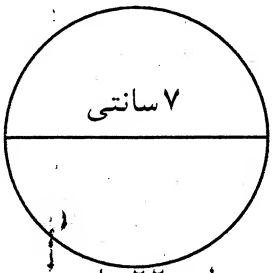

محیط = ۲۲ سانتی متر

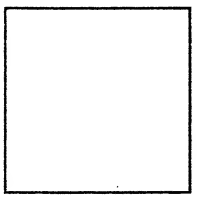

محیط = ۱۰ سانتی متر

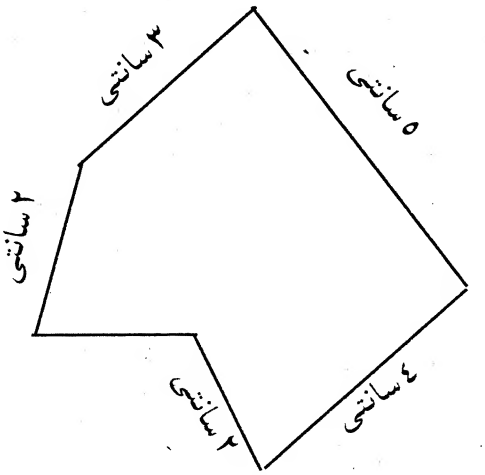

محیط = ۱۹ سانتی متر

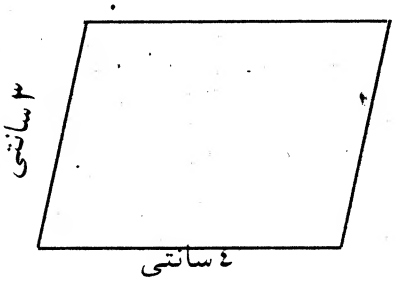

محیط = ۱٤ سانتی متر

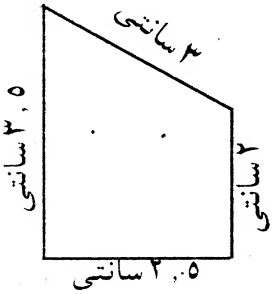

محیط = ۱۱ سانتی متر

۲- الف: مثلث ۵ ، ۱۲ ب: مستطیل ۲۰ سانتی ج: ۵ ، ۲۷ غیر منظم شکل

د: دایره ۱۵ ، ۷۱٤ سانتی متر ح. مربع ۱٦ سانتی متر

۳- ۹۰ متر

٤- ۱۵۰ متر

۵- ٦ متر

٦- ۵۰۰۰ سانتی متر

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تامو عددونو ضرب*

زده کړه

الف:

۴۰۰۵	
× ۸۴	
۱۶۰۲۰	(۴ × ۴۰۰۵)
+ ۳۲۰۴۰۰	(۸۰ × ۴۰۰۵)
۳۳۶,۴۲۰	

ب:

۷۰۵۵	
× ۸۰۲	
۱۴۱۱۰	(۲ × ۷۰۵۵)
۰۰۰۰۰	(۰ × ۷۰۵۵)
+ ۵۶۴۴۰۰۰	(۸۰۰ × ۷۰۵۵)
۵,۶۵۸,۱۱۰	

مشق:

۱- د سم ځواب توری ولیکی.

مثال: ۱۶۰۶ × ۲۸ = الف: ۷۸۰۰۵ ب: ۴۴۹۶۸ ج: ۴۴۹۶۸ د: ۸۵۴۰

۱- ۲۰۲۵ × ۳۴ = الف: ۶۸۱۴۰ ب: ۶۸۸۵۰ ج: ۶۸۲۵۰ د: ۶۸۰۱۲

۲- ۷۱۰۲۶ × ۱۰۲ = الف: ۷۲۶۴۴۲ ب: ۷۲۵۴۶۲ ج: ۷۲۴۴۶ د: ۷۲۴۴۶۵۲

۳- ۸۰۰۱۵ × ۵۸ = الف: ۴۶۴۰۸۷۰ ب: ۴۵۲۰۷۷ ج: ۳۵۴۰۸۷ د: ۴۶۲۰۸۷۰

۲- یوی اداري د کابل په ښارکې ډ افغاني میرمنو د لاسی صنایعو نندارتون پرانستلی وو. چې په هغه کې ۱۰۲ تختې غالۍ خرڅې شوې، که چیرې د هرې غالۍ قیمت ۴۱۲,۱۵۷ افغانۍ وي نو نوموړی اداري د غالیو څخه څومره پیسې لاس ته راوړې دي؟

۳- کچیرې د زرغونې انا د مکتب یو جوړه لباس قیمت ۱۲,۰۰۵ افغانۍ وی د ۵۰۷ شاګردانو د لباس قیمت معلوم کړئ؟

۱- الف: ۶,۱۲۵ سانتی متر مربع ب: ۱۲,۵۶ سانتی متر مربع ج: ۱۵ سانتی متر مربع
د: ۲۸ سانتی متر مربع هـ: ۹ سانتی متر مربع و: ۲۵ سانتی متر مربع

۲- الف: ۵ سانتی متر مربع ب: ۲۵ سانتی متر مربع ج: ۱۰۰ سانتی متر مربع
د: ۲۴,۵۰ سانتی متر مربع

۱- الف: ٤ سانتی متر ب: ٦ سانتي متر ج: ٤ سانتی متر د: ۵ سانتی متر

۲- الف: ۳,۱٤ سانتی متر مربع ب: ۳۵,۳۲۵ سانتی متر مربع ج: ٤۹ سانتی متر مربع
د: ۱۰,۵۳۵ سانتی متر مربع

۱- الف: ۱۲ ضلع ب: ٦ ج: ۲ د: ۲ هـ: ٦
و: ٤ ز: ۱ ح: ۳ ط: ۸

۱-

اوردوالی	سور	ارتفاع	حجم
۱ سانتی متر	۲ سانتی متر	۲ سانتی متر	٤ سانتی متر مکعب
۵ سانتی متر	۳ سانتی متر	۳ سانتی متر	٤۵ سانتی متر مکعب
۲ سانتی متر	٦ سانتی متر	٦ سانتی متر	۷۲ سانتی متر مکعب
۳ سانتی متر	٤ سانتی متر	٤ سانتی متر	٤۸ سانتی متر مکعب
۳ سانتی متر	۵ سانتی متر	۵ سانتی متر	۷۵ سانتی متر مکعب
۲ سانتی متر	۷ سانتی متر	۷ سانتی متر	۹۸ سانتی متر مکعب

۲-

د ضلعی اوردرللی	حجم
۳ سانتی متر	٤ سانتی متر مکعب
٤ سانتی متر	٦٤ سانتی متر مکعب
٥ سانتی متر	۱۲٥ سانتی متر مکعب
٦ سانتی متر	۲۱٦ سانتی متر مکعب
۷ سانتی متر	۳٤۳ سانتی متر مکعب

۳- ۱٥۰۰۰ سانتی متر مکعب

٤- ۱۰۰۸ سانتی متر مکعب

٥- ۱۱۲۰ سانتی متر مکعب ،

٦- الف: ۱۰۰۰ سانتی متر مکعب ب؛ ۱۲٥

شپیرم تولگی — هندسه ۱۰۹

۱-

اورد والی	سور	ارتفاع	حجم
۱۰ سانتی متر	٤ سانتی متر	٥ سانتی متر	۲۰۰ سانتی متر مکعب
٦ سانتی متر	۱۲ سانتی متر	۷ سانتی متر	٥۰٤ سانتی متر مکعب
٦ سانتی متر	٥ سانتی متر	٤ سانتی متر	۱۲۰ سانتی متر مکعب
۱۱ سانتی متر	٤ سانتی متر	۳ سانتی متر	۱۳۲ سانتی متر مکعب
۱٤ سانتی متر	۱٥ سانتی متر	۸ سانتی متر	۱٦۸ سانتی متر مکعب
۲۰ سانتی متر	۹ سانتی متر	۱٦ سانتی متر	۲۸۸ سانتی متر مکعب

۲- ۲ متر

۳- ۲۰۰ سانتی متر

۱- الف: شعاع = ۱ سانتی متر مساحت = $\frac{۲۲}{۷}$ سانتی متر مربع

ب: ضلع = ٤ سانتی متر مساحت = ۱٦ سانتی متر مربع

ج: طول = ٥ سانتی متر عرض = ۳ سانتی متر مساحت = ۱٥ سانتی متر مربع

د: طول = ٤ سانتی متر عرض = ۳ سانتی متر مساحت = ۱۲ سانتی متر مربع

هـ: ارتفاع = ٤ سانتی متر قاعده = ٤ سانتی متر مساحت = ۸ سانتی متر مربع

۲- الف: ٤۲,۹ سانتی متر مکعب ب: ٦۰ سانتی متر مکعب

۳- ٦۰ متر

٤- ۱۸ متر

٥- ۱٤٤ سانتی متر مربع

٦- الف: ۲٤ سانتی متر مکعب ب: ۲٤۰۰۰ لیتر

PROPERTY OF ARIC Established 1989

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاسو عددونو ضرب*

زده کړه

الف:

۵۶۳۸
× ۳۵۷
(۷×۵۶۳۸) ۳۹۴۶۶
(۵۰×۵۶۳۸) ۲۸۱۹۰۰
(۳۰۰×۵۶۳۸) + ۱۶۹۱۴۰۰
۲,۰۱۲,۷۶۶

ب:

۶۲۱۷۳
× ۳۵۹
(۶۲۱۷۳×۹) ۵۵۹۵۵۷
(۳۱۰۸۶۵۰×۵۰) ۳۱۰۸۶۵۰
(۱۸۶۵۱۹۰۰×۳۰۰) + ۱۸۶۵۱۹۰۰
۲۲,۳۲۰,۱۰۷

مشق:

۱- ضرب کړئ.

مثال: ۹۸۷۳×۲۲۵ =

۹۸۷۳
× ۲۲۵
۴۹۳۶۵
۱۹۷۴۶۰
+ ۱۹۷۴۶۰۰
۲۲۲۱۴۲۵

الف: ۵۴۱,۲۰۵ × ۲۱۷ =

ب: ۱,۴۱۵,۱۲۰۰ × ۳۰۹ =

ج: ۳۹,۳۸۲ × ۸۹۷ =

د: ۶,۷۴۲ × ۱۱۳ =

۲- د ماشومانو د لوبو د سامان جوړولو یوه فابریکه په هره ورځ کې ۸۷,۸۹۰ دانې موټرکونه جوړوی. نو ووایاست که چیرې فابریکه په کال کې ۲۹۶ ورځې کار وکړي، ټول په څومره موټرکونه جوړ کړي؟

۳- یو الوتکه په کال کې ۱۵۲ الوتنې کوي که چیرې په هره الوتنه کې ۴۹۶۰ کیلومتر سفر وکړي. نو د کال د سفر اوږدوالی به یې څو کیلومتره وي؟

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تامو عددونو ضرب*

زده کړه

	۵۶۲۷
	× ۳۵۷۱
(۱×۵۶۲۷)	۵۶۲۷
(۷۰×۵۶۲۷)	۳۹۳۸۹۰
(۵۰۰×۵۶۲۷)	۲۸۱۳۵۰۰
(۳۰۰۰×۵۶۲۷)	+ ۱۶۸۷۱۰۰۰
	۲۰,۰۹۴,۰۱۷

مشق:

۱- ضرب یې کړئ.

مثال: ۴۵۹۹×۳۶۱۳=

۴۵۹۹
× ۳۶۱۳
۱۳۷۹۷
۴۵۹۹۰
۲۷۵۹۴۰۰
۱۳۷۹۷۰۰۰
۱۶۶۱۶۱۸۷

الف: ۱۳۴۵×۶۰۰۷

ب: ۵۳۲۳×۴۱۲۷۳

ج: ۲۹۵۴×۳۸۸۵

د: ۲۱۰۷×۲۶۱۷۵

۲- سوالونه لپاره صحیح ځوابونه انتخاب کړی.

مثال: ۴۲۱۳×۳۲۰۲۵

الف: ۴۵۷۴×۹۴۴۵	۶۸,۹۷۸,۹۳۱
ب: ۶۰۲۲×۸۴۱۳	۴۳,۲۰۱,۴۳۰
ج: ۷۳۵۶×۳۴۵۹	۵۰,۶۶۳,۰۸۶
د: ۹۵۱۰۴×۷۲۵۳	۲۵,۴۴۴,۴۰۴
	۱۳۴,۹۲۱,۳۲۵

۳- د کابل د ښار په یو ناحیه کې (۴۵۳۲) کورونه جوړ شوی وو. چې هر کور یې په (۳۵۲,۴۱۷) افغانۍ خرڅ کړ. د ټولو کورونو قیمت په لاس راوړی؟

هدف: د زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاموعددو نو ضرب د عملیې ارزیابی

۱- ضرب یې کړئ.

الف: ۵۵٤٤ × ۱۰ =

ب: ۷۸۵۰ × ۱۰۰۰ =

ج: ۷۸۵۲ × ۱۰۰ =

د: ٤۵٦۰۰ × ۱۰۰ =

هـ: ۳۸۲۱ × ٤۷ =

و: ۹۵٦۲ × ۲۳۵ =

ز: ۱٦٤۷۹ × ٤۸۵۸ =

ح: ۸۰۰۲ × ۳۰۵ =

۲- لومړی ۵٦۷۲ په ۳۸ کې اویا ۳۸ په ۵٦۷۱ کې ضرب او حاصلونه یې پر تله کړی، ایا څه فرق لري؟

۳- کلی ته نږدی دیوه ښوونځی اداری خلکو ته د ښوونځي سره د کومک غوښتنه وکړه. خیر محمد غواړي چې د ښوونځي زده کوونکو ته قرطاسیه ډوابره کړی. که چیرې د یوه زده کوونکي د قرطاسیې قیمت (۱۰ ,۹۰۰) افغانی وي نو د ښوونځي د (٤۷۰۲) زده کوونکو په قرطاسیه به د خیر محمد ټولې څو افغانی لاړی شي؟

هدف: *له زرو څخه تر تریلیونه پورې د تاسو عددونو تقسیم*

زده کړه

. که چیرې مقسوم او مقسوم علیه دواړه ښې لورته صفرونه ولري، نو کولای شو د مقسوم علیه د صفرونو په شمیر د مقسوم څخه صفرونه لرې کړو.

٦٥٦/ ÷ ١/ = ٦٥٦

٧٨٥/ ÷ ١/ = ٧٨٥

٩٦٤٠/ ÷ ١/ = ٩٦٤٠

مشق:

١- تقسیم یې کړئ.

مثال: ٥٤٣٠ ÷ ١٠ = ٥٤٣

الف: ٧٨,٥٠٠ ÷ ١٠

ب: ٦,٧٥٠,٠٠٠ ÷ ١٠,٠٠٠

ج: ٩,٨٤٥,٠٠٠ ÷ ١٠٠

د: ٩٧٤,٠٠٠ ÷ ١٠٠٠

٢- سږکال په افغانستان بانک کې (٢٧,٤١٠,٠٠٠) افغانۍ موجودې وې؟ له نومورو افغانیو څخه:

الف: څوک (١٠,٠٠٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

ب: څوک (١٠٠٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

ج: څوک (١٠٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

د: څوک (١٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

هـ: څوک (٢٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

و: څوک (٥٠) افغانیو نو ټوله جوړیږي؟

هدف: *له زرو څخه تر تریلیونه پورې د تامو عددونو تقسیم*

زده کړه

مقسوم علیه ته وګورې، او د هغې د مرتبو په شمیر مرتبې له مقسوم څخه پیلې او د تقسیم عملیه شروع کړې.

الف:

۲۵۱
۲۵ | ۶۲۷۵
- ۵۰
۱۲

څو ۲۵ په ۶ کې موجود دي؟ ← ۰
څو ۲۵ په ۶۲ کې موجود دی؟ ← ۲
تفریق کړئ. ۲ × ۲۵

۲۵۱
۲۵ | ۶۲۷۵
- ۵۰
۱۲۷
- ۱۲۵
۲

څو ۲۵ په ۱۲ کې موجود دي؟ ← ۰
څو ۲۵ په ۱۲۵ کې موجود دی؟ ← ۵
تفریق کړئ. ۵ × ۲۵

۲۵۱
۲۵ | ۶۲۷۵
- ۵۰
۱۲۷
- ۱۲۵
۲۵
- ۲۵
۰

څو ۲۵ په ۲۵ کې موجود دی ← ۱
تفریق کړئ. ۱ × ۲۵

ب.

۰۴۵۰
۵۶ | ۲۵۲۰۰
- ۰۰۰
۲۵۲
- ۲۲۴
۲۸۰
- ۲۸۰
۰۰۰
- ۰
۰

مشق:

۱- تقسیم یې کړئ.

مثال: ۱۲۰۹۵ ÷ ۵۹

۲۰۵
۵۹ | ۱۲۰۹۵
- ۱۱۸
۲۹۵
- ۲۹۵
۰۰۰

الف: ۱۹,۲۵۱ ÷ ۳۱

ب: ۳۷,۳۰۵ ÷ ۴۵

ج: ۵۹,۹۶۵ ÷ ۶۷

۲- په افغانستان کې د یونیسف دفتر (۴۵,۵۰۰) جلده کتابچی د ناهید شهید له ښوونځي سره کومک وکړ. که په نومورې ښوونځی کې هر زده کوونکی ته ۲۵ ټوکه کتابچی رسیدلی وی د ښوونځی د زده کوونکو شمیر څو دی؟

۳- د ننګرهار د ولایت د کرهنې دریاست څانګې ۱۸,۶۴۵ نیالګي په ۳۳ کلیو وویشل. وویاست چې هر کلی ته څو نیالګي رسیدلی دي؟

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تامو عددونو تقسیم پاتې سره*

زده کړه

$$\begin{array}{r|l} & ۸۸ \\ \hline ۳۷ & ۳۲۵۹ \\ - & \cdots \\ \hline & ۳۲۵ \\ & - ۲۹۶ \\ \hline & ۲۹۹ \\ & - ۲۹۶ \\ \hline & ۳ \end{array}$$

د ویش په عملیه کې کولای شو باقي د مقسوم علیه د پاسه د کسر په شان ولیکو، لکه چې لاندې ښودل شوي دي.

$$۸۸\frac{۳}{۳۷}$$

مشق:

۱ – تقسیم یې کړئ.

مثال: ۳۷۳۹ ÷ ۵۹ = ۶۳ باقی ۲۲

$$\begin{array}{r|l} & ۶۳ \\ \hline ۵۹ & ۳۷۳۹ \\ & - ۳۵۴ \\ \hline & ۱۹۹ \\ & - ۱۷۷ \\ \hline & \text{باقی } ۲۲ \end{array}$$

الف: ۱۸۲۴۱ ÷ ۶۳

ب: ۶۰۳۷ ÷ ۵۱

ج: ۵۹۶۱۷ ÷ ۸۹

۲– یوې اداري وغوښتل چې (۶۷۱ , ۵۸۹) ته غنم (۹۶) ګدامونو کې وساتي ووایاست چې په هر ګدام کې یه څومره غنم وساتل شي؟

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاموعدد ونو تقسیم*

زده کړه

الف: ۸۲۶۹۳٤ ÷ ٥٦

۱٤۷٦٦
٥٦ | ۸۲٦۹۳٤
- ٥٦
۲٦٦
- ۲۲٤
٤۲۹
- ۳۹۲
۳۷۳
- ۳۳٦
۳۷٤
- ۳۳٦
۳۸

په ۸۲٦ کې څو ٥٦ وجود لري؟ ← ۱
په ۲٦٦ کې څو ٥٦ وجود لري؟ ← ٤
په ٤۲۹ کې څو ٥٦ وجود لري؟ ← ۷
په ۳۷۳ کې څو ٥٦ وجود لري؟ ← ٦
په ۳۷٤ کې څو ٥٦ وجود لري؟ ← ٦

ځواب. ۱٤۷٦٦ باقی ۳۸

ب: ۲٤۷٥ ÷ ٥۰

.٤۹
٥۰ | ۲٤۷٥
- ..
۲٤۷
- ۲۰۰
٤۷٥
- ٤٥۰
۲٥

ځواب:
۲٥
٤۹
٥۰

مشق:

۱- تقسیم یې کړئ.

مثال: ۹٤۲٥ ÷ ۷٥ = ۱۲۷

۱۲٥
۷٥ | ۹٤۲٥
- ۷٥
۱۹۲
- ۱٥۰
٤۲٥
- ۳۷٥
٥۰

الف: ٦,۲۳۸ ÷ ۷٦

ب: ۸٥۰۳۰ ÷ ٦۸

ج: ٦٥۸۱٥٤ ÷ ۷٤

۲- ٤٥٤٦ مني د دې لپاره برابرې دي چې باید په ۱۸ صندوقونو کې کیښودل شي. ووایاست چې پر هر صندوق کې څومنې ځائیږي؟

هدف: *له زرو څخه تر تریلیونه پورې د تامو عدد ونو ویش*

زده کړه

۱۹۸۲۷۰		
۲۵ ﴿ ٤٩٥٦٧٥٠	په ٤٩ کې څو ۲۵ وجود لري؟	← ۱
− ۲۵		
۲٤٥	په ۲٤٥ کې څو ۲۵ وجود لري؟	← ۹
− ۲۲۵		
۲۰٦	په ۲۰٦ کې څو ۲۵ وجود لري؟	← ۸
− ۲۰۰		
٦۷	په ۷٦ کې څو ۲۵ وجود لري؟	← ۲
− ۵۰		
۱۷۵	په ۱۷۵ کې څو ۲۵ وجود لري؟	← ۳
− ۱۷۵		
۰		

مشق:

۱- سوالونه لپاره صحیح ځوابونه انتخاب کړی؟

مثال: ۲۳۲ , ۹۵ ÷ ۲۵٦ ۳۲۱

الف: ٦۲۹ , ٤٤۲ ÷ ۵٦۱ ۱۵۳

ب: ۹۳٤ , ۲۰۹ ÷ ٦۵٤ ۷۸۹

ج: ۷۲۷ , ۱۱۹ ÷ ۱۵۹ ۷۵۳

د: ۱۲۵ , ۱۱٦ ÷ ۷۵۹ ۳۷۲

۲- په یوه کال کې (۲۹۰,۰۰۰) نفرو له موزیم څخه لیدنه کړې وه، که په کال کې (۲۹۰) ورځې موزیم د خلکو پر مخ پرانستی وي. نو په اوسط دول په ورځ کې څو نفرو له موزیم څخه لیدنه کړي؟

هدف: *ترلس زرېزو پورې مقامي قيمتونه تکرار*

زده کړه

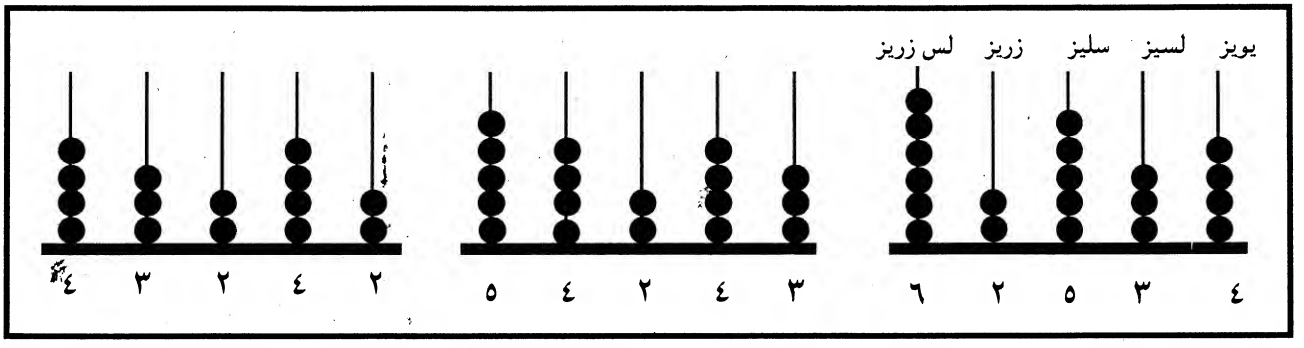

مشق:

۱- پاتې شوی عدد پیدا کړی.

الف:

۱۸,۹٦٤
۱۸,۹٦٦

ب:

۲٦,٤٥٤

ج:

۳۹,۹۹۸

۲-

الف: داسې عدد ولیکئ چې ٦ یې دې لس زریز په مرتبه کې وی، او ټول رقمونه یې توپیر ولري.

ب: داسې عدد ولیکئ چې ۹ یې د سل زریز به مرتبه کې وی او دوه رقمونه یې یو شان وي.

ج: داسې عدد ولیکئ چې ۸ یې د لس په مرتبه کې وی او دوه رقمونه یې یو شان وي.

د: داسې عدد ولیکئ چې ۲ یې دیویز په مرتبه کې وی او دوه رقمونه یې یو شان وي.

۳- لاندې عدد ونه له لوی څخه د کوچني په لور ترتیب کړی.

۱۵٦۲۵ ، ۱۹۱۲٦ ، ۲٦۲۷٤

٤- لاندې عددونه له کوچني څخه د لوی په لور (سعودی) ترتیب کړی.

۵٦۷۱۸ ، ۸٤۵٦۲ ، ۲۱۹۸۹

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاموعدد ونوویش پاتې سره*

زده کړه

۱۲٦۹	په ٤۸۳ کې څو ۳۸۱ وجود لري؟	۱ ←
۳۸۱ ٤۸۳۷۵۹	په ۱۰۲۷ کې څو ۳۸۱ وجود لري؟	۲ ←
- ۳۸۱	په ۲٦۵۵ کې څو ۳۸۱ وجود لري؟	٦ ←
۱۰۲۷	په ۳٦۹۹ کې څو ۳۸۱ وجود لري؟	۹ ←
- ۷٦۲	ځواب ۷۵۹ , ٤۸۳ ÷ ۳۸۱ = ۱۲٦۹ پاتې ۲۷۰	
۲٦۵۵		
- ۲۲۸٦		
۳٦۹۹		
- ۳٤۲۹		
۲۷۰		

مشق:

۱- تقسیم یې کړئ.

مثال: ۶۵۷ ÷ ۵۱۵ , ٤۳۵

پاتې ۳٤۷

۷۸٤
۶۵۷ ۵۱۵٤۳۵
- ٤۵۹۹
۵۵۵۳
- ۵۲۵۹
۲۹۷۵
- ۲٦۲۸
۳٤۷

الف: ۵۲۷ ÷ ۹۹٤۹۷

ب: ٤۹۷ ÷ ۲۵۲۳۱۹

ج: ۳۷۱ ÷ ۵۱۲۱۷

د: ٤۳۹ ÷ ٦۰۳۱۷

۲- د کابل په ښار کې زده کوونکو (۷۵۰ , ۰۰٦ , ٤) افغانۍ (۵۲۰) حاجتمندو کورنیو ته ورکړي، هري کورنۍ ته څومره رسیدلی او څو افغانۍ باقی پاتې دي؟

۳- یو راکټ په (۲٤۵) ساعتونو کې (۶۲۷ , ۷۵۹) کیلومتره مسافه وهي. په یوه ساعت کې به څو کیلو متر مسافه ووهي؟

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاسو عدد ونو د تقسیم د عملیې تکرار*

مشق:

۱- لاندې چارت کې د ښوونځي د پرسونل معاش ښودل کیږي.

مثال: د یوه کاتب معاش په اوسط دول پیدا کړئ!

د ښوونځي د میاشتنۍ معاش چارت

وظیفه	شمېر	د معاش ټول مقدار
معلمین	٤١٢	٤٥٤,١٢٣,٠٤٥
سر معلمین	٤٣	٥١,٣٢٧,٥٦٩
ملازمین	٨٦	٨٣,٠٠٢,٠٠٠
کاتبان	٤٣	٤٥,٣٧٦,١٨٠

٤٥,٣٧٦,١٨٠ ÷ ٤٣ = ١,٠٥٥,٢٦٠ افغانۍ

```
      ١,٠٥٥,٢٦٠
٤٣ | ٤٥٣٧٦١٨٠
   - ٤٣
   ------
     ٢٣٧
   - ٢١٥
   ------
     ٢٢٦
   - ٢١٥
   ------
       ١١١
     - ٨٦
     ------
       ٢٥٨
     - ٢٥٨
     ------
           ٠
```

الف: د یوه معلم میاشتنی تنخا څوده؟

ب: د یوه سرمعلم میاشتنۍ تنخا څوده؟

ج: یوه ملازم میاشتنی تنخا څوده؟

۲- په یوه عسکري قشله کې (۹٦۸ , ۸٦۲) نفره فوځیان دی، د فوځ مشر غواړي نوموړی فوځیان په لاندې ډول په ګروپونو وویشی د ګروپونو شمیر پیدا کړئ؟

الف: د یکشنبی په ورځ یې په ٦۱۲ نفری ګروپونو کې تنظیموی.

ب: د دوشنبی په ورځ ۸٦ نفری ګروپونو کې تنظیموی.

ج: د سه شنبی په ورځ ٦۳ نفری ګروپونو کې تنظیموی.

هدف: *له زرو څخه تر ټریلیونه پورې د تاموعدد ونود تقسیم د عملیې ارزیابی*

۱- تقسیم یې کړی.

الف: ۷۶,۰۰۰ ÷ ۶۲۰۰ =

ب: ۳۴۷۷۶ ÷ ۴۶ =

ج: ۱۷۳۹۴۳ ÷ ۲۳۱ =

د: ۴۰۰۵۱۲ ÷ ۴۷ =

هـ: ۴۸۰۵۴ ÷ ۱۰۵ =

و: ۵۰۲۴۱ ÷ ۱۰۵ =

۲- ټولنه غواړي چې د څارویو شمیر په کلي کې ډیر کړي. دوی یو شمیر څاروی واخیستل چې په لاندې جدول کې یې شمیر او بیه ښوودل شوی دي، د هر یو څاروی بیه معلومه کړی او جدول ترتیب کړئ.

څاروی	د څارویو شمیر	ټول قیمت بې په افغانیو	د یوه څاروی بیه (قیمت)
پسه	۷۱۱	۴۶۲,۱۵۰,۰۰۰	
وز	۹۵	۵۱,۳۰۰,۰۰۰	
غوا	۱۲	۶۱,۵۲۳,۳۰۴	

۳- د زراعت د مدیریت څانګې (۱۴۲,۵۳۳,۶۷) افغانۍ د پوډر پاشۍ د ماشینونو د رانیولو لپاره تخصیص ورکړ او وربانديې (۷۴۶) ماشینونه واخیستل. دیوه ماشین قیمت پیدا کړی؟

هدف: د کسرونو تکرار

زده کړه

که چیری یو واحد په څلورو برابرو برخو وویشو یوی برخی ته یې ربع وایی. د تصویر ۳/٤ برخه رنګه شوی ده.

لیکو چې: ۳/٤

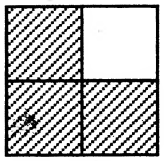

که چیري یو واحد په دری برابر و برخو وویشو نو هری برخی ته یې ثلث وایو. د تصویر ۱/۳ برخه رنګه شوې ده.

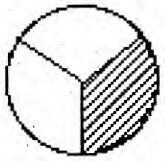

مشق:

۱- تصویرونه له مساوی کسرونو سره پرتله کړی؟

مثال:

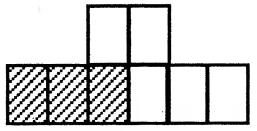

۵/٦

الف:

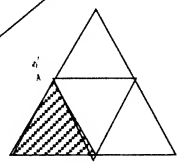

۲/۵

ب:

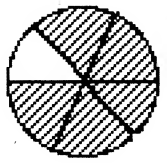

۱/٤

۳/۸

ج:

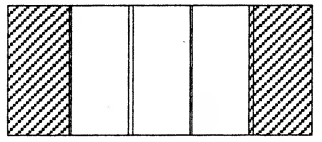

۳/۵

۲- د تصویرونو د رنګه شویو برخو سره مساوي کسرونه پیدا کړئ.

مثال:

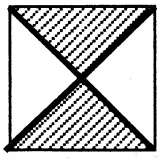

$\frac{۲}{٤}$ $\frac{۲}{۲}$ $\frac{٤}{٥}$ $\frac{۳}{٤}$

الف:

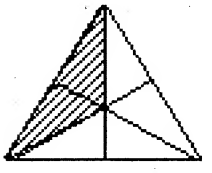

$\frac{٦}{۲}$ $\frac{۲}{٦}$ $\frac{۳}{٦}$ $\frac{٥}{٦}$

ب:

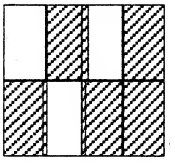

$\frac{۳}{۸}$ $\frac{٤}{۸}$ $\frac{٥}{۸}$ $\frac{٦}{۸}$

ج:

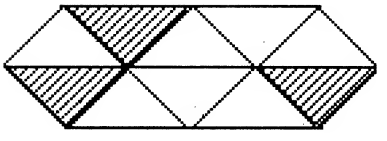

$\frac{٤}{۱۰}$ $\frac{۳}{۱۰}$ $\frac{٥}{۱۰}$ $\frac{۷}{۱۰}$

۳- اکرم یو منه په دري برابرو برخو وویشله او له دې دري ټولو څخه یې دوه ټوټې وخوړلې. نو موري د منې کوم کسر خوړلی دي؟

٤- فاطمي د یوي قالینی د پنځو برخو څخه دري برخي او بدلې ده، څومره قالینه به فاطمه نوره اوبي؟

هدف: د واقعی کسرونو تکرار

زده کړه

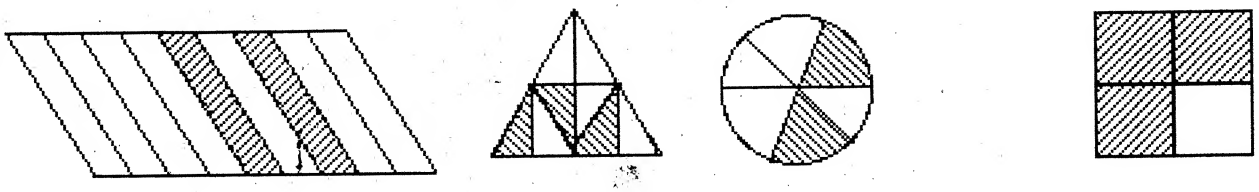

صورت → ۳
مخرج → ٤

۲/٦ ۳/۸ ۲/۹

په پورته کسرونو کې صورتونه تر مخروجونو کوچني دي چې دا ډول کسرونو ته واقعی کسر نه وایو.

مشق:

۱- مثال ته وګورئ او له لاندې کسرونو څخه واقعي کسرونه پیدا کړئ.

مثال: ۳/٤

٤/۳ ۳/۲ ۷/٤ ٤/۱۱ ۳/۹ ۹/٥

۱۳/۲ ۱٤/۷ ۱/٥ ۲/۱۳ ٥/۱۷ ٦/٥ ۳/٥

۲- لاندې شکلونه د کسرونو سره مساوي رنګه کړئ.

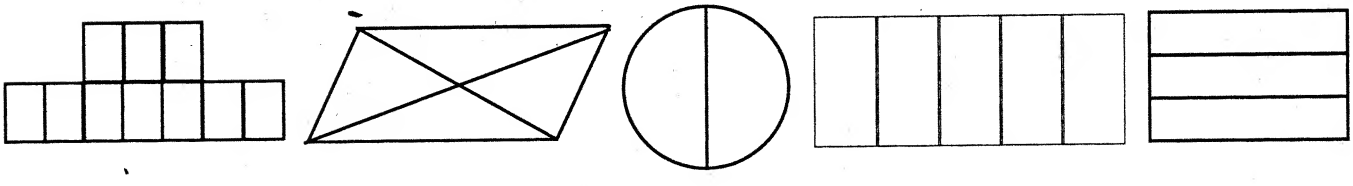

۲/۳ ۲/٥ ۱/۲ ۳/٤ ۷/۱۰

هدف: د کسر په اختصار باندې کتنه (تکرار)

زده کړه

په عین عدد باندې د صورت او مخرج د تقسیم په واسطه یو کسر اختصار کولای شو.

$$\frac{۸}{۴۰} = \frac{۸ \div ۸}{۴۰ \div ۸} = \frac{۱}{۵}$$

$$\frac{۱۵}{۴۵} = \frac{۵ \div ۱۵}{۵ \div ۴۵} = \frac{۳}{۹} = \frac{۳ \div ۳}{۹ \div ۳} = \boxed{\frac{۱}{۳}}$$

$$\frac{۴۰}{۱۶۰} = \frac{۴۰}{۱۶۰} = \frac{۴۰ \div ۴۰}{۱۶۰ \div ۴۰} = \boxed{\frac{۱}{۴}}$$

مشق:

۱- لاندې کسر د اختصار په واسطه ساده کړئ.

مثال: $\frac{۲}{۴} = \frac{۲ \div ۲}{۴ \div ۲} = \frac{۱}{۲}$

الف: $\frac{۱۶}{۲۰} =$ ب: $\frac{۴۹}{۶۳} =$ ج: $\frac{۴۵}{۹۰} =$

د: $\frac{۲۴}{۳۲} =$ هـ: $\frac{۱۸}{۲۴} =$ و: $\frac{۳۰}{۵۰} =$

۲- آیا لاندې کسرونه ساده شوی؟

اختصار یې کړئ.

مثال: $\frac{\not{۲}}{\not{۳}_{۳}} = \frac{۲}{۳}$

الف: $\frac{۴}{۱۲} =$ ب: $\frac{۴}{۱۶} =$ ج: $\frac{۵}{۲۱} =$ د: $\frac{۳}{۲۱} =$

هـ: $\frac{۱۰}{۲۲} =$ و: $\frac{۶}{۱۷} =$ ز: $\frac{۸}{۲۴} =$ ح: $\frac{۸}{۳۰} =$

هدف: د هم مخرجه کسرونو جمع کول

زده کړه

څو ربعی یې رنګه شوي دي؟

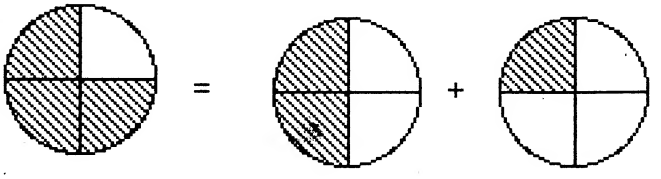

۱ ربع + ۲ ربع = ۳ ربع

$$\frac{۱}{٤} + \frac{۲}{٤} = \frac{۳}{٤}$$

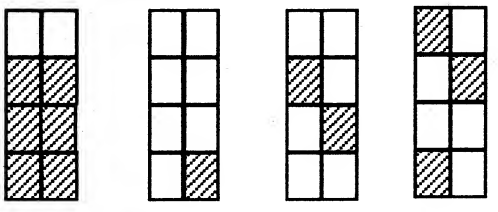

$$\frac{۳}{٨} + \frac{۲}{٨} + \frac{۱}{٨} = \frac{٦}{٨}$$

$$\frac{٦}{٨} = \frac{٣}{٤}$$

مشق:

۱- کسرونو او رنګه شویو برخو نه وګوری.

مثال:

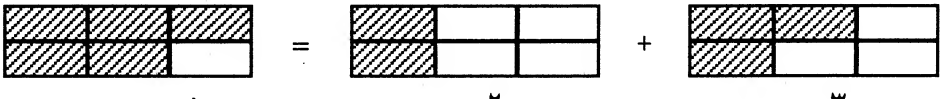

$$\frac{۳}{٦} + \frac{۲}{٦} = \frac{۵}{٦}$$

الف:

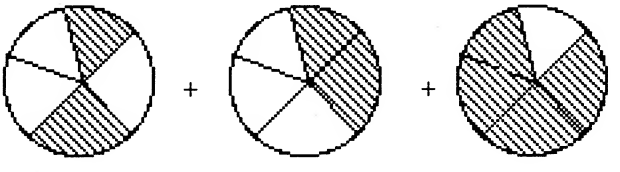

ب:

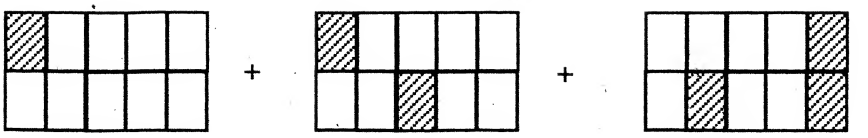

ج:

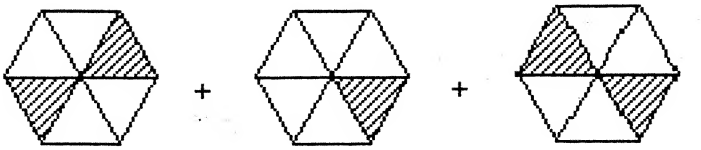

٢- جمع يې کړي.

الف: $\frac{٣}{٥} + \frac{١}{٥}$

ب: $\frac{١}{٣} + \frac{١}{٣}$

ج: $\frac{١}{٧} + \frac{٣}{٧} + \frac{٢}{٧}$

د: $\frac{٣}{١١} + \frac{٥}{١١} + \frac{٢}{١١}$

هـ: $\frac{٢}{١٣} + \frac{٤}{١٣} + \frac{٥}{١٣}$

و: $\frac{٢}{٨} + \frac{١}{٨} + \frac{٣}{٨}$

ز: $\frac{٣}{٩} + \frac{١}{٩} + \frac{٢}{٩}$

٣- حبيبې يو منه ٥ توتې کړه. ډوه توتې يې زوی ته او يوه توته يې خپلې خور ته ورکړه، ووايه چې دواړو ته يې څومره منه ورکړه؟

٤- د يوه باغ يو په دريمه برخه لوبيا او ٣/١ برخه يې کچالو کښت شوي دي. ووياست چې د باغ څومره برخه کرل شوی ده؟

هدف: *د کسرونو په مقایسې یا پرتله کولو تکرار*

زده کړه

الف: هغه کسرونه چې هم مخرجه وي، هغه کسر لوی دی چې صورت یې لوی وي.

$\frac{۳}{۸} \square \frac{۲}{۸}$　　$\frac{۷}{۱۶} \square \frac{۵}{۱۶}$

ب: که چیرې کسرونه هم مخرجه نه وي نو لومړی یې هم مخرجه کوو او وروسته یې پرتله کوو.

د کسرونو دهم مخرجه کولو لپاره ذواضعاف اقل (کوچنی مشترک مضرب) پیدا کوو.

$\frac{۳}{٤}$ او $\frac{۷}{۸}$

- ذو اضعاف اقل (کوچنی مشترک مضرب) هغه تر ټولو کوچنی عدد دی چې په ټولو مخرجونو پوره تقسیم شي.

ځکه نود $\frac{۳}{٤}$ او $\frac{۷}{۸}$ کوچنی مشترک مضرب (۸) دی.

$۱ \times ۸ = ۸$

$۲ \times ٤ = ۸$

د دی لپاره چې $\frac{۳}{٤}$ مخرج (۸) وګرځو نو صورت او مخرج یې په (۲) کې ضرب کوو.

$\frac{۳}{٤} \leftarrow \frac{۳\times۲}{۸} = \frac{٦}{۸}$

$\frac{۷}{۸} \leftarrow \frac{۷\times۱}{۸} = \frac{۷}{۸}$

$\frac{٦}{۸} < \frac{۷}{۸}$

مشق:

۱- د (< او >) علامو په واسطه لاندې کسرونه پرتله کړئ.

مثال: $\frac{۳}{۱۱} < \frac{۷}{۱۱}$

الف: $\frac{۸}{۹} \square \frac{٤}{۹}$　　ب: $\frac{۵}{۱۲} \square \frac{۳}{۱۲}$　　ج: $\frac{۹}{۱۵} \square \frac{۷}{۱۵}$

۵- لاندې جدول د زده کوونکو شمیر په څلورو ښوونځیو کې راښیی.

ښوونځی	زده کوونکی
ملالي	۱۵,۱۱۲
سید جمال الدین افغاني	۱۷,۹۸۱
میرویس نیکه	۱۶,۷۱۳
زرغونه	۱۹,۸۵٤

الف: کوم ښوونځی ډیر زده کوونکي لري؟

ب: کوم ښوونځی لږ زده کوونکي لري؟

ج: کوم ښوونځی له ۱۶,۰۰۰ څخه دیری زده کوونکي لري.

د: کوم ښوونځی له ۱۶,۰۰۰ څخه لږ زده کوونکي لري؟

۲- لومړی یی هم مخرج او بیا یې مقایسه کړئ.

مثال: $\frac{۳}{٤} \square \frac{٤}{٦}$ ذواضعاف اقل = ۱۲

$۳ \times ٤ = ۱۲$

$۲ \times ٦ = ۱۲$

$$\frac{۳}{٤} = \frac{۳ \times ۳}{۱۲} = \frac{۹}{۱۲}$$

$$\frac{٤}{٦} = \frac{٤ \times ۲}{۱۲} = \frac{۸}{۱۲}$$

ځکه $\frac{۳}{٤} \square \frac{٤}{٦}$

الف: $\frac{۳}{٥} \square \frac{۱}{۳}$ ج: $\frac{٤}{۹} \square \frac{۲}{۳}$ هـ: $\frac{٤}{۸} \square \frac{۳}{٤}$

ب: $\frac{۱}{۲} \square \frac{۳}{٤}$ د: $\frac{٦}{۹} \square \frac{٤}{٦}$ و: $\frac{۳}{۷} \square \frac{۱}{۳}$

۳- فاطمې $\frac{۲}{۳}$ متره توکر او عالیې $\frac{۳}{٤}$ متره توکر واخیست. کومې یوې ډیر توکر اخیستی دی؟

٤- اکبر نن په $\frac{٤}{٥}$ ساعته کې مکتب ته راورسید. خو پرون په $\frac{٥}{۹}$ ساعته کې ښوونځی ته راورسید. وویاست چې په کومه ورځ تیز راغلی دی؟

هدف: د حقیقی کسرونو د ارزیابی

۱- شکلونه له مساوی کسرونو سره پرتله کړی؟

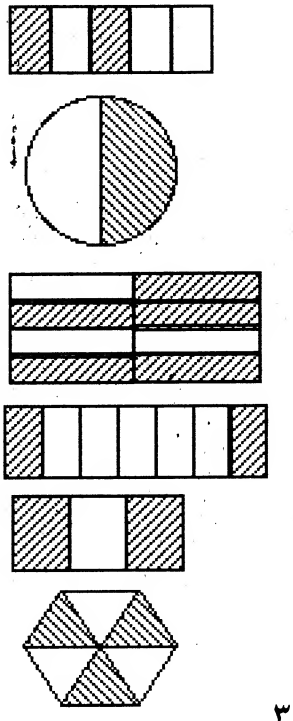

الف: $\frac{۱}{۲}$

ب: $\frac{۲}{۳}$

ج: $\frac{۲}{۵}$

د: $\frac{۵}{۸}$

هـ: $\frac{۲}{۷}$

۲- جمع یی کړئ.

الف: $\frac{٤}{۱۰} + \frac{۳}{۱۰}$

ب: $\frac{٤}{۷} + \frac{۳}{۷}$

ج: $\frac{۲}{٤} + \frac{۳}{٤}$

د: $\frac{۳}{۸} + \frac{۱}{۸}$

۳- د اختصار په واسطه یې ساده کړی؟

الف: $\frac{۱۲}{۱٦}$

ب: $\frac{۱۵}{۲۵}$

ج: $\frac{۲۱}{۵٦}$

د: $\frac{٤۸}{۱۰}$

هـ: $\frac{۸۱}{۱۰۸}$

و: $\frac{۲۲}{٦٦}$

٤- د (> او <) علامو په واسطه یې پر تله کړئ.

الف: $\frac{۱}{٤} \square \frac{۳}{٤}$

ب: $\frac{۳}{۵} \square \frac{۱}{۵}$

ج: $\frac{۱}{۲} \square \frac{۲}{۳}$

د: $\frac{۳}{۵} \square \frac{۵}{۸}$

۵- دوه جګه د اوبو پر میز اینبودل شوي. که په سره جګ کې $\frac{3}{5}$ لیتره اوبه او په آبي جګ کې $\frac{3}{4}$ لیتره اوبه وي کوم جګ لوی دی؟

۶- زاهد $\frac{3}{7}$ برخه دیوې هندوانې او موریې $\frac{2}{7}$ برخه دیوې هندوانې وخوړه. ووایاست چې:

الف: دواړو څومره هندوانه خوړلې ده؟

ب: کوم یوه ډیره هندوانه خوړلې (زاهد او که د هغه مو)؟

هدف: د هغو کسرونو په جمع باندې کتنه کوم چې هم مخرجه نه وي

زده کړه

هغو کسرونو جمع کولو له پاره کوم چې هم مخرجه نه وي لومړی يې هم مخرجه کوو يعنی مشترک مضرب يې پيدا کوو کوم چې په ټولو مخرجونو د تقسيم وړ وي.

$$\frac{۱}{۷} + \frac{۱}{۳}$$

د مخرج مشترک د پيدا کولو لپاره ذو اضعاف اقل پيدا کوو.

۳ ۷
۳ | ۷ ۱
۷ | ۱ ۱

۲۱

کوچنی مشترک مضرب يې ۲۱ دی.

$$\frac{۱}{۷} + \frac{۱}{۳} = \frac{۱ \times (۷ \div ۲۱)}{۲۱} = \frac{۱ \times (۳ \div ۲۱)}{۲۱}$$

$$= \frac{۳}{۲۱} + \frac{۷}{۲۱} = \frac{۱۰}{۲۱}$$

مشق:

۱- جمع يې کړئ.

مثال:
$$\frac{۲}{۳} + \frac{٤}{۵}$$

کوچنی مشترک (ذو اضعاف اقل) يې ۱۵ دی.

$$\frac{۲}{۳} + \frac{٤}{۵} = \frac{۲ \times (۳ \div ۱۵)}{۱۵} = \frac{٤ \times (۵ \div ۱۵)}{۱۵}$$

$$= \frac{۱۰}{۱۵} + \frac{۱۲}{۱۵} = \frac{۲۲}{۱۵}$$

۳ ۵
۳ | ۱ ۵
۵ | ۱ ۱

۱۵

الف: $\frac{۱}{۳} + \frac{۱}{٤}$ ج: $\frac{۲}{۳} + \frac{۳}{٤}$ هـ: $\frac{۵}{۷} + \frac{٤}{۷}$

ب: $\frac{۲}{۵} + \frac{۱}{۲}$ د: $\frac{۳}{۵} + \frac{۲}{۷}$ و: $\frac{۱}{۶} + \frac{۵}{۷}$

۲- دوه میزونه چې یویې ۱/۷ مترہ او بل یې ۲/۱ مترہ اوږد دی. څومره به اوږده شي که چیرہ دواړه څنډه سره یو ځای کینبو دل شئ؟

۳- حبیب د خپل جیب د پیسو په ۳/٤ برخه د لوبو سامان او په ۱/۸ برخه یې شیرینی واخستله. څومره برخه د پیسو یې مصرف کړی ده؟

هدف: د غیر واقعی کسرونو په جمع کولو تکرار

زده کړه

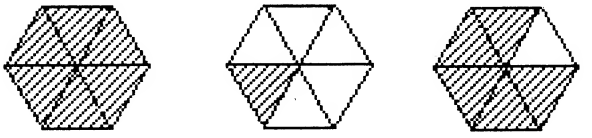

$$\frac{٥}{٦} + \frac{١}{٦} = \frac{٦}{٦} = ١$$

١ پوره تام عدد دی.

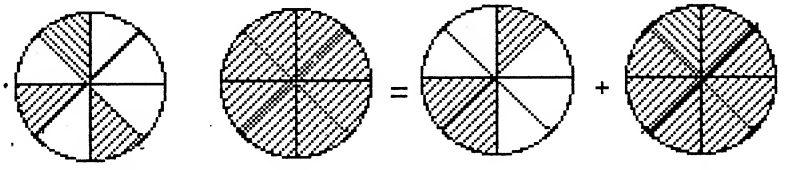

$$\frac{٨}{٨} + \frac{٣}{٨} = \frac{١١}{٨} = ١\frac{٣}{٨}$$

هغه کسرونه چې صورت یې له مخرج څخه لوی وي غیر واقعي کسرونه بلل کیږي مور کولای شو چې غیر واقعي کسرونه د مخلوط عدد په ډول ولیکو. ددی د پاره صورت پر مخرج ویشو.

د مثال په ډول:

$$\frac{١١}{٨} = ١\frac{٣}{٨}$$

مخلوط عدد　　غیر واقعی کسر

او همدارنګه کولای شو مخلوط عدد په غیر واقعی کسر باندې بدل کړو. د دی لپاره صحی عدد په مخرج کې ضرب کوو او حاصل یې د کسر د صورت سره جمع کوو.

$$١\frac{٤}{٥} = \frac{(١ \times ٥) + ٤}{٥} = \frac{٩}{٥}$$

مشق:

١- غیر واقعي کسرونه پیدا کړئ، یو یې په نښه شوی دی.

$$\frac{٨}{٨} \quad , \quad \frac{٣}{٨} \quad , \quad \boxed{\frac{١١}{٨}} \quad , \quad \frac{٥}{٨}$$

$$\frac{٩}{٧} \quad , \quad \frac{٤}{٣} \quad , \quad \frac{٥}{٩} \quad , \quad \frac{١٦}{٢١} \quad , \quad \frac{١٧}{١٢} \quad , \quad \frac{١٩}{٨}$$

$$\frac{١١}{٢٣} \quad , \quad \frac{٢٣}{١١} \quad , \quad \frac{٨}{١١} \quad , \quad \frac{٧}{٥} \quad , \quad \frac{٢١}{٥٢} \quad , \quad \frac{٥٢}{٢١}$$

۲- لاندې غیر واقعي کسرونه په مختلطو اعدادو واړوی.

مثال: $\frac{۱۱}{۷} = ۱\frac{٤}{۷}$

الف: $\frac{۲۳}{۷}$ ب: $\frac{۹۲}{۹}$ ج: $\frac{۱۳}{٤}$ د: $\frac{۵۱}{۱۳}$ هـ: $\frac{۲۷}{۸}$ و: $\frac{٦۷}{۹}$

۳- لاندې مخلوط عددونه د غیر واقعی کسرونو په ډول واړوئ.

مثال: $۲\frac{۳}{٤} = \frac{۳+(٤\times۲)}{٤} = \frac{۳+۸}{٤} = \frac{۱۱}{٤}$

الف: $۱\frac{٤}{۸}$ د: $٤\frac{۳}{٦}$

ب: $۲\frac{۳}{۷}$ هـ: $۷\frac{۱}{۳}$

ج: $۳\frac{٤}{۵}$

هدف: د مختلطو عددونو په جمع کولو تکرار

زده کړه

$$۲\frac{۲}{۳} + ۱\frac{۵}{۹}$$

لومړی تام عددونه جمع کوو، بیا کسرونه جمع کوو. که کسرونه هم مخرج نه وی نو ضرور دی چې لومړی یې مشترک مخرج پیدا کړو.

$$۲\frac{۲}{۳} + ۱\frac{۵}{۹} = ۳\frac{۲}{۳} + \frac{۵}{۹} = ۳\frac{۶}{۹} + \frac{۵}{۹} = ۳\frac{۱۱}{۹} = ۴\frac{۲}{۹}$$

$$۱\frac{۱}{۳} + ۲\frac{۱}{۲}$$

یا:

مونږ کولای شو چې مخلوط عدونه په غیر واقعي کسرونو واړوو او بیا یې جمع کړو.

$$۱\frac{۱}{۳} + ۲\frac{۱}{۲}$$

$$\frac{۴}{۳} + \frac{۵}{۲} = \frac{۴\times۲}{۶} + \frac{۵\times۳}{۶} = \frac{۸}{۶} + \frac{۱۵}{۶}$$

$$= \frac{۲۳}{۶} = ۳\frac{۵}{۶}$$

مشق:

۱- جمع یې کړئ.

مثال. $۲\frac{۱}{۳} + ۴\frac{۱}{۵}$

$$۲\frac{۲}{۳} + ۴\frac{۱}{۵} = ۶\frac{۱۰}{۱۵} + \frac{۳}{۱۵} = ۶\frac{۱۳}{۱۵}$$

الف: $۲\frac{۳}{۴} + ۵\frac{۱}{۳}$

ب: $\frac{۳}{۷} + ۲\frac{۷}{۹}$

ج: $۲\frac{۵}{۹} + ۱\frac{۷}{۱۱}$

۲- لومړی یې په غیر واقعي کسرونو واړوی او بیا یې جمع کړئ.

مثال: $۱\frac{۱}{۲} + ۲\frac{۳}{٤} = \frac{۳}{۲} + \frac{۱۱}{٤} = \frac{٦}{٤} + \frac{۱۱}{٤} = \frac{۱۷}{٤} = ٤\frac{۱}{٤}$

الف: $۳\frac{۲}{٥} + ٤\frac{۱}{۷}$

ب: $٦\frac{۳}{۸} + ۲\frac{۲}{۳}$

ج: $\frac{۱}{٤} + ۱\frac{۱}{۲}$

د: $۲\frac{۳}{٥} + ٤\frac{۲}{۳}$

هـ: $۳\frac{٤}{۹} + ۲\frac{۹}{۱۷}$

۳- حمیده له خپل کلي ځخه په دوه ساعته کې ښوونځی ته راورسیده. که چیرې یې په لومړی ساعت کې $\frac{۳}{٥}$ کیلومتره او په دوهم ساعت کې $۱\frac{۱}{۲}$ کیلومتره لار وهلې وي، نو دکور او ښوونځی تر منځ فاصله ېې پیدا کړئ؟

٤- زلمی غواړي د جشن لپاره دوه بیرغونه جوړ کړي. یوه بیرغ ته $۱\frac{۳}{٥}$ متره او بل بیرغ ته $۲\frac{۱}{۷}$ متره توکر په کار دی. نو ووایاست چې زلمی څومتره توکر ته ضرورت لري؟

هدف: *د واقعي او غیرواقعي کسرونو او مخلوط عددونو ارزیابی*

حل یې کړی.

۱- دغه کسرونو جمع کړئ.

الف: $\frac{۲}{۳} + \frac{۳}{۵}$ ج: $\frac{۷}{۸} + \frac{۵}{۶}$ هـ: $\frac{۱}{۵} + \frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{٤}{۷} + \frac{۳}{٤}$ د: $\frac{۱}{٤} + \frac{۳}{۱۷}$

۲- دغه لاندې مختلط عددونه جمع کړئ.

الف: $۱\frac{٤}{۵} + ۲\frac{۳}{۷}$ ج: $۱\frac{۳}{۱۱} + \frac{۲}{۷}$

ب: $\frac{۵}{۷} + ۲\frac{٤}{۹}$ د: $۵\frac{۶}{۷} + ۲\frac{۱}{۱۱}$

۳- دغه مختلط عددونه په غیرواقعي کسرونوبدل او بیا یې جمع کړئ.

الف: $۳\frac{۱}{۵} + ۲\frac{۳}{۸}$ ج: $\frac{۵}{۱۱} + ۲\frac{٤}{۹}$

ب: $\frac{۲}{۳} + ۱\frac{۸}{۹}$ د: $۵\frac{۱}{۲} + ۱\frac{۱۷}{۱۹}$

٤- بوه خټګر $\frac{۲}{۳}$ برخه د خپل کار په لومړی اونۍ کې او $\frac{۱}{۷}$ د خپل کار په دومه اونۍ کې بشپړ کړ، په دواړو اونیو کې یې څومره کار کړی دی؟

۵- یوه بزګر د خپل کروندې $\frac{۱}{۳}$ برخه په سهار کې او $\frac{۲}{۵}$ برخه یې پس له ماسپښینه قلبه کړی ده. ووایاست چې نومړی د خپل ځمکې څومه برخه قلبه کړی ده؟

٦- داود له کابل څخه پغمان ته ځي کې $۹\frac{۱}{۲}$ کیلومتر د آس په سورلی او $۸\frac{۳}{٤}$ کیلومتره د موټر په واسطه سفر وکړي او پغمان ته ورسیږي. د پغمان او کابل ترمینځ فاصله څومره ده؟

هدف: *ترلس زریزو پوری مقامی قیمتونه*

زده کړه

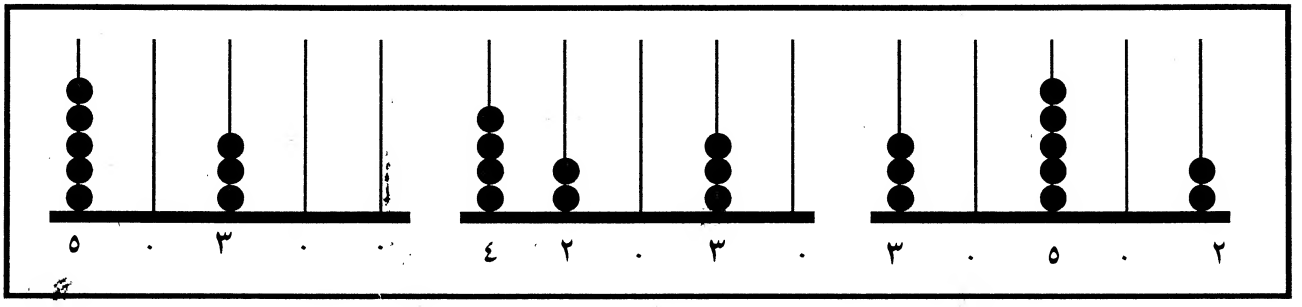

مشق:

۱- پاتې شوي عددونه وليکئ.

مثال

۶۰۴۹۹
۶۰۵۰۰
۶۰۵۰۱

الف:

	۴۰۵۰۳	

ب:

۹۰۵۰۰

ج:

۶۰۱۰۰
۶۰۱۰۲

۲- د (< او >) علامو په واسطه لاندې عددونه پر تله کړئ.

مثال: ۹۰۳۰۰ > ۸۰۰۵۰

الف: ۸۰۵۰۰ ☐ ۹۰۰۳

ب: ۵۴۰۰۰ ☐ ۶۰۰۲۰

ج: ۳۰۶۰۰ ☐ ۲۰۰۰۱

۳- لاندې عددونه په عبارت وليکئ.

مثال: ۹۰,۰۰۴ نوي زره او څلور

الف: ۴۰,۰۰۴

ب: ۵۰,۶۰۳

ج: ۸۰,۴۰۵

هدف: *د واقعی کسرونو د تفریق عملیی تکرار*

زده کړه

که چیری کسرونه هم مخرجه وی. نو فقط صورتونه تفریق کوو.

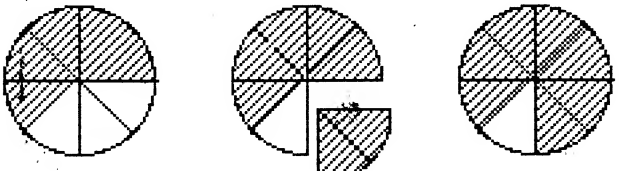

$$\frac{۷}{۸} - \frac{۲}{۸} = \frac{۵}{۸}$$

که چیری کسرونه هم مخرجه نه وی نو اول یی د کوچنی مشترک مضرب پیدا او بیا یی هم مخرج کوو، وروسته یی بیا تفریق کوو.

$$\frac{۳}{۵} - \frac{۱}{۶} = \frac{(۳\times۶)}{۳۰} = \frac{(۱\times۵)}{۳۰} = \frac{۱۸}{۳۰} - \frac{۵}{۳۰} = \frac{۱۳}{۳۰}$$

مشترک مخرج یې (۳۰) دی.

مشق:

۱- تفریق یې کړئ.

مثال: $\frac{۱۶}{۱۹} - \frac{۱۳}{۱۹} = \frac{۱۶-۱۳}{۱۹} = \frac{۳}{۱۹}$

الف: $\frac{۵}{۱۰} - \frac{۳}{۱۰}$

ب: $\frac{۱۳}{۱۵} - \frac{٤}{۱۵}$

ج: $\frac{۱۱}{۲۱} - \frac{۷}{۲۱}$

د: $\frac{۱۵}{۱۶} - \frac{۹}{۱۶}$

۲- تفریق یې کړئ.

مثال: $\frac{۷}{۹} - \frac{۱}{۲}$

$$\frac{(۷\times۲)}{۱۸} - \frac{(۱\times۹)}{۱۸} = \frac{۱٤}{۱۸} - \frac{۹}{۱۸} = \frac{۵}{۱۸}$$

الف: $\frac{۳}{٤} - \frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۵}{٦} - \frac{۱}{۸}$

ج: $\frac{۵}{۱۲} - \frac{۱}{٤}$

د: $\frac{٦}{۷} - \frac{۳}{۵}$

۳- د محترم لیکوال ګل پاچا الفت عکس د کتاب $\frac{۱}{٤}$ مخ نیولي ده. او یو بل تصویر د هغي صفحي $\frac{۳}{٤}$ برخه نیولي ده.
نو دویم تصویر څومره زیات د کاغذ مخ نیولی دی؟

٤- په یوه ساینسی تجربوی فارم کې وښودل شوه چې د لمر پرست ګل په یوه هفته کې $\frac{۲}{۵}$ سانتي متره او جوار $\frac{۹}{۱۰}$ سانتی متره په یوه اونی کې لوییږی. نو ووایاست چې جوار په یوه اونی کې څومره له لمر پرست څخه زیات لوی شوی دی؟

هدف: *د مختلطو عددونو د تفریق تکرار*

زده کړه

کله چې وغواړو مختلط اعداد تفریق کړو نو لومړی کسرونه او بیا صحیح عددونه یو له بل څخه تفریق کوو.

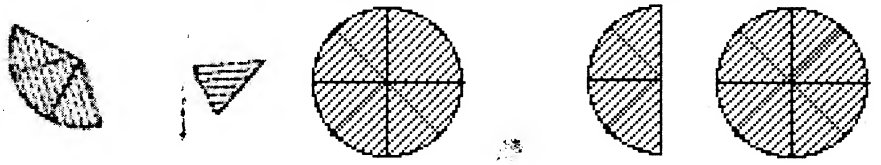

$$۱\frac{٤}{٨} - \frac{١}{٨} = \frac{٣}{٨}$$

لومړي: $\frac{٤}{٨} - \frac{١}{٨} = \frac{٣}{٨}$

بیا: ۱ − ۱ = ۰ ځواب یې دی: $\frac{٣}{٨}$

کله چې وغواړو هغه کسرونه چې مختلف مخرج لري تفریق یې کړو، باید لومړی هغه کسرونه له سره په داسي شکل ولیکو چې مشترک مخرج ولري. بیا مونږ کولای شو چې تفریق یې کړو.

$$۳\frac{٣}{٤} - ۳\frac{٥}{٨}$$

اول: $\frac{٣}{٤} - \frac{٥}{٨} = \frac{٣\times(٤\div٨)}{٨} = \frac{٥\times(٨\div٨)}{٨}$

$$= \frac{٣\times٢}{٨} - \frac{٥\times١}{٨} = \frac{٦-٥}{٨} = \frac{١}{٨}$$

دوم: ۵ − ۳ = ۲

ځواب دی $۲\frac{١}{٨}$

مشق:

۱ − تفریق یې کړئ.

مثال: $۲\frac{٥}{٨} - ۱\frac{٢}{٨}$

لومړی: $\frac{٥}{٨} - \frac{٢}{٨} = \frac{٥-٢}{٨} = \frac{٣}{٨}$

دوم: ۲ − ۱ = ۱

ځواب دی $۱\frac{٣}{٨}$

الف: $٤\frac{٩}{١٠} - ٢\frac{٦}{١٠}$ ج: $١٠\frac{١}{٢} - ٨\frac{٦}{١٢}$

ب: $٦\frac{٧}{٩} - ٣\frac{٤}{٩}$ د: $٩\frac{٧}{١٠} - ٨\frac{٦}{١٠}$

٢- تفريق يې کړئ.

مثال: $٣\frac{١}{٢} - ٢\frac{٣}{٨}$

اول: $\frac{١}{٢} - \frac{٣}{٨} = \frac{٤-٣}{٨} = \frac{١}{٨}$

دوم: ٣ - ٢ = ١

ځواب دی $١\frac{١}{٨}$

الف: $٤\frac{٥}{٨} - ١\frac{١}{٢}$

ب: $٣\frac{٣}{٧} - ١\frac{٢}{٩}$

ج: $٣\frac{٤}{٣} - ٢\frac{٣}{٤}$

د: $٥\frac{٥}{٦} - ٢\frac{٢}{٣}$

٣- مهاجری $٦\frac{١}{٢}$ متر تکه واخیسته، او له $٤\frac{٣}{٤}$ متره يې ځان ته کالي جوړ کړل څومره پاتي شول؟

٤- ذاکر $٣\frac{٣}{٤}$ د رنګه کاغذ پانی لري که چيري د $١\frac{٢}{٣}$ پانو څخه يې کاغذ پران جوړ کړي وی نو څو پانې کاغذ به اوس ورسره پاتې وي؟

هدف: د هغو مختلطو اعدادو تفریق کول چې هم مخرجه نه وی (قرض کول او بیا ګروپ کول)

زده کړه

الف: $۳\frac{۱}{۳} - ۱\frac{۳}{٤}$

لومړی یې هم مخرج کوو.

$$\frac{۱}{۳} - \frac{۳}{٤} = \frac{٤}{۱۲} - \frac{۹}{۱۲}$$

نشو کولای چې تفریق یې کړو.

د تفریق کولو لپاره قرض کولو ته ضرورت لرو.

له تام عدد څخه قرض کوو.

$$۱\frac{۱۲}{۱۲} \quad \cancel{۳}\,۲$$

له مفروق منه له کسر سره یې جمع کوو.

$$\frac{۱۲}{۱۲} + \frac{٤}{۱۲} = \frac{۱٦}{۱۲}$$

اوس کسرونه تفریق کوو.

$$\frac{۱٦}{۱۲} - \frac{۹}{۱۲} = \frac{۷}{۱۲}$$

اوس تام عددونه یو له بل څخه تفریق کوو.

$$\cancel{۳}\,۲ - ۱ = ۱ + \frac{۷}{۱۲} = ۱\frac{۷}{۱۲} = \boxed{۱\frac{۷}{۱۲}}$$

ب: د غیر واجب کولو او هم مخرج کولو په واسطه هم کولای شو مختلط اعداد یو له بل څخه تفریق کړو.

$$۳\frac{۲}{۵} - ۱\frac{۳}{٤}$$

لومړی مختلط عددونه یې غیر واجب کوو. یعنی په یر حقیقی اعدادو یې تبدیلو.

$$\frac{۱۷}{۵} - \frac{۷}{٤} = \frac{٦۸}{۲۰} - \frac{۳۵}{۲۰} = \frac{۳۳}{۲۰}$$

بیا خپل ځواب په مختلط عدد تبدیلوو.

$$\frac{۳۳}{۲۰} = ۱\frac{۱۳}{۲۰}$$

مشق:

۱- تفریق یې کړئ.

الف: $٥\frac{٢}{٥} - ١\frac{٧}{١٠}$ ج: $٦\frac{١}{٢} - ٤\frac{٣}{٥}$

ب: $٢\frac{١}{٤} - ١\frac{٢}{٣}$ د: $٨\frac{١}{٣} - ٢\frac{١}{٤}$

۲- لومړی مختلط عددونه په غیر واقعي کسرونو واړوی او بیا یې تفریق کړئ.

الف: $٥\frac{٢}{٣} - ٢\frac{٣}{١٠}$

ب: $٨\frac{١}{٤} - ٥\frac{٢}{٣}$

ج: $٩\frac{١}{٥} - ٤\frac{٣}{٤}$

د: $٧\frac{٢}{٥} - ٣\frac{٢}{٣}$

۳- د دوشنبی په سهار ساجدی $٨\frac{١}{٢}$ کیلوګرام کچالو را ونیول خود جمعی په سهار فقط $١\frac{٣}{٤}$ کیلوګرام کچالو ورسره پاتې وو. وویاست چې ساجدې څومره کچالو مصرف کړی دی؟

٤- سلیم د خپل سفر په پیل کې $٣٢\frac{١}{٥}$ لیتره پترول په موټر کې درلودل. د سفر په پای کې ورسره فقط $٥\frac{٣}{٧}$ لیتره پترول پاتې وو. وویاست چې د سلیم موټر څومره تیل مصرف کړی دي؟

هدف: د کسرونو د جمع او تفریق تکرار

زده کړه

پرون رشید $٤\frac{١}{٢}$ کیلومتر له خپل کور څخه د بسوونځی په لور تللی وو. ګوري چې قلم یې په لاړې ورک شوی دی. نو بیرته را وګرځید او $٢\frac{٣}{٤}$ کیلومتره بیرته د کوور په لور راغلی وو چه قلم یې وموند. او بیا د مکتب په لور وګرځید او $٤\frac{١}{٥}$ کیلومتر فاصلی له وهلو وروسته خپل بسوونځی ته ورسیده. د نوموړی د کور او بسوونځی تر مینځ واټن پیدا کړي؟

$$٤\frac{١}{٢} + ٤\frac{١}{٥} = \frac{٩}{٢} + \frac{٢١}{٥} = \frac{٤٥}{١٠} + \frac{٤٢}{١٠} = \frac{٨٧}{١٠}$$

$$\frac{٨٧}{١٠} - ٢\frac{٣}{٤} = \frac{١١}{٤} - \frac{٨٧}{١٠} = \frac{١٧٤}{٢٠} - \frac{٥٥}{٢٠} = \frac{١١٩}{٢٠} = ٥\frac{١٩}{٢٠}$$ کیلومتر

مشق:

۱- حل یې کړئ.

الف: $٦\frac{١}{٢} - ٥\frac{٣}{٤}$

ب: $٦\frac{٣}{٧} - ٢\frac{٣}{٥}$

ج: $٧\frac{١}{٢} - ٣\frac{٦}{٧}$

د: $٨\frac{١}{٣} - ٢\frac{٣}{٤}$

هـ: $٦\frac{١}{٢} - ٢\frac{٢}{٥}$

و: $٨\frac{٤}{٩} - ٢\frac{١}{٢}$

۲- سرور $٦\frac{٢}{٣}$ کیلوګرامه اوړه په کور کې درلودل، $٥\frac{١}{٤}$ کیلوګرامه یې په مصرف ورسول. او بیا یې د بازار څخه $٢\frac{١}{٢}$ کیلوګرامه اوړه نور واخیستل، ووایاست چې اوس څومره اوړه لري؟

۳- قادر $١٣\frac{٣}{٥}$ کیلومتره په پښو او موټر سفر وکړ. که چیرې په پښو یې $٥\frac{١}{١٠}$ کیلومتره سفر کړی وي نو ووایاست چې څومره لار یې په موټر کې سفر کړی دی؟

هدف: *د واقعی کسرونو، غیر واقعی کسرونو او مختلطو عددونو د جمع او تفریق ارزیابی*

۱- هر سوال له خپل صحیح ځواب سره وصل کړئ.

الف:	$\frac{5}{8} - \frac{2}{8}$		$1\frac{2}{4}$
ب:	$\frac{1}{2} - \frac{1}{3}$		$\frac{45}{56}$
ج:	$3\frac{1}{4} - 1\frac{5}{6}$		$\frac{1}{6}$
د:	$2\frac{3}{7} - 1\frac{1}{4}$		$1\frac{11}{15}$
هـ:	$2\frac{3}{4} - 1\frac{5}{8}$		$1\frac{5}{12}$
و:	$4\frac{2}{5} - 2\frac{2}{3}$		$\frac{3}{8}$

۲- حل یې کړئ.

الف: $5\frac{1}{2} - 4\frac{3}{7}$

ب: $6\frac{3}{5} - 2\frac{1}{2}$

ج: $8\frac{1}{2} - 3\frac{1}{4}$

د: $9\frac{1}{7} - 2\frac{5}{7}$

۳- په یوه ګدام کې $6\frac{1}{2}$ تنه دغنمو اوړه موجود دي، که چیرې $3\frac{2}{5}$ تنه یې د ښوونځی لیلیې ته ورکړی، نو په ګدام کې به څومره اوړه پاتې شی؟

۴- یوه بزګر $5\frac{3}{5}$ جریبه مالوچو له کروندې څخه $2\frac{1}{2}$ جریبه شنه نشوه نو بیا یې $2\frac{1}{5}$ جریبه نور مالوچ وکرل. ووایاست چې نوموړی بزګر اوس څومره مالوچ لري؟

هدف: د کسر ضرب له تام عدد سره

زده کړه

که چیرې وغواړو یو کسر په تام عدد کې ضرب کړو، نو د کسر صورت په صحیح عدد کې ضرب کوو.

$$۳ \times \frac{۱}{۴}$$

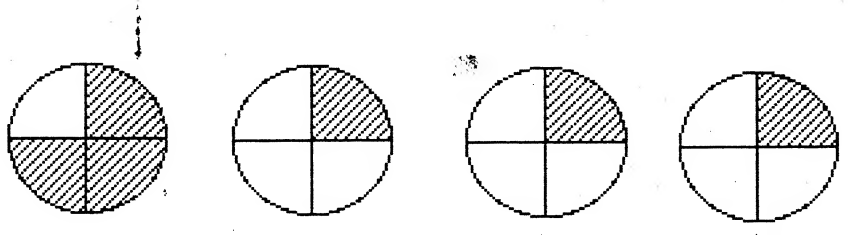

$$\frac{۱}{۴} + \frac{۱}{۴} + \frac{۱}{۴} = \frac{۳}{۴}$$

کولای شو خپل ځواب داسې وليکو: $\frac{۳ \times ۱}{۴} = \frac{۳}{۴}$

$$۳ \times \frac{۲}{۵}$$

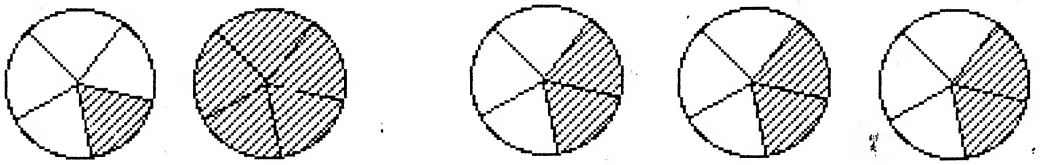

$$\frac{۲}{۵} + \frac{۲}{۵} + \frac{۲}{۵} = \frac{۶}{۵} = ۱\frac{۱}{۵}$$

د مساوی کسرونو د جمع پر ځای مونږ کولای شو ځواب د ضرب د عملیې پواسطه داسې پیدا کړو چې صورت په صورت کې او مخرج په مخرج کې ضرب کوو.

$$\frac{۲}{۵} \times \frac{۳}{۱} = \frac{۳ \times ۲}{۵} = \frac{۶}{۵} = ۱\frac{۱}{۵}$$

مشق:

۱- لاندې سوالونه د تکراري جمع په واسطه حل کړئ.

مثال: $۲ \times \frac{۱}{۳}$

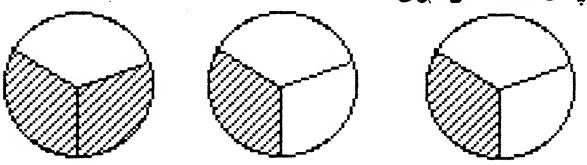

$$\frac{۱}{۳} + \frac{۱}{۳} = \frac{۲}{۳}$$

الف: $\frac{١}{٢} \times ٥$

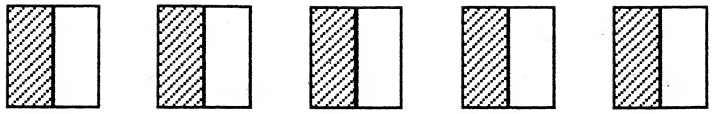

ب: $\frac{١}{٤} \times ٤$

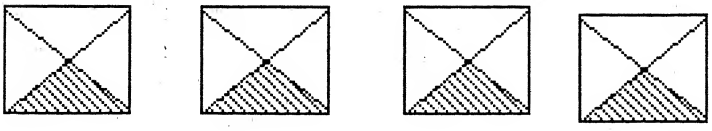

ج: $\frac{١}{٣} \times ٣$

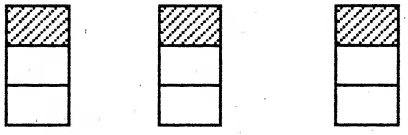

د: $\frac{٥}{١} \times ٤$

٢- لاندې سوالونه د ضرب په واسطه حل کړئ.

مثال: $\frac{٣}{٧} \times \frac{٢}{١} = \frac{٢ \times ٣}{٧} = \frac{٦}{٧}$

الف: $\frac{٢}{٣} \times \frac{٤}{١}$

ب: $\frac{٣}{٤} \times \frac{٣}{١}$

ج: $\frac{٥}{٨} \times \frac{٥}{١}$

د: $\frac{٧}{١} \times \frac{١}{٦}$

٣- حل يې کړئ.

مثال: $\frac{١}{٢}$ ساعت = ٣٠ دقيقه

$\frac{١}{٢} \times \frac{٦٠}{١} = \frac{٦٠^{٣٠}}{٢_{١}} = ٣٠$ دقيقى

الف: ١ درجن = ١٢

$\frac{٣}{٤}$ درجن = ☐

ب: $\frac{٣}{٤}$ د ٤٠٥

ج: ١ فوټ = ١٢ انچه

$\frac{٢}{٣}$ فوټ = ☐ انچه

د: $\frac{١}{٨}$ د ١٢٩٦

هـ: ١ متر = ١٠٠ سانتی متر

$\frac{٣}{٤}$ متر = ☐ سانتی متر

٤- جميله غواړي چې ٨ جلده قرآن شريفونو ته پوښونه ورکړي. که چيرې يو پوښ $\frac{١}{٣}$ متره توکر وغواړي. نو ووايه چې نومورې (٨) جلده قرآن شريفونه به په څومتره توکر پوښل شي؟

٥- د غالیو جوړولو په يوه کارخانه کې (٦) تنه کارکوي، که چيرې هر تن په يوه مياشت کې $\frac{٢}{٣}$ متره^{٢} غالی ووايي په کارخانې کې د مياشتې څومتره قالينه اوبدل کيږي؟

٤- عددونه دلوی څخه د کوچني په لور ترتیب کړئ.

٤٠٠٠٢ ، ١٠٠٣٥ ، ٤٠٦٠٢ ، ٤٦٠٠٠

٥- عددونه د کوچني څخه د لوی په لور ترتیب کړئ.

١٠٠٠٦، ٥٠٠٩٠ ، ٨٢٠٠٠ ، ٣٥٦٠٠

٦- احمد دری ١٠,٠٠٠ افغانۍ نوټونه، پنځه ١٠٠٠ افغانۍ نوټونه او څلور د ١٠٠ افغانۍ نوټونه لري. ټولي روپۍ يې په عدد وليکئ.

هدف: د کسرونو د عملیې تکرار

زده کړه

$\frac{۲}{۳} \times \frac{۵}{۶}$ ځواب $\frac{۵}{۶}$ د $\frac{۲}{۳}$

د کسرونو د ضرب لپاره صورت په صورت ا ومخرج یې په مخرج کې ضرب کوو.

$$\frac{۲}{۳} \times \frac{۵}{۶}$$

د کسرونو د ضرب په عملیه کې صورتونه له مخرجونو سره اختصار کولای شو.

$$\frac{۲}{۳} \times \frac{۵}{۶} = \frac{۵ \times \overset{۱}{\cancel{۲}}}{\underset{۳}{\cancel{۶}} \times ۳} = \frac{۵}{۹}$$

مشق:

۱- حاصل یې پیدا کړئ.

مثال: $\frac{۱}{۵}$ د $\frac{۱}{۲} = \frac{۱ \times ۱}{۲ \times ۵} = \frac{۱}{۱۰}$

الف: $\frac{۳}{۴}$ د $\frac{۱}{۲}$

ب: $\frac{۱}{۴}$ د $\frac{۱}{۳}$

ج: $\frac{۱}{۲}$ د $\frac{۱}{۳}$

د: $\frac{۱}{۲}$ د $\frac{۱}{۴}$

هـ: $\frac{۱}{۹}$. $\frac{۲}{۳}$

و: $\frac{۳}{۴} \times \frac{۲}{۳}$

ز: $\frac{۲}{۳} \times \frac{۴}{۵}$

ح: $\frac{۳}{۵} \times \frac{۱}{۶}$

۲- حاصل یې د ضرب د عملیی په واسطه پیدا کړئ.

مثال: $\frac{۱}{۱۰} \times \frac{٤}{۷}$

$$\frac{۱}{۱۰} \times \frac{٤}{۷} = \frac{۱ \times \overset{۲}{\cancel{٤}}}{\underset{٥}{\cancel{۱۰}} \times ۷} \times \frac{۱ \times ۲}{۵ \times ۷} = \frac{۲}{۳۵}$$

الف: $\frac{۱}{۹} \times \frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۳}{٤} \times \frac{۲}{۳}$

ج: $\frac{۲}{۳} \times \frac{٤}{۵}$

د: $\frac{۳}{۵} \times \frac{۱}{٦}$

۳- نعیم د نیمی هندوانې $\frac{۲}{۳}$ برخه وخوړه. ووایاست چې د ټولې هندوانې به یې څومه برخه خوړلې وي؟

٤- یوه بزرګر د خپلی ځمکی د $\frac{۳}{٤}$ برخی $\frac{۲}{۳}$ برخه وکرله. د خپلې ټولې ځمکې څومه برخه یې کرلې ده؟

هدف: *د مختلطو عددونو د ضرب په عملیه تکرار*

زده کړه

د مختلطو عددونو د ضرب د پاره لومړی مونږ مختلط عددونه په غیر واقعي کسرونو بدلوو.

$$١\frac{٢}{٣} \times ٢$$ په یادولری $$١ = \frac{٣}{٣}$$

$$\frac{٥}{٣} \times ٢ = \frac{٥ \times ٢}{٣}$$

$$= \frac{١٠}{٣} = ٣\frac{١}{٣}$$

$$١\frac{٤}{٥} \times \frac{٢}{٣}$$ په یادولری $$١ = \frac{٥}{٥}$$

$$\frac{٩}{٥} \times \frac{٢}{٣} \times \frac{٢ \times \overset{٣}{\cancel{٩}}}{\underset{١}{\cancel{٥}} \times \cancel{٣}} = \frac{٦}{٥} \times \frac{٦}{٥} = ١\frac{١}{٥}$$

مشق:

١- ضرب یې کړی.

مثال: $$٢ \times ٢\frac{١}{٤} = ٢ \times \frac{٩}{٤} = \frac{٩ \times \overset{١}{\cancel{٢}}}{\underset{١}{\cancel{٤}} \times ١}$$

$$= \frac{٩}{٢} = ٤\frac{١}{٢}$$

الف: $$٣ \times ٢\frac{٢}{٥}$$

ب: $$٥ \times ٤\frac{١}{٨}$$

ج: $$٦ \times ٣\frac{٣}{٨}$$

د: $$٤ \times ٢\frac{٩}{١٠}$$

۲- ضرب یې کړئ.

مثال: $2\frac{2}{3} \times \frac{1}{4} = \frac{8}{3} \times \frac{1}{4} = \frac{1 \times \cancel{8}^{2}}{\cancel{4}_{1} \times 3} = \frac{2}{3}$

الف: $1\frac{5}{9} \times \frac{1}{2}$ ج: $3\frac{3}{7} \times \frac{2}{3}$

ب: $\frac{7}{10} \times 1\frac{2}{3}$ د: $4\frac{2}{5} \times \frac{1}{8}$

۳- ضرب یې کړئ.

مثال: $4\frac{1}{2} \times 2\frac{2}{3}$

$= \frac{9}{2} \times \frac{8}{3} = \frac{\cancel{9}^{3} \times \cancel{8}^{4}}{\cancel{3}_{1} \times \cancel{4}_{1}} = \frac{12}{1}$

الف: $4\frac{1}{5} \times 2\frac{2}{3}$ ج: $7\frac{1}{5} \times 2\frac{5}{12}$

ب: $2\frac{4}{7} \times 4\frac{5}{6}$ د: $2\frac{5}{6} \times 5\frac{2}{5}$

۴- که چیرې د یو متر توکر بیه $5\frac{1}{2}$ افغانۍ وي نو د ۳ متره توکر قیمت به څوو؟

۵- زاهدي خپل جور شوي کیکونه خرڅ کړل. که چیرې یو کیک یې $2\frac{2}{5}$ ډالره خرڅ کړي وي نو ټولې یې څو ډالره اخیستی دي؟

۶- یو کیک په پامیر رستورانت کې $18\frac{1}{2}$ ګرام وزن لري، که چیرې اسد نیم کیک خوړلی، ووایاست چې څو ګرامه کیک یې خوړلی دي؟

هدف: د پوره عددونو تقسیم له کسرونو سره

زده کړه

الف: ۲ ÷ $\frac{۱}{۴}$

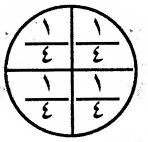

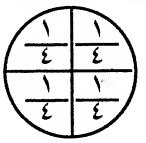

د دی معنی داده چې ربع د دوه پوره څخه جوړیږي.

ځواب ۸ مربعی.

د تقسیم په وخت کی مقسوم علیه سر چپه کوو. او بیا یې ضرب کوو.

$$\frac{۲}{۱} \div \frac{۱}{۴} = \frac{۲}{۱} \times \frac{۴}{۱} = \frac{۴ \times ۲}{۱} = \frac{۸}{۱۰} = ۸$$

مشق:

۱- ځواب پیدا کړئ.

مثال:

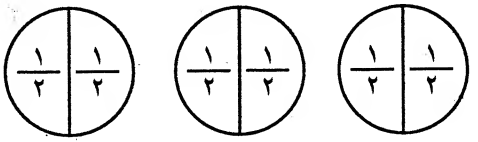

د ۳ د تام عدد څخه څو $\frac{۱}{۲}$ جوړیږی.

$$۳ \div \frac{۱}{۲} = \frac{۳}{۱} \times \frac{۲}{۱} = \frac{۲ \times ۳}{۱} = \frac{۶}{۱} = ۶$$

الف: د ۲ په عدد کې څو دانې د $\frac{۱}{۶}$ کسرونه شامل دي؟

ب: د ۳ په عدد کې څو دانې د $\frac{۳}{۴}$ کسرونه شامل دي؟

ج: د ۴ په عدد کې څو دانې د $\frac{۱}{۸}$ کسرونه شامل دي؟

۲- تقسیم یې کړئ.

مثال: $۲ \div \frac{۱}{۳} = \frac{۲}{۱} \times \frac{۳}{۱} = \frac{۳ \times ۲}{۱} = \frac{۶}{۱} = ۶$

الف: $۳ \div \frac{۱}{۴}$

ب: ٤ ÷ $\frac{١}{٥}$

ج: ٦ ÷ $\frac{٢}{٥}$

د: ٧ ÷ $\frac{٣}{٤}$

٣- حل يې کړئ.

الف: نادیه غواړي چې سرمیزیاني جوړې کړي. هغه ٨ متره توکر لري. که د $\frac{١}{٢}$ متر توکر څخه یو سرمیزی جوړه شي. نو نادیه به له نوموړی توکر څخه $\frac{١}{٤}$ څو سرمیز یانې جوړې کړي؟

ب: له ٤ و کیکونو څخه څو $\frac{١}{٤}$ کیکونه جوړولی شو؟

هدف: د کسر تقسیم پر تام عدد تکرار

زده کړه

$$\frac{۱}{۸} \div ۳$$

دلته مقسوم علیه پوره عدد دی. په یاد ولرې چې د تام یا پوره عدد مخرج تل (۱) وي او دلته مونږ $\frac{۱}{۸}$ په درېو برخو ویشو.

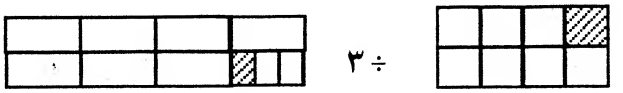

$$\frac{۱}{۲٤} = ۳ \div \frac{۱}{۸}$$

مونږ دا تقسیم دا رنګه حل کولای شو.

$$\frac{۳}{۱} \div \frac{۱}{۸}$$

مونږ مقسوم علیه سر چپه د (معکوس) کوو او بیا مو صورتونه او مخرجونه په لاندې ډول سره ضرب کوو.

$$\boxed{\frac{۱}{۲٤}} = \frac{۱}{۳} \times \frac{۱}{۸} = \frac{۳}{۱} \div \frac{۱}{۸}$$

مشق:

۱- پر تله یې کړئ.

مثال: $\frac{۱}{۳} \div ۲ = \frac{۱}{۳} \div \frac{۲}{۱} = \frac{۱}{۳} \times \frac{۱}{۲} = \boxed{\frac{۱}{٦}}$

الف: $\frac{۱}{۵} \div ٤$

ب: $\frac{۱}{۲} \div ۵$

ج: $\frac{۱}{٦} \div ۸$

د: $\frac{۱}{٤} \div ۱۰$

(۱) $\frac{۱}{۲۰}$

(۲) $\frac{۱}{٤۸}$

(۳) $\frac{۱}{٤۰}$

(٤) $\frac{۱}{۱۰}$

(۵) $\frac{۱}{٦}$

۲- تقسیم یې کړی.

مثال: $\frac{۵}{۶} \div ۷ = \frac{۵}{۶} \div \frac{۷}{۱} = \frac{۵}{۶} \times \frac{۱}{۷} = \boxed{\frac{۵}{۴۲}}$

الف: $\frac{۲}{۹} \div ۴$

ب: $\frac{۴}{۷} \div ۳$

ج: $\frac{۵}{۹} \div ۹$

د: $\frac{۳}{۵} \div ۴$

۳- حل یې کړئ.

الف: احمد له $\frac{۱}{۲}$ برخې د یوی تختې کاغذ د چارت څخه ۸ کارتونه جوړ کړل. ووایاست چې له یوې تختې د چارت د کاغذ څخه په څو چارتونه جوړ کړئ؟

ب: یوې مور $\frac{۲}{۳}$ د یوې ډوډی په خپلو څلورو ماشومانو وویشله، ووایی چې هر ماشوم ته یې څومره ډوډی ورکړی ده؟

هدف: د کسر په کسر تقسیم تکرار

زده کړه

$$\frac{١}{٤} \div \frac{١}{٢}$$

د دی مطلب دا دی چې په $\frac{١}{٢}$ کې څو $\frac{١}{٤}$ وجود لري. د سوال د حل لپاره مقسوم علیه سر چپه (معکوس) کوو.

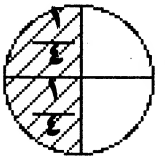

$$\frac{١}{٢} \div \frac{١}{٤} = \frac{١}{٢} \times \frac{٤}{١} = \frac{١ \times \cancel{٤}^{٢}}{\cancel{٢}^{١} \times ١} = \frac{٢}{١} = ٢$$

مشق:

١- د مقسوم علیه په سر چپه کولو سره یې حل کړی.

مثال: $\frac{١}{٤} \div \frac{٢}{٣} = \frac{٣}{٢} \times \frac{١}{٤} = \frac{٣ \times ١}{٢ \times ٤} = \frac{٣}{٨}$

الف: $\frac{١}{٤} \div \frac{١}{٢}$ د: $\frac{٢}{٥} \div \frac{١}{٢}$

ب: $\frac{١}{٣} \div \frac{١}{٦}$ هـ: $\frac{٤}{٩} \div \frac{١}{٢}$

ج: $\frac{٢}{٣} \div \frac{٥}{٩}$

٢- له درې پر څلور څخه څو ربع جوړیږي؟

٣- له نیم څخه څو ثلثه جوړیږي؟

٤- ثلث پر ٨ برخو وویشی.

هدف: د مختلطو عددونو تقسیم تکرار

زده کړه

د دې د پاره چې مختلط عدونه یو پر بل باندې تقسیم کړونو لومړی یې په غیر واقعي کسرونو بدلوو او بیا یې په لاندې ډول تقسیم کوو.

الف: $٩\frac{١}{٢} \div ٣ = \frac{١٩}{٢} \div \frac{٣}{١} = \frac{١٩}{٢} \times \frac{١}{٣}$

$= \frac{١ \times ١٩}{٣ \times ٢} = \frac{١٩}{٦} = ٣\frac{١}{٦}$

ب: $٤\frac{٣}{٤} \div ٢\frac{٢}{٥}$

$= \frac{١٩}{٤} \div \frac{١٢}{٥} = \frac{١٩}{٤} \times \frac{٥}{١٢}$

$= \frac{٩٥}{٤٨} = ١\frac{٤٧}{٤٨}$

کله کله یې اختصار هم کولای شو.

ج: $٣\frac{٢}{٣} \div \frac{٥}{٣}$

$= \frac{١١}{٣} \div \frac{٥}{٣} = \frac{١١}{٣} \times \frac{٣}{٥}$

$= \frac{١١ \times \cancel{٣}^{١}}{٥ \times \cancel{٣}_{١}} = \frac{١١}{٥} = ٢\frac{١}{٥}$

هدف: *ترسل زریزو پوری د مقامی قیمتونو تکرار*

زده کړه

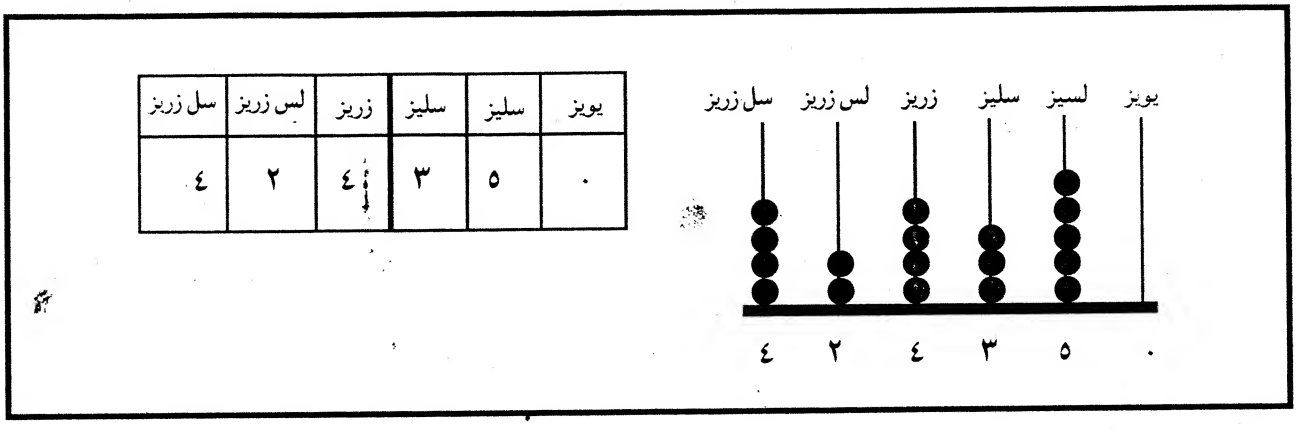

یویز	سلیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز
٠	٥	٣	٤	٢	٤

مشق:

١- په نزولي ډول يې ترتیب کړئ.

مثال: ١٢٩٣٤٠ ، ١٩٢٣٤٠ ، ١٢٣٩١١ ١٢٣٩١١، ١٢٩٣٤٠، ١٩٢٣٤٠

الف: ١٥٦٥٣٤، ٤٥٦٧٣٤، ١٥٦٣٣٤

ب: ٩١٢٧٦٧، ١٥٦٣٣٦، ٤٥٦٧٣٤

ج: ٩٥٣٢٠٩، ٩٥٣٢٩٠، ٩٥٣٠٢٩

٢- په توسعه وي دول يې وليکئ.

مثال: ٢٥٠١٣٩ ٩+٣٠+١٠٠+٥٠٠٠٠+٢٠٠٠٠٠

الف: ٦٠٠٥٤٥

ب: ٨٧٣١٢٢

ج: ٩٨٢٠٩٤

٣- عددونه وليکئ او د درکړل شوي مقامي قیمت څخه کربنه تاو کړئ.

مثال: ٩ په ځای ١٠٠٠ ١٨٩٩٩١

الف: ١ د ١٠,٠٠٠ په مقامی قیمت کې _____

ب: ٢ د ١٠٠٠ په ځای کې _____

ج: ٦ د ١٠,٠٠٠ پر ځای کې _____

مشق:

۱- لاندی مختلط عددونه وویشی؟

الف: $8\frac{3}{5} \div 5$

ب: $12 \div 3\frac{4}{5}$

ج: $3\frac{6}{7} \div 2\frac{1}{7}$

د: $16 \div 4\frac{3}{4}$

هـ: $9 \div 2\frac{3}{4}$

و: $9 \div 3\frac{5}{8}$

۲- یو فیته $5\frac{3}{5}$ متره اوږد دی، که چیری یې په ۱۴ مساوي برخوو ویشو د هرې برخې اوږدوالي به څومره و؟
خپل ځواب په کسر ولیکئ.

۳- په سپین غر هوتل کې کیک پخول فقط $2\frac{1}{4}$ دقیقې وخت نیسي. وویاست چې په $1\frac{1}{2}$ ساعت مسلسل کار کې به څومره کیکونه پاخه کړي؟

۴- د حسین پر میز د کتابو کوډ ته $14\frac{2}{5}$ سانتي متره لوړوالی لري، که چیری د هر کتاب پنډوالی $1\frac{1}{5}$ سانتي متره وي، وویاست چې د حسین پر میز به څو دانې کتابونه دي؟

هدف: د کسرونو د ضرب او تقسیم د عملیې ارزیابی

۱- ضرب یې کړئ.

الف: $۵ \times \frac{۱}{۲}$

ب: $\frac{۳}{۴} \times ۳$

ج: $\frac{۱}{۲} \times \frac{۲}{۳}$

د: $\frac{۱}{۵} \times ۲\frac{۱}{۲}$

هـ: $۲\frac{۳}{۷} \times ۴\frac{۴}{۵}$

و: $۲\frac{۱}{۲} \times ۴$

۲- تقسیم یې کړئ.

الف: $۷ \div \frac{۱}{۸}$

ب: $\frac{۱}{۲} \div ۴$

ج: $\frac{۲}{۳} \div \frac{۳}{۷}$

د: $۲\frac{۱}{۲} \div ۷\frac{۳}{۹}$

هـ: $۸ \div ۲\frac{۳}{۵}$

و: $۴\frac{۱}{۳} \div ۵$

۲- یو ټولګی چې ۴۴ نفره زده کوونکي لري $\frac{۳}{۴}$ برخه یې نجونې دي. ووایاست چې په ټولګی کې څو نجونې دي؟

۴- د یوه فارم $\frac{۲}{۳}$ برخه سبزیجات کرل شوي دي که چیرې د سبزیجاتو $\frac{۱}{۴}$ برخه ګمکه بامیا نیولي وي، ووایاست چې د ټول فارم کوم کسر بامیا نیولې ده؟

۵- د لوبغاړي د منډې ځای $۱\frac{۷}{۸}$ کیلومتره اوږد دی. که چیرې یو لوبغاړ $۴\frac{۱}{۳}$ ځله په نومورې ځای کې منډه ووهي، ووایاست چې نومورې څو کیلومتره منډه وهلې؟

۶- دوو کسرونو د ضرب حاصل ۹ دی، که چیرې یو کسر $۲\frac{۱}{۷}$ سانتي متره وي، بل کسر به څو وي؟

۷- سلطان په متوسطه ډول په یوه ساعت کې $۲\frac{۱}{۳}$ میله لاروهي. ووایاست چې $۱۱\frac{۹}{۱۰}$ میله لار به په څومره وخت کې ووهي؟

هدف: د اعشاری کسرونو معرفی کول (لسمه برخه)

زده کړه

لاندې شکل ته وګوري چې څرنګه اعشاري کسر ښودل شوی دی. کله چې مونږ یو واحد په ۱۰ برابرو برخو وویشو نو یو برخه یې د $\frac{۱}{۱۰}$ کسر را ښیي. چې مونږ $\frac{۱}{۱۰}$ کسر په اعشاری کسر داسی لیکو { $\frac{۱}{۱۰}$ = ۰,۱ }

$\frac{۱}{۱۰}$ = ۰,۱

۱۰ × ۰,۱ = ۱,۰ دیو واحد

۱۰ × $\frac{۱}{۱۰}$ = ۱ یو واحد.

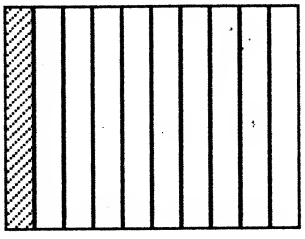

شکل ته وګوري

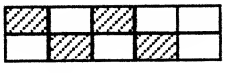

دلته رنګه شوی برخی له لسو برخو څلور دی. یا $\frac{٤}{۱۰}$ چې مونږ یې په اعشاري کسر داسی لیکو: ٤ ; ۰

مشق:

۱- د شکلونو رنګه شوي برخي لومړی په کسر او بیا یې په اعشار کسر ولیکئ.

مثال:

$\frac{٦}{۱۰}$ = ۰,٦

الف:

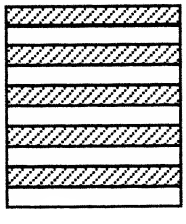

ب:

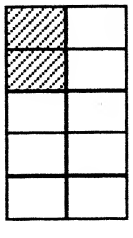

ج:

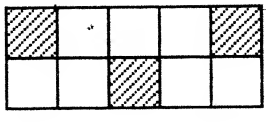

د:

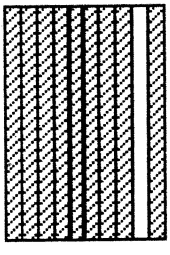

۲- لاندې کسرونه په اعشاری کسر ولیکئ.

مثال: $\frac{٦}{١٠} = ٠,٦$

الف: $\frac{٢}{١٠}$

ب: $\frac{٥}{١٠}$

ج: $\frac{٨}{١٠}$

د: $\frac{٣}{١٠}$

هـ: $\frac{٩}{١٠}$

و: $\frac{٤}{١٠}$

هدف: *ترلسو پوری داعشاری کسرونو معرفی کول*

زده کړه

کله چې یو شی په (۱۰۰) برابرو برخو وویشو، یو برخه یې د $\frac{۱}{۱۰۰}$ کسر دی. چې مونږ په اعشاری کسر داسی لیکو:

$\frac{۱}{۱۰۰} = ۰,۰۱$

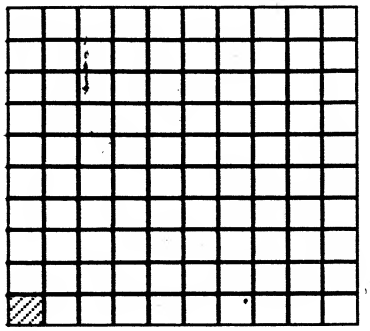

۱۰۰ × $\frac{۱}{۱۰۰}$ = ۱ پوره

۱۰۰ × ۰,۰۱ = ۱ پوره

اوس لاندې جدول ته وګورئ.

سلم	لسم	,	یویز	لسیز	سلیز
	۱	,	۰		
۱	۰	,	۰		

$\frac{۱}{۱۰}$

$\frac{۱}{۱۰۰}$

په یاد ولرئ چې داعشاری علامه صرف داعشاری کسر او پوره (تام) عددونو دبیلولو لپاره په کار وړل کیږي.

مشق:

۱- دشکلونو رنګه شوی برخې لومړی په عام کسر او بیا په اعشار کسر ولیکئ:

مثال: $\frac{۹}{۱۰۰} = ۰,۰۹$

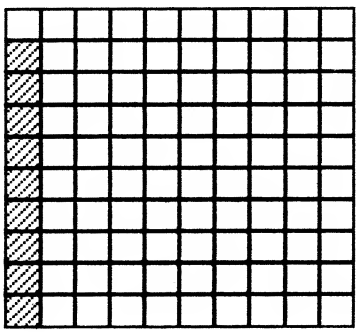

الف:

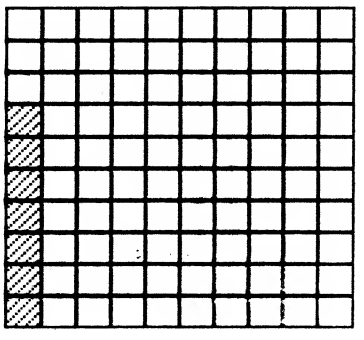

ب:

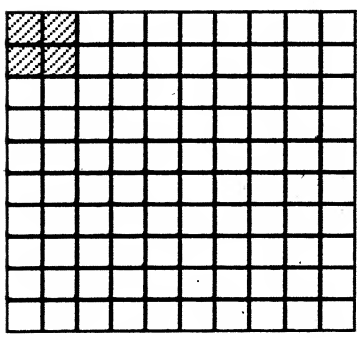

ج

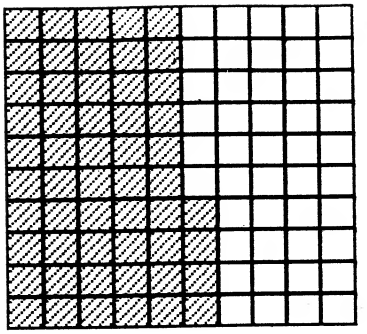

د:

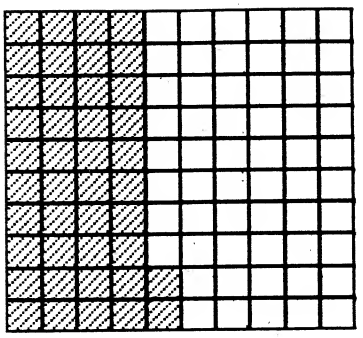

۲- د اعشاری کسر په ډول یې ولیکې.

مثال: $\frac{۱۸}{۱۰۰} = ۰,۱۸$

الف: $\frac{۷}{۱۰۰}$

ب: $\frac{٤٦}{۱۰۰}$

ج: $\frac{۲۳}{۱۰۰}$

د: $\frac{۹۷}{۱۰۰}$

۳- لاندې جدول په مطابق پخپله کتابچو کې یو جدول وباسی او عددونه په کې ولیکئ اوبیا یې ولولی.

مثال: ۰,٤٥ داسی ویل کیږی: صفر اعشاریه پنځه څلویښت سلم (صفر اعشاریه څلور-پنځه)

سلم	لسم	د اعشاری نښه	یویز	لسیز	سلیز	
۵	٤	,	۰			۰,٤٥

الف: ۰,۰٤ ب: ۰,۱٤ ج: ۰,۰۲

٤- د (<، >او یا =) علامو په واسطه یې مقایسه کړئ.

مثال: ۰,۲ ☐ ۰,۰۲ (>)

الف: ۰,۰۵ ☐ ۰,۵ (<)

ب: ۰,۱۹ ☐ ۰,۹۱ (<)

ج: ۰,۱۵ ☐ ۰,۲۱ (<)

د: ۰,۰۸ ☐ ۰,۸۰ (<)

هدف: د اعشار کسرونو پیژندنه تر زرمو پوری

زده کړه

کله چې یو واحد په ۱۰۰۰ برابرو برخو وویشو نویوه برخه یې د $\frac{۱}{۱۰۰۰}$ کسر دی. مونږ کولای شو چې $\frac{۱}{۱۰۰۰}$ کسر په اعشاری کسر داسې ولیکو:

$\frac{۱}{۱۰۰۰} = ۰,۰۰۱$

$\frac{۱}{۱۰۰۰} \times ۱۰۰۰ = ۱$ تام (پوره)

$۰,۰۰۱ \times ۱۰۰۰ = ۱$ تام (پوره)

$\frac{۹۱}{۱۰۰۰} = ۰,۰۹۱$

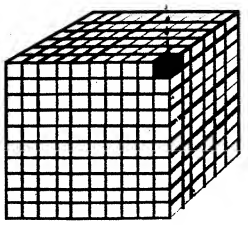

زرم	سلم	لسم	,	یویز	لسیز	سلیز
۱	۹	۰	,	۰		

$\frac{۹۱}{۱۰۰}$

مشق:

۱- مقایسه یې کړئ (پر سوال د خپل صحیح ځواب سره ونښلوئ).

مثال: $\frac{۵}{۱۰۰۰}$ ۰,۲۵۲

الف: $\frac{۲۷۵}{۱۰۰۰}$ ۰,۰۲۵

ب: $\frac{۵۲}{۱۰۰۰}$ ۰,۰۰۵

ج: $\frac{۲۵۲}{۱۰۰۰}$ ۰,۰۳۵

د: $\frac{۳۵}{۱۰۰۰}$ ۰,۲۷۵

۲- لاندې عددونه په جدول کې وليکئ او بيا يې ولولئ؟

مثال (۰,۰۱۶) صفر اعشاريه شپاړلس زرم.

	زرم	سلم	لسم	,	يويز	لسيز	سليز
	٦	١	٠	,	٠		٠,٠١٦
الف: ٠,٤٢٨							
ب: ٠,٠١٩							
ج: ٠,٩٩٨							
د: ٠,٠٠٢							

۳- د (<، > او يا =) علامو پواسطه يې مقايسه کړئ.

مثال: ٠,٧٥ [>] ٠,٠٧٥

الف: ٠,٠٢٥ [ ] ٠,٢٥٥

ب: ٠,٤١١ [ ] ٠,٩٦

ج: ٠,٠٤ [ ] ٠,٠٠٤

د: ٠,٠٠٧ [ ] ٠,٠٧

هدف: *د اعشاری کسرونو پیژندنه*

زده کړه

د اعشار نښه اعشاری کسر او پوره (تام) عدونه سره بیلوی.

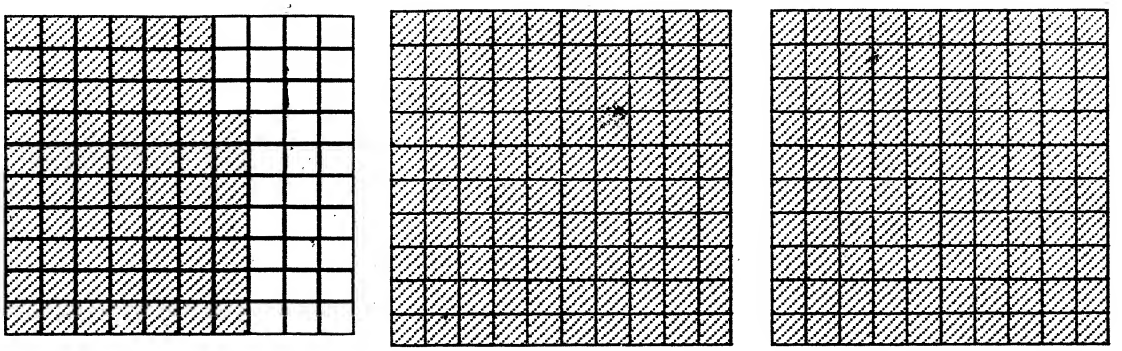

پورته تورې شوې برخې دوه پوره (تام) او ۶۷ په سلم راښیی.

سلم	لسم	د اعشار علامه	یویزونه
۷	۶	,	۲

دوه اعشاریه ۶۷ یا دوه پوره ۶۷ سلم

د مخلوط عدد په شکل $۲\frac{۶۷}{۱۰۰}$

د اعشاری کسر په ډول ۲,۶۷

مشق:

۱- د اعشار کسر په شکل یې ولیکئ.

مثال: یو اعشاری پنځوس سلم ۱,۵۰

الف: شپاړلس اعشاریه دری شپیته سلم

ب: پنځه اعشاریه اوه څلویښت زرم

ج: دوه اعشاریه پنځه لسم

۲- لاندې عددونه په جدول کې وليکئ او بيا يې ولولئ.

مثال: ۳,۲۵ دی: دری صحیح پنځه ویښت په سلم

زرم	سلم	لسم	د اعشاری علامه	یویز	لسیز
	۵	۲	,	۳	

الف: ٤,٠٠٥

ب: ۱۲,۲۷۰

ج: ۲,۷۵

د: ۲,۰٦۵

۳- د (<، > او =) علامو په واسطه يې پر تله کړئ.

مثال: ۲,۷۵ ☐ ۲,۰۷۵

الف: ۳,۰۹۵ ☐ ۳,۹۵

ب: ۵,۳ ☐ ۵,۰۳۰

ج: ۱,۲۲۵ ☐ ۲,۲۵

د: ٤,۵ ☐ ٤,۵۰۰

هـ: ۹,۳۵ ☐ ۹,۵۳

هدف: *د اعشاری کسرونو پیژندنه*

زده کړه

د اعشار نښه: تام عدد له اعشار کسر څخه بیلوي. مونږ کولای شو لاندې عددونه مقامی قیمت په چارت کې په لاندې ډول سره ولیکو.

۷ ، ۰ ۷۵ ، ۰ ۷۵ ، ۰ ۷۵ ، ۲۰

زرم	سلم	لسم	علامه اعشاری	یویز	لسیز	سلیز
		۷	,	۰		
	۵	۷	,	۰		
۵	۷	۰	,	۰		
۵	۷	۰	,	۰	۲	

مشق:

۱ – لاندې شکلونه د درکړل شوي کسر سره مساوي رنګه کړئ. او بیا یې ولیکئ.

مثال:

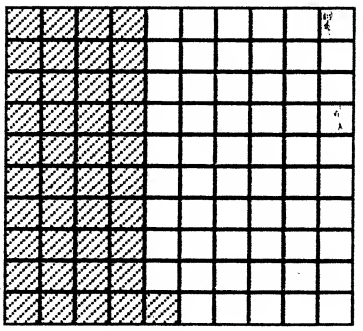

$$\frac{٤١}{١٠٠} = ٠,٤١$$

الف:

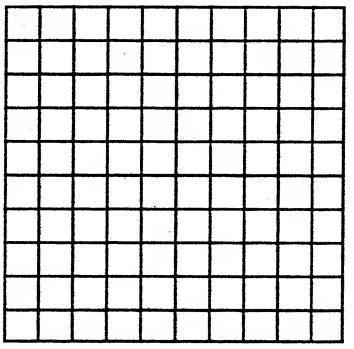

$\frac{٧}{١٠٠}$

ب:

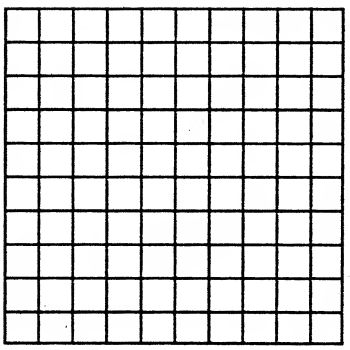

$\frac{١٥}{١٠٠}$

۲- لاندې عددونه په جدول کې وليکئ او بيائې ولولئ.

مثال: ۰,۲۵ دی : دری صحی پنځه ويشت سلم

الف: ۱,۵ ب: ۰,۲۲۱ ج: ۰,٤۱۱ د: ۱,۰۰۵ هـ: ۰,۰۷۵

زرم	سلم	لسم	اعشاری نښه	يويز	لسيز	سليز
	۵	۲ .	,	۳		

۳- لاندې عددونه د اعشارکسر په ډول وليکئ.

مثال: $\frac{٦}{١٠} = ١٠ \div ٦ = ٠,٦$

الف: ۷ ÷ ۱۰ د: ۱٤ ÷ ۱۰

ب: ۸ ÷ ۱۰۰ هـ: ۱۲ ÷ ۱۰۰

ج: ۹ ÷ ۱۰۰۰

٤- د اعشار کسر په ډول يې وليکئ.

مثال: دری سوه پنځه ديرش زرم $\frac{٣٣٥}{١٠٠٠} = ٠,٣٣٥$

الف: يو صحيح او يو سلو يو زرم

ب: څلور پنځوس زرم

ج: پنځه او يا سلم

د: دری صحيح او شپږ زرم

هدف: *دلسم، سلم او زرم د اعشاری کسرونو ارزیابی*

۱- سوالونه لپاره صحیح ځواب انتخاب کړی.

الف: یو پوره او څلوریشت سلم ۰,۲۸

ب: اوه لسم ۰,۰۰۶

ج: اته ویشت سلم ۰,۲۶۱

د: شپږ زرم ۱,۲٤

هـ: دو سوه او یو شپیته زرم ۰,۷

۲- لاندې عددونه په جدول کې ولیکئ او بیا یې ولولئ.

الف: ٤,۱۲۷

ب: ۰,۰۲۱

ج: ۰,۰۰۲

د: ۵,۰۱۲

زرم	سلم	لسم	اعشاری نښه	یویز	لسیز	سلیز

۳- د (<، >او یا =) علامو په واسطه یې پر تله کړئ.

الف: ۰,۳۷ ☐ ۰,۷۳

ب: ٤,۵۲۶ ☐ ٤ ۱/۵۲۶

ج: ٤/۱۰ ☐ ۰,٤۰

د: ۰,۹ ☐ ۰,۰۹۰

هـ: ۰,۰۰۷ ☐ ۰,۰۷

هدف: *نږدی تام عدد ته د اعشار کسر تدویر*

زده کړه

نږدی تام عدد ته د اعشاری رقم تدویر لپاره د هغه د لسم د اعشار رقم ګورو که چیرې په هغه کې د عشاریه ٥ او یا له هغه څخه زیات وی نو د اعشاری رقم پرځای (١) په تام عدد ورزیاتوو. او که چیرې له ٥ کم وي نو له هغه څخه صرف نظر کوو یعنی صفر یې فرض کوو.

د مثال په ډول:

لاندی وزنونه د صحی تخمینی رقم په ډول ښودل شوی دي.

جنس	تخمینی وزن		وزن
بوره	٣,٤ کیلوګرام	←	٣,٠ کیلوګرام
وریجی	٤,٦ کیلوګرام	←	٥,٠ کیلوګرام
کچالو	٥,٢ کیلوګرام	←	٥,٠ کیلوګرام
رومیان	٧,٨ کیلوګرام	←	٧,٨ کیلوګرام

مشق:

١- نږدی تام (پوره) عدد ته یې تدویر کړئ.

مثال: ٧,٨ ← ٨

الف: ٨,٤

ب: ١١,٥

ج: ١٤,٣

د: ١٢,٦

هـ: ٩,٦

و: ١٢,٦

ز: ٢٣,٧

ح: ١,٢

هدف: *نږدی لسم اعشاری رقم ته د پاتی اعشاری رقمونو تدویر*

زده کړه

لسم اعشاری رقم نه د پاتی اعشاری رقمونو د تدویر لپاره د سلم اعشاری رقم ته ګورو که پنځه او یا له پنځو څخه زیات وو، نو پر لسم اعشاری رقم (۱) ورزیاتوو او کم له ۵ څخه کم وو نو صفر یې فرض کوو. لاندې مثال ته وګورئ.

سلطان کولای شي خپل د مصارفو بیل په لاندې ډول سره نږدی لسم ته د افغانیو له مخې د تدویر پواسطه تخمین کړي.

د نیکبختی پلورنځی		
اخستونکی: سلطان		
جنس	افغانی	
اوړه	۲۳,۶⑨	← ۲۳,۷۰
بوره	۳۶,۴②	← ۳۶,۴۰
مرچ	۵,۷④	← ۵,۷۰
چای	۷۰,۳⑧	← ۷۰,۴۰
مجموعه	**	۱۳۶,۲۰

واقعی تخمینی قیمت ۱۳۶ افغانی دی.

مشق:

۱- نږدی لسم اعشاری رقم ته یې تدویر کړئ.

مثال: ۰,۴⑦ ← ۰,۵

الف: ۴,۷۳ و: ۲,۶۹

ب: ۴۲,۸۱ ز: ۳,۸۶

ج: ۱۱,۰۷ ح: ۹,۵۲

د: ۶,۶۷ ط: ۸,۴۷

هـ: ۱,۱۷

۲- درست تخمین شوی قیمت د لاندې بیل په لاس راوړئ.

د افغان پلورنځی	
اخیستونکی: نعیم	
جنس	افغانی
شیرینی	۲۷,۴⑧
تورچای	۷۵,۲⑥
بوره	۲۲,۱⑧
شدې	۱۵,۷⑤
ډوډی	۱۷,۰⑨
مجموعه	***

هدف: *سلم اعشاری رقم ته د پاتی اعشاری رقمونو تدویر*

زده کړه

سلم اعشاری رقم ته د تدویر لپاره زړم اعشاری رقم ته ګورو که چیری (۵) څخه زیات وو نو په سلم اعشاری رقم (۱) ورزیاتوو او که د زړم اعشار رقم له (۵) څخه کم وو نو هغه لکه صفر فرض کوو یعنی ورڅخه صرف نظر کوو.

لاندی مثال ته وګورئ.

له پنځو څخه کم دی

① ۲۷,۳۵ ← ۲۷,۳۵

د پنځو څخه زیات دی

⑦ ۲۴,۶۶ ← ۲۴,۶۷

پنځه دی

⑤ ۰,۴۸۰ ← ۰,۴۹

مشق:

۱- نږدی سلم اعشاري رقم ته یې تدویر کړئ.

ډیر دی له ۵

مثال: ⑥ ۹,۸۴۶ ← ۹,۸۵

الف: ۲,۸۵۷ هـ: ۹,۴۵۸

ب: ۳,۴۰۵ و: ۷,۳۰۴

ج: ۲,۰۰۶ ز: ۵,۹۵۵

د: ۸,۲۳۳

۲- لاندې عددونه تدویر کړئ.

لږدی له ۵

مثال: ③ ۰,۲۲۳ ← ۰,۲۲

الف: ۰,۲۲۴ د: ۰,۲۲۵

ب: ۰,۲۲۶ هـ: ۰,۲۲۱

ج: ۰,۲۲۸

هدف: *داعشاری کسرونه جمع*

زده کړه

د اعشاری کسرونو د جمع کولو لپاره د مقامي قیمت په اساس یې یو له بل لاندې لیکو، بیا یې جمع کوو.

مثال ته وګورئ.

سلم	لسم	داعشارعلامه	تام عدد
۵	۷	,	.
۵	.	,	۱

۵ , ۷ .
+ ۱ , . ۵
۱ , ۸ . .

که چیری بعضی اعشاری مرتبی عدد ونلری نو د منظمو لیکو لپاره یې پرځای صفرونه ږدو. تر څو وقانون پر اساس درست ولیکل شی.

زرم	سلم	لسم	علامه اعشاری	تام عدد
	۵	,	۲	
		,	٤	
۵	٦	,	٦	

① ①
. ۵ ٦ , ۲
. . ۵ , ٤
+ ۵ ٦ ۲ , ٦
۵ ۱ ٤ , ۳ ۱

مشق:

۱ - په چوکات کې درکړل شوی عددونه جمع کړئ.

ځواب	زرم	سلم	لسم	اعشاری اعلامه	یونې	لسیز	سلیز
		۸	۲	,	٦		.
۱۱,۲۵		۷	۹	,	٤		+
			۹	,	۲	٤	۱
			٦	,	۸	۳	۲ +
		۹	٦	,	۸		
		۱	۲	,	٤		+
			٤	,	٤	٦	۱
	۲	۵	۱	,	۸	۳	۲ +

۲- جمع او بیا یې نړدی لسم اعشارته تدویر کړئ.

مثال: ۱۵,۴۳ + ۲۷,۰۷ + ۸۳,۵۴

			①	①		
			۱	۵	,	۴ ۳
			۲	۷	,	۰ ۷
+			۸	۳	,	۵ ۴
		۱	۲	۶	,	۰ ۴

ځواب یې ۱۲۶,۰۴ ⟵ ۱۲۶,۰

الف: ۵,۲۵ + ۲,۰۷ + ۱۴,۲۷۵

ب: ۷,۸ + ۹,۰۲۱ + ۱۰,۲۳۲

ج: ۹,۷۴۵ + ۳,۰۰۶ + ۵,۲۱۳

د: ۴,۵ + ۷,۲ + ۳,۲۹

۳- دوه ورونه اکرم او کریم په یوه ښوونځي کې درس لولي. کریم د سهار له مخې او اکرم د ماسپښین له مخې درس لولي. یوه ورځ اکرم ۲,۵۱ کیلومتره لار د ښوونځي لورته وهلی وي چې کریم سره مخامخ کیږي. خو په دی وخت کې کریم ښوونځی څخه د کور په لور ۳,۷۵ کیلومتره لار وهلې وي، د کریم او اکرم د ښوونځي د لاری اوږدوالی پیدا کړئ.

۴- یوې خیریه اداري او خلکو په ګډه د ښوونځي تعمیر جوړ کړ. که خیریه موسسي ۲۵۰۹۲۵,۲۴ افغانی او خلکو ۳۶۱۲۱۱,۷۵ افغانی مصرف کړې وي ټولی څومره پیسی په ښوونځی مصرف شوي دي؟

هدف: *داعشاری عددونو جمع بغیر د تدویر څخه*

زده کړه

نږدی لسم ته یې تدویر او بیا یې جمع کړئ.

۳,۱۵ + ۲,۵۷ ⟵ ۳,۲ + ۲,۶

		۶	,	۲
	+	۲	,	۳
ځواب یې ۶,۸ دی.		۸	,	۶

اول یې جمع او ځواب یې نږدی تام عدد ته تدویر کړئ.

۵,۳ + ۲,۵۰۵۱ + ۴,۲۷

			۴	,	۲	۷
			۲		۵	۱
		+	۵	,	۳	۰
ځواب ۱۱,۶۲۱ دی ⟵ ۱۲	۱	۱	۱	,	۶	۲

مشق:

۱- نږدی لسم اعشار ته یې تدویر او بیا یې جمع کړئ.

مثال: ۵,۲۲ + ۷,۷۵ + ۲۷,۸۶

اول یې تدویر کوو. ۵,۲ + ۷,۸ + ۲۷,۹

	①	②		
	۷	۲	,	۹
	۷		,	۸
+	۵		,	۲
	۰	۴	,	۹

الف: ۲۰۵,۸۶ + ۷,۰۵ + ۱۰,۰۶

ب: ۸,۶۳۲ + ۳,۱۱۷ + ۱۰,۰۴۹

ج: ۲۹,۷۲ + ۱۴,۵۹۵ + ۲۸,۰۳۲

۲- د لاندې بیل مجموعه پیدا او بیایې نړۍ لسم اعشاری رقم ته تدویر کړئ.

اخستونکی	نبی
قیمت	جنس
ساعت	۵۰,۰۹
میز	٤۷,۲٤
قلم	۱,۳۷
رنگ قلم	۲,۵٤
	***

۳- حمیدی د کالیو لپاره ۳,۲۵ مترہ توکر واخیست. خو دغه توکر د نومورې دکالیو لپاره پوره نشو نو باید ۱,۰۵ مترہ نور توکر هم واخلی. ووایاست چې حمیده د خپلو کالیو لپاره ټول څومتر توکر ته ضرورت لري؟ خپل ځواب نړۍ پوره (تام) عدد ته تدویر کړئ.

هدف: *ترسل ملیونو پورې مقامی قیمتونه*

زده کړه

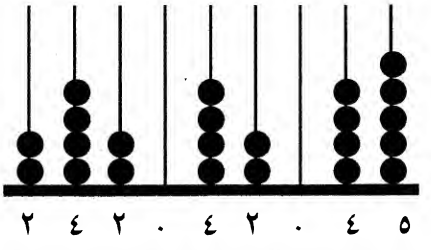

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سلزریز	ملیونونه	لس ملیونونه	سل ملیونونه
۵	٤	۰	۲	٤	۰	۲	٤	۲

مشق:

۱- د (۷) مقامي قیمت په لاندې عددونو کې پیدا کړي.

مثال: ۶۷۲۳٤۶۵۸ ۷,۰۰۰,۰۰۰

الف: ٤۲۳۸۷٤۳۲۰

ب: ۷۲۳۸۵۳٤۳٤

ج: ۵۷۸۵۳۷۵٤

۲- لاندې عددونه په معیاري ډول ولیکئ.

مثال: ۱۵ + ٤۰۰ + ۸۰۰۰۰۰۰۰ + ۲۰۰۰۰۰۰۰۰ = ۲۸۰۰۰٤۱۵

الف: ۱۲ + ۳۰۰ + ۶۰۰۰۰۰۰ + ٤٤۰۰۰۰۰۰۰ = _____

ب: ۵۰ + ۷۰۰ + ۵۰۰۰۰ + ۹۰۰۰۰۰۰۰۰ = _____

ج: ۲۰۰ + ۵۰۰۰ + ۶۰۰۰۰۰ + ۸۰۰۰۰۰۰ = _____

۳- لاندې عددونه په سعودي ډول ترتیب کړئ.

مثال: ۹۵۸۵۸٤۵۰، ۸٤٤۸۵۶۰۵، ۹٤۵۶۵۸۰۰ ۸٤٤۸۵۶۰۵، ۹٤۵۶۵۸۰۰، ۹۵۸۵۸٤۵۰

الف: ۳۶۷٤۵۶۷۰ ۸۹۵۸۳۶۷۰ ٤۵۷۵۶۵۰۰

ب: ۷۸۳۷٤۵۹۸ ۳۷٤۵۸۵۰۰ ۹۷٤۵۳۷٤۵۰

٤- لاندې سوالونو ته یوه څخه ډیر ځوابونه لري.

الف: داسي دوه اته رقمی عدد ولیکئ چې یویې له بل څخه یو ملیون لږ وي.

مثال: ۸۲۶۲٤۵۰۰ و ۸۱۶۲٤۵۰۰، ۵۶۲۵۵۳۰۰ و ۵۵۲۵۵۳۰۰، ۷٤۱۰۰۰۰۰ و ۷۳۱۰۰۰۰۰

ب: داسي نه رقمی دوه عدد ونه ولیکئ چې یو یې له بل څخه یو ملیون زیات وي؟

مثال: ۲۵۵ , ۳۶۷ , ۷۳۵ و ۲۵۵ , ۳۶۷ , ۷۸۵ ۲۸۰ , ۶۷٤ , ۲۲۵ و ۲۸۰ , ۶۷٤ , ۲۷۵

هدف: *د اعشاری کسرونو تفریق پې د تدوېر څخه*

زده کړه

د اعشاري کسرونو د تفریق لپاره د مقامی قیمتونو له مخې یو له بل لاندې لیکو او بیا یې تفریق کوو.

مثال ته ځیر شی.

سلم	لسم	علامهء اعشاری	یویز	لسیز
	٥	,	١	
	٣	,	٠	٠

٥ , ١
٣ , ٠ −
٢ , ١

که چیرې کوم اعشاري کسر په اعشاري مقامی قیمت کې عدد ونلري نو پرځای یې صفر ږدو ترڅو د تفریق عملیه اسانه شی.

زدم	سلم	لسم	علامهء اعشاری	یویز	لسیز	سلیز
	٥	٧	,	٨		
٢	٥	٤	,	٦		

(١٤)
(١٠) ~~٥~~ ٦
٠ ~~٥~~ ~~٧~~ , ٨
٢ ٥ ٤ , ٦ −
٨ ٩ ٢ , ٢

مشق:

۱- په جدول کې درکړل شوي عددونه تفریق کړی.

حاصل	زړم	سلم	لسم	علامهء اعشاری	یویز	لسیز
	۲	٤ ٥	۷ ۲	, ,	۹ ٦	
۳,٤۸۸						
	٥ ۹	٤ ٥	۷ ۳	, ,	۸ ٤	
		۷ ٤	٥ ۸	, ,	٤ ۳	۲ ۳
		٦	۲ ۹	, ,	٥ ۳	۷ ۲
	٦	۷ ۹	۱ ٤	, ,	۲ ۹	۱

۲- تفریق یې کړی.

مثال: ٥٥ . ۱۹ - ٤۱ , ٤

			۱۰		۸	
		٥	٥	,	۱	
-		۱	٤	,	٦	
		٤	٦	,	۱	٤

الف: ٤ , ۱۲ - ٦٦ , ۱۰

ب: ۸۹ , ۱۹ - ٥۲ , ٤

ج: ۸۹ , ۱۲ - ۹۸ , ۱۰

د: ٦ . ۳۹ - ۹٥ , ۹

۳- یوه دکاندار ۷٥ , ۱۳ کیلوګرام بوره اخیستلی وه. او له هغې څخه یې ۹٥ , ٥ کیلوګرامه خرڅه کړه. ووایاست چې څو کیلوګرامه نوره پاتې ده؟

٤- د وچ کالی په کال په پغمان کې صرف ۹٦ , ٤٤ سانتی متره باران اوریدلی وو. خو په راتلونکي کال کې بیا ۸٦ , ٦۹ سانتي متره باران وشو. د ووارو کلونو د باران وریدلو فرق څو دی؟

هدف: د اعشاری کسرونو تفریق سره د تدویر

زده کړه

مخکې له تفریق څخه هم اعشاری رقمونو کې تدویر کولای شو.

نړدی لسم اعشاری رقم ته یې تدویر او بیا یې تفریق کړی.

٦,٧٥ - ٣,٦٩

← ٦.٨ - ٣.٧

	٨	,	٦
-	٧	,	٣
	١	,	٣

ځواب یې ٣.١ دی.

اول یې تفریق او بیا یې پوره عدد (تام عدد) ته تدویر کړی.

٤.٩٥ - ٣,٨٢٦

ځواب یې ١,١٢٤ دی.

وروسته له تدویر کولو څخه یې نړدی تام عدد ته تدویر کړی پس ځواب یې (١) دی.

		١٠		٤	
	~~٦~~	/	٩	,	٤
-	٣	.	٨	٢	٦
	١	.	١	٢	٤

مشق:

١- اعشاری رقمونه نړدی لسم اعشار ته تدویر کړئ.

مثال: ٣,١٦ - ٧.٢٥

← ٣.٢ - ٧.٣

	٣	,	٧
-	٢	,	٣
	١	,	٤

ځواب یې ١.٤ دی.

الف: ١٢,٧٩ - ١٩.٢٥

ب: ١٠,٢٩ - ٢٠.٣٧

ج: ١٥.٨٧ - ٣٥,٩٨٠

د: ٧.٥٩ - ١٤,٠٨

۲- اولی یې حل او بیا یې نردې تام عدد ته ځوابونه تدویر کړی.

الف: صدیق ٦٥ , ٥ کیلوګرام کیک او اشرف ٧٥ , ٢ کیلوګرامه کیک اخیستی دی. ووایاست چې صدیق له اشرف څخه څو کیلوګرامه کیک زیات اخیستی دی؟

ب: په یوه بکس کې کتابچې او قلمونه دی. که چیرې د کتابچو او قلمو مجموعی وزن ٤,٢٥ , ٧٨ کیلوګرامه وی، د کتابچو وزن یواځې ٩٧٥ , ٧٠ کیلوګرامه وي. د قلمونو وزن پیدا کړی.

هدف: *د اعشاری کسرونو په جمع او تفریق تکرار*

۱- جمع او بیا یې تفریق کړی.

مثال: ۵۸۱,۶ + ۱۱۹,۵۳

		①	①	①	
		۵	۸	۱ ,	۶ ٠
+		۱	۱	۹ ,	۵ ۲
		۷	۰	۱ ,	۱ ۲

الف: ۳۴۸,۵ + ۲۲,۰۸ + ۷

ب: ۶۳۴,۷۵ - ۳۵۳,۲۵

ج: ۹۴۵,۳۷ - ۳۲۵,۲۰

د: ۸۳,۲۵ + ۷۸,۲۳۷ + ۲۳,۳۲

۲- د سوالونو تش ځایونه تکمیل کړئ.

مثال: ۹۱۱۱ - ۷۷۵,۸۹ = ۸۳۳۵,۱۱

الف: ۹۱۲,۰۵۳ - ☐ = ۷۲۳,۲۵۳

ب: ☐ - ۵۵۹۲,۵ = ۴۰۷,۵

ج: ۷۵ + ۸,۸۶۰ + ☐ = ۴۰۷,۵

د: ۲۸,۲۸ + ☐ + ۷۵,۹ = ۷,۷,۱۸

۳- ځوابونه نږدې تام عدد ته تدویر کړی.

مثال: ۵۸۱,۶۵ + ۱۱۹,۵

		①	①	①	
		۵	۸	۱ ,	۶ ۵
+		۱	۱	۹ ,	۵ ٠
		۷	۰	۱ ,	۱ ۵

الف: ۳۰۴,۱۸ - ۱۶۴,۳۴

ب: ۶۲,۴۹۵ + ۷,۳۹۱ + ۲,۱۵

ج: ۴۰۰,۱۵ - ۱۹۵,۴۵

د: ۴۶,۹۳۰ + ۴۶۰,۹۳۳ + ۶۴,۰۹۳

٤- یو لرګی ۲۱۳ , ۵ متر اوږدوالی لري. یوه ترکان له هغه څخه ۳۱۵ , ۲ متره د الماری د جوړولو لپاره پرې کړ. څومره لرګی پاتې شو؟

۵- راضیه ۷۵ , ۵۲۵ افغانی لري. هغې له دې پیسو څخه ۲۱۵ , ۳۱۱ افغانی مصرف کړی او بیا یې پلار ۲۷ , ۴۱۲ افغانی ورکړې. راضیه اوس څو افغانی لري؟

هدف: د اعشاری کسرونو د جمعې او تفریق ارزیابی

۱- لاندی عددونه نږدی لسم اعشاری رقم ته تدویر کړی.

الف: ٦٣,٥٨

ب: ٩٥,٠٧

ج: ٦٣,١٨

د: ٥٥,٩٥

۲- لاندی عددونه نږدی پوره (تام) عددونو لورته تدویر کړی.

الف: ٦٥٤,٣٩

ب: ٧٣٢,٥٤

ج: ٧٩,٣٠

د: ٣٦,٥٨

۳- د پاتې عدد په لیکولو سره لاندی سوالونه تکمیل کړی.

الف: ☐ + ٢,٧٥ + ٢٩,٢ = ٣٥,٤٥

ب: ٦٢٧,٧٥ - ☐ = ٠,٢٣

ج: ☐ - ٣,٥٧ = ٤,٤٣

د: ٢٣,٥١٢ + ☐ = ٤٦,٧٢٢

٤- ذکیه باید ٥,٣٥ متره غالی وا وبی. تراوسه هغې ٢,٥٣٨ متره غالی اوبدلې ده. څومره غالی نوره باید واوبۍ، خپل ځواب نږدې سلم اعشاري رقم ته تدویر کړی.

٥- په یوه قطي کې ٣,٥ کیلوګرامه غوړي وو چې ٢,٥٥ کیلګرامی مصرف شول. او بیا یې ١,٧٥ کیلوګرام نور وروواچول. ووایاست چې اوس په نوموړي قطي کې څو کیلو ګرامه غوړي موجود دي؟

هدف: د اعشاري کسرونو ضرب له پوره (تام) عدد سره

زده کړه

کله چې موږ یو اعشاري کسر له تام عدد سره ضرب کوو. لکه د تامو عددونو د ضرب په شان یې ضرب کوو. بیا د اعشاری برخې مرتبې د مضروب او مضروب فیه شمیرو.

بیا د ځواب څخه په همدغه شمیر سره مرتبې له ښي لور څخه د چپ خواته شمیرو او د اعشار د ټنبلې په واسطه یې جدا کوو.

٤,١١٦	⟵	٣ اعشاری مرتبې لری.
× ٣	⟵	اعشاری مرتبې نه لری.
١٢,٣٤٩	⟵	دری اعشاری مرتبه لری.

٤١٧,٦	⟵	١ اعشاری مرتبه لری.
× ٨	⟵	اعشاری مرتبه نه لری.
٣٣٢٦,٨	⟵	یوه اعشاری مرتبه لری.

مشق:

١- کوم حاصل یا ځواب صحیح دی؟ الف که ب

مثال: ٣,٩٤ × ٦ = (الف: ٢٣,٦٤)　　ب: ٢٣٦,٤

٣,٤٩
× ٦
٤٦,٢٣

(١) ٢٣,٨٦ × ١٢ = الف: ٢,٨٦٣٢　　ب: ٢٨٦,٣٢

(٢) ٨,٠٩ × ١٤ = الف: ١١٣,٢٦　　ب: ١١,٣٢٦

(٣) ٥,٢٥ × ١٥ = الف: ٧٨٧,٥　　ب: ٧٨,٧٥

(٤) ١٠٦,٥ × ٨ = الف: ٨٥٢,٠　　ب: ٨,٥٢٠

٢- که چیرې دیوی کتابچې بیه ٦٧,٦٢٢٥ افغانی وي، نو د ٨٥ کتابچو بیه معلومه کړی.

٣- د مغازي په الماری کی ٥٢ قطي چای دی که په هر قطي کې ٥٤,٠ کیلوګرامه چای وي. نو وایاست چې د ستور په الماری کې ټول څو کیلوګرامه چای دی؟

٤- احمد له فارم څخه ٥٢ د زرد آلو نیالګي واخیستل. هغه دیوه نیالګي په مقابل کې ٢٥١٢٥,١٧ افغانی ورکړي د ټولو نیالګیو باید څو افغانی ورکړي؟

هدف: د اعشاري کسرونو ضرب له اعشاری کسرونو سره

زده کړه

مثال ته وګورئ

۲,۳ × ۰,٦

که چیرې وغواړي چې اعشاری عدد له اعشاری عدد سره ضرب کړي، نو لومړی د دواړو عددونو په شکل یې ضرب کړي. مضروب او مضروب فیه اعشاری مرتبې و شمیرئ او د ځواب له ښي طرف څخه په ترتیب سره مرتبې د اعشاری نښې په واسطه جدا کړي.

الف: ۲,۳ ← یوه اعشاری مرتبه
۰,٦ ← یوه اعشاری مرتبه
۱,۳۸ ← دوه اعشاری مرتبه

ب: ۱,۳۲ × ۰.۸۷
۱,۳۲ ← دوه اعشاری مرتبه
× ۰,۸۷ ← دوه اعشاری مرتبه
۹۲٤
۱۰٥٦۰
۱,۱٤۸٤ ← څلور اعشاری مرتبه

مشق:

۱- ضرب پیدا کړئ.

مثال: ۰,۰۰۷ × ۰,٥
۰,۰۰۷ ← دری اعشاری مرتبې
× ۰,٥ ← یوه اعشاری مرتبه
۰,۰۰۳٥ ← څلور اعشاری مرتبې

الف: ٥,۲٤ × ۰,۲٥
ب: ۳,٤۲ × ۱,۲۱
ج: ٥,۳٤٥ × ۱,۲٤
د: ۱۲,٥۳٤ × ۲,۱٥

۲- که چیرې ۰,۰۱٦ په ۰,۰۲٥ کې ضرب شي نو حاصل به یې څوو؟

۳- د ۳,۸۷ او ۱۹,٦۰٥ د ضرب حاصل څو دی؟

٤- د ۰,۱۲ او ۲٥,٤٥ د ضرب حاصل څو دی؟

۵- یوه NGO (خیریه موسسه) د تیلفون د لین د غزولو لپاره ۵٤۷ , ۸۷ متره لین ته ضرورت لري. که د یوه متر لین قیمت ۲۵۰ , ۰۵ افغانی وی د ټول لین قیمت معلوم کړی.

٦- د لاندې جنسونو مجموعی قیمت پیدا او بیا یې نږدی لسم اعشاری رقم ته تدویر کړی.

شماره	جنس	مقدار په کیلو ګرام	نرخ په افغانی	مجموعی قیمت
۱	دودی	۲,۷۵	۳۲۵۰,۰۷	
۲	بسکیت	٤,۰۷	۲۸۷۲,۲۵	
۳	چاکلیت	٦,۹٦	۱۵۱۲,۷۵	
٤	کیک	۲,۸۲۰	۱۱۷٦,۰۰۲	

هدف: د مقامی قیمت پیژندنه تر ټریلیون پورې

زده کړه

د احادو طبقه			د زرو طبقه			د ملیونو طبقه			د بیلیونو طبقه			د ټریلیونو طبقه
یونیز	لسیز	سلیز	زریز	لسزریز	سل زریز	ملیونونه	لس ملیونونه	سل ملیونونه	بلیونونه	لس بلیونونه	سل بلیونونه	ټریلیونونه
٦	٤	٠	٨	٧	٩	٧	٣	٤ ٠	٧	٣	٥	٩

٩,٥٣٧,٤٣٧,٩٧٨,٠٤٦

مشق:

١- د حلقه شوویو رقمونو مقامي قیمت ولیکئ.

مثال: ٠ ٢ ٠ ٦ ٧ ٨ ٤ ٥ ٦ ٧ ٤ ٥ ٣، ٤٠٠,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠

الف: ٣ ٢ ٤ ، ٦ ٥ ٨ ، ٧ ٢ ٥ ، ٨ ٧ ٢

ب: ٢ ٩ ٤ ، ٨ ٩ ٧ ، ٦ ٥ ٦ ، ٨ ٤ ٥ ، ٨

ج: ٠ ٥ ٤ ، ٣ ٩ ٤ ، ٧ ٩ ٥ ، ٤ ٣ ٨ ، ٩

٢- لاندې عددونه په معیاری ډول ولیکئ.

مثال: ٥٠٠ + ٣٠,٠٠٠ + ٧٠٠,٠٠٠ + ٥٠,٠٠٠,٠٠٠ + ٨,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠ = ٨,٠٥٠,٧٣٠,٥٠٠

الف: ٢ + ٦٠٠ + ٨٠,٠٠٠ + ٣٠٠,٠٠٠,٠٠٠ + ٥٠٠,٠٠٠,٠٠٠ =

ب: ٦,٠٠٠,٠٠٠ + ٧٠,٠٠٠,٠٠٠ + ٤٠٠,٠٠٠,٠٠٠ + ٣,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠ =

دریاضی

لپاره

درسی متمم مواد

شپږم ټولګی

بسم الله الرحمن الرحيم

PROPERTY OF
ARIC
Established
1989

In the name of God, the gracious, the merciful

These materials were developed under the facilitation of Dr Mona Habib by representatives of the following organisations:

AGBASEd	Afghan German Basic Education
AIL	Afghan Institute of Learning
CARE - International	
CIC	Children in Crisis
GTZ-BEFARe	Basic Education for Afghan Refugees
IRC	International Rescue Committee
NAC	Norwegian Afghanistan Committee
OI	Ockenden International
QCS	Quetta City Schools
SAB	Solidarite Afghanistan Belgium
SC/US	Save the Children Federation — USA
SCA	Swedish Committee for Afghanistan
SEIAL	Sanayee Institute of Education and Learning
UNOCHA	

The materials are the result of a multi agency initiative led by UNICEF and Save the Children¤.

DFID The development of this book was funded by the UK Government through the Department for International Development (DFID)